

ХОЛИД РАСУЛ
УМР БАҲОРИ

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1983

Сўзбоши муаллифи
Туроб Тўла

Тақризчи филология фанлари кандидати
Наим Каримов.

Р. $\frac{4702570200-151}{M 352 (04) 83}$ 71-83

© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашриёти. 1983 й.

ШОИР ВА ТАДҚИҚОТЧИ

Биз — шеърятимизнинг ўттизинчи йиллардаги кенжа авлоди «Ёш ленинчи» газета редакцияси атрофига тўпланган эдик. Унинг адабий тўгараги бор эди. Уша онлари китобхонларга, хусусан шеърят шинавандаларига танилиб қолган, ўзларининг илк китоблари билан биз ёшларнинг қалбимиздан ҳам чуқур ўрин олган Усмон Носир, Амин Умарий, Ҳасан Пўлат, Эргаш, Холид Расул сингари шоирлар адабий тўгаракни бошқаришарди, ижодий учрашувлар ўтказишарди, ўша замон шеърятини муаммолари ҳақида мушоҳадалар, баҳслар юритишарди. Булар эса, бизга катта мактаб бўлгучийди. Холид Расул ана шу йиллари «Ёш ленинчи» газетаси редакциясининг адабиёт ва санъат бўлимида мудир, мен адабий ходим эдим. Партиямизнинг XVIII съездига шеърини хат ёзилди. Ҳамид Олимжон, Мақсуд Шайхзода, Уйғун, Ҳасан Пўлат, Ғафур Ғулом, Амин Умарийлар билан Холид Расул ҳам иштирок этди ва имзо чекди. Бу шеърини мактуб ўзбек шеърятини нуфузини тагин ҳам ошириб юборди, у совет шеърятини олтин фондига кирди.

Холид Расул ана шу авлоднинг жанговар қаламкашларидан бири эди. Улуғ Ватан уруши бошланиб қолди, қаламлар қуролга алмашинди, шеърятимиз ҳам шинель кийди.

Шундай қилиб, адабиётимиз равнақида ўз ўрнига, ўз дастхатига эга бўлган заҳматкаш ижодкор, инсон қалбининг куйчиси, меҳнаткаш олим, камтарин инсон — «Қалб кўшиғи» (1931), «Темир қанот» (1935), «Шеърлар» (1935), «Умр баҳори» (1939) номли дастлабки шеърини тўпламларини эълон қилди, совет халқининг она-Ватанга, коммунистик партиёга бўлган чуқур эҳтиром ва садоқат туйғуларини куйлади.

«Райҳон» поэмаси (1938), «Ҳаёт илҳомлари» (1949), «Бахт нашъаси» (1960) каби лирик шеърӣ тўпламлари ҳам китобхон эътиборини тортди.

Комсомол шоир дастлабки шеърлариданоқ янги социалистик ҳаётни гоёт жўшқинлик билан куйлади:

Улуғвор халқимнинг идроки, дили,
Нур билан балқиган азиз партиям,
Мен ўзбек, тошкентлик ишчининг ўғли
Сени юрагимдан куйлайман ҳар дам.¹

У ҳақиқатан ҳам «Илғор ишчи... меҳнат қаҳрамони... 1918—1919 йилларда совет ҳокимиятини мустаҳкамлаш, оқ гвардиячиларга қарши курашда (Осинов аксиянқилобий исёнини бостиришда) иштирок этган»² Расул Инағомжоновнинг ўғлидир. У отага муносиб фарзанд бўлиб ўсди, катта ва жанговар гоёвий сафда балоғатга етди, ўзбек совет шеърини ва адабиётшунослиги соҳасида муносиб қалам тебратди.

Ҳолид Расул юқорида муборак номларни санганимиз шоирлар орасида лирик шоирлиги айниқса табиат манзараларини севиб, билиб тарафнам этувчи шоир сифатида фарқ қиларди. У табиат манзарасини равои, жўшқин мисраларда куйлабгина қолмай, унинг гўзаллигига гўзаллик қўшаётган совет халқининг фидокорона меҳнатини улуғлайди:

Ойдин тунларингда юлдуз сурайё,
Кўз сузар гўёки илҳом париси.
Оппоқ бодом гули қалбимдек гўё,
Қайга кўз ташламай дилбар бариси.

Баҳор, қучоғингда қудратли меҳнат,
Тобора яшнатар ўлкам сийнасин.
Меҳнат, сен туфайли саҳроларда ҳам
Бугун эшитаман булбуллар сасин.

(«Бахт нашъаси», 3-бет.)

¹ «Бахт нашъаси», Тошкент, Ўзбекистон Давлат бадий адабиёт нашриёти, 1960 й., 8-бет.

² Ўзбек совет энциклопедияси, 5-жилд. Тошкент, 1974 й., 18-бет.

Шоирнинг барқарор Ленин ғоялари абадий яша-
жагини меҳр-муҳаббат, чексиз садоқат ҳислари билан
куйловчи шеърлари алоҳида таҳсинга сазовордир:

Лениннинг ҳаётбахш фалсафасида
Акс этди жанговар халқлар тилаги.
Шонли КПСС иродасида
Доим уриб турар унинг юраги.
(«Бахг нашъаси», 67-бет.)

Янги аср куйчиси, янги ҳаёт жарчиси, инсон қал-
бининг билимдоп тадқиқотчиларидан бири Холид Ра-
сул бадий ижод билан пилмий тадқиқотни қўшиб
олиб бориши туфайли 1953 йили Зокиржон Фурқат
ижоди мавзуда кандидатлик, 1972 йили эса «Ўзбек
адабиётида эпик жанр аталмиш дostonчиликнинг ри-
вожланиш йўллари ва халқчиллик проблемаси» мав-
зуда докторлик диссертациясини ёқлаб, илғор совет
фанининг ажралмас қисми бўлган ўзбек адабиётшу-
носини бисотига муносиб ҳисса қўшди. Бугина эмас,
«Фурқатнинг тапланган асарлари»ни (1940, 1950)
ўзбек, рус тилларида ва унинг юбилейи муносабати
билан икки жилдлик асарлар тўпламини нашр эттир-
ди. Хуршиднинг «Тапланган асарлар»ини (1965), Ни-
шотийнинг «Хусн ва Дил» дostonи ва лирик шеърла-
рини (1968), қардош озарбайжон халқининг улуғ
шоир Фузулий асарларининг икки жилдлигини
(1968), мутафаккир шоир Насимийнинг асарларини
(1977) нашр эттирди ва уларга сўзбоши ёзиб изоҳлар
билан таъминлади. Буянган ташқари «Ўзбек халқ эр-
таклари»нинг икки жилдлигини (1960) ҳамда «Бало-
гардон», «Муродхон» (1965) каби бир қанча халқ дос-
тонларини нашр эттирди.

Шу билан бирга «3-синф ўқш китоби», «7-синф
ватан адабиёти», «Катталар алифбеси» каби дарслик-
лар яратишда актив иштирок этди. Холид Расулнинг
«Фурқат» (1954, 1960), «Ўзбек эпик шеъриятида халқ-
чиллик» (1973), «Ўзбек классик шеъриятида халқчил-
лик» каби монографик асарлари алоҳида аҳамиятга
эгадир. Унинг буюк шоир Фурқатга бағишланган
«Шоирнинг орзуси» (1960) шеърӣ драмаси Фарғона
область музыкали драма театрида қўйилди.

Шоир ўзининг бир рубойида:

Бу ҳаёт — жаҳоннинг дурдонасидир,
Бу ҳаёт — умрнинг бахтомасидир.
Кўнглимга ранг берар лола, япроқлар,
Шеърим — бу ҳаётнинг парвонасидир,—

деган бўлса, тинчлик — фаровон ҳаётни яратувчи совет халқи ва унинг доно ленинча партиясини мадҳ этар экан:

Юракнинг садоси оташни қўшиқ,
Уч, юксал, янграсин еру осмон!
Эфир тўлқинлансин, нурлансин уфқ,
Тинчликнинг бўстони бўлсин бу жаҳон!—

дейди ва совет кишиларининг тинчлик, фаровонлик ҳақидаги тилак-орзуларини акс эттиради.

Меҳнаткаш олим, муаллим ва мураббий шоир Холид Расул ўз бадий асарлари билан ўзбек адабиёти ва кўп миллатли совет адабиёти ривожланишига муносиб ҳисса қўшиб келаётгани учун партия ва давлатимиз унинг хизматларини юксак баҳолади. бир неча шавкатли меҳнат медаллари ва Ўзбекистон ССР Олий Совети президиуми фахрий ёрлиқлари билан тақдирланди.

Шоирнинг бу китобига унинг энг сара шеърларидан ҳамда «Райҳон» достонидан намуналар киритилди.

Холид Расулнинг туғилганига етмиш йил тўлгани муносабати билан СССР Ёзувчилар Союзи Правленисининг секретариати табриклар, 1981 йил 14 октябрда юборган телеграммасида:

«Тапиқли ўзбек шоири ва олими, қадрдон Холид Расулевич, Сизнинг таланти билан ёзилган шеърларингиз, исъма, адабий тадқиқотларингиз кўп миллатли совет адабиётига йирик ҳисса бўлиб қўшилади...» деб ёзган эди. Биз ҳам ҳурматли ва муҳтарам шоиримиз ва олимимизга сўхат-саломатлик, ижод ва тадқиқот ишларида янги парвозлар тилаймиз.

Туроб Тўла,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

ШЕЪРЛАР

ИУЛДА

Мовий атлас далалар..
Яйрайди шамол тинмай.
Шўх сувлар... зилол барглар
Эркалар мени қўймай.

Иўлим, атрофим яшил,
Запкент йўли бу ерлар.
Кулар қўшиқ... яшнар дил,
Тер тўкиб ишлар эрлар.

Ердан ўсар, экинган
Янги наъв чигитлари.
Бунда ишлар бирлашган
Меҳнатнинг йиғитлари.

Кўнгилни қитиқлайди
Бу йўллар хўб чаманли.
Жонларни эркалайди
Гўзал боғлар фарахли.

1932

БОҒДА

Сувлар шиша каби тиниқ, осмон ранг,
Теварақда боғлар тўкин ранг-баранг.
Куз келдими? Ҳар ён шошқин ҳаракат,
Шу лаззатбахш боғда тўлмиш баракат.
Бир: узар тинмай тилладек узум.

Бири: олма териб толмайдй бир зум.
Бири: ташир уйга асаларини,
Ёзмасин деб совуқ еллар барини.
Гулшан янглиғ боғда ишчан колхозчи
Асалари каби меҳнат қилади.
Кузнинг напъасидан «кеч қолмайлик» деб,
Меҳнат самарасин йиғиштиради.

1934

УМР БАҲОРИ

Зарли тонгда чиқдим алвон гулзорга,
Чайқалган фаслнинг кўм-кўк дарёси.
Бинафша ҳидига бурканган ҳарён,
Қушчалар парвона, унинг шайдоси.

Бу баҳор — ажойиб инсон баҳори,
Ранг-баранг шакдан бутун кийгани.
Инсон ҳаётининг ажойиб куни—
Нур билан безанган дилнинг гулшани.

Рухим яшнар тонгда сайр этишимдан,
Жўшқин ҳислар билан қайнаб-тошаман.
Мени ўстирган бу баҳор юртига
Ташаккур айтмоққа ҳар тонг шошаман.

Урминнинг баҳори — бу олтин баҳор
Юртимнинг кўксига ёзмиш лозазор.
Бахтлардан гулдаста ясаб дўстларга
Севги, муҳаббатни айламиш изҳор.

1937

НЕВА БУЙЛАРИДА

Оқшомлар кезаман мрамар қирғоқда,
Хаёлим қушлардек учиб шошади.
Ҳе улуг, жим-жима бегубор дарё,

Илҳомим булоғи қайнаб-тошади.
Электрнинг пушти нури сийнағда
Лимиллаб, йилтираб дилни қувнатар.
Тўлқининг эслатиб революцияни,
Юракка жасурлик, мардлик бахш этар.

Бунда тўп, замбарак портлаган чоғда
Қаҳрамон оталар «эрк» деб олишган.
Истибдод зулмини тубдан ағдариб,
Дунёда энг бахтли ҳаёт қуришган.

Биз шу тинч, энг бахтли ҳаёт вориси,
Мамнун этар бизни ҳаёт нашъаси.
Юртимиз гўёки бахтлар водийси,
Бизда бор ғалаба, ижод, барчаси...

Оқасан, оқасан, эй улуг дарё,
Майин сувларингда нашъа муҳайё...

1937

АПРЕЛЬ МАНЗАРАСИ

Кўк чақнар, гумбурлар совуқ ҳавоси,
Боғлар ва далалар яшил бир дарё.
Шув этар ёмғирлар, софланар ҳаво—
Гулсафсар очилар, дилда сафоси.

Бу ажиб кўкламда яна осмондан
Марварид томчилар аста узилар.
Шамол булутларни ҳайдайди бирдан,
Улар орасидан қуёш сузилар.

Ярқироқ сафсардай кенг дала, осмон,
Баҳор мамлақати — гўзаллик кўрки.
Кўрганми умрлар шундайин Ватан?
Гуллайди инсоннинг ижод ва эрки.

1938

ФАРҒОНА

Тонг каби кўнгилга нурбахш хушҳаво Фарғона сен,
Мавж уриб илҳом учун бўлган раво Фарғона сен.

Ям-яшил кўксингда барподир чаманлар ранг-баранг,
Қаҳрамон, ботир йигитларга буюк дарсхона сен.

Эр йигитдек комсомоллар зўр бериб ҳосил учун
Марварид тоғлар яратган, ҳосили дурдона сен.

Тупроғинг олтин, темир, маъдан қора нефт етказиб,
Бойлигинг, газнанг билан олқинга тинмай қонасен.

Бунда йўқдир қул, етим, барпо бунда қувноқ ҳаёт,
Қадди шамшод қизларинг гул-гул кулар,
шодона сен.

Бўлеа эрди шоиринг Фурқат, Муқимийлар бугун,
Ҳар газал узра қўнар булбул каби парвона сен.

Сен ўзинг кўнгилга ёр, кўнгил сенга мангу ватан,
Янграган шеъримда зумрад, яшнаган жонона сен.

Гул, бинафша дафтарида, райҳоннинг япроғида
Ўқиди васфингни Холид, жонфидо, Фарғона сен.

1939

ЧУЛНИНГ КЕЛАЖАГИ

Поезд учар водийлар бўйлаб,
Айланади шаббода куйлаб.

Сўзлар яқин гул келажакдан,

Бунда ҳаёт ҳур кулажакдан.

Сув келади, баҳор келади,

Чўлга турфа гулзор келади.

Қақраб ётган азим Мирзачўл

Яшил чечакларга тўлади.

Сув келади, нурга тўлади.

Қовжираган сахро — бу доғлар.
Сув келади, барпо бўлади
Жон эркалар ажиб қишлоқлар.
Ҳар юракда ширин туйғулар,
Ялтирайди канал, Сирдарё.
Қиргоқларга берар нур-зиё.
Колхозчилар ишлаб мардона,
Мирзачўл ҳам бўлар Фаргона.
Тупроқлари бўлиб зумрад-зар,
Япроқлари кулар суманбар.
Гўзаллиги гулга баробар,
Шафақлар-ла очилар саҳар.
Анжир, олма кунда товланар,
Бутоқларни букиб солланар.
Биллур каби турли мевалар
Қуёш рангли бўлиб ярқирар.
Сув келади, баҳор келади,
Турфа гулли гулзор келади.
Улуғ халқнинг севгиси билан
Жаннат каби ҳур Ўзбекистон,
Қучоғингда гуллар кулади,
Яна тағин нурга тўлади.
Ойинаси — нилуфар осмон,
Яшнамоқда гул, Ўзбекистон.

1939

ТОЛЕ КИТОБИ

(Совет конституциясига бағишланади)

Толемиз китоби — ҳаёт қомуси
Эларга ҳуқуқ, онг, толе бахш этди.
Даврон шамчироғин порлоқ инжуси
Умрбод дилларга жило нақш этди.

Шундайин муборак, ҳаққоний китоб
Яратган бормикан бу кенг дунёда?

Олтин саҳифалар муқаддас, ноёб
Орзулар акс этди беҳад, зиёда.

Тугаммас чайқалган шуълалар ичра
Яшмади табиат, гўзал нав-ниҳол.
Лола байроқ тисди ўлкамиз узра
Ғалаба, тағтана, шарафли иқбол.

Шундандир юртимнинг эркин садоси,
Чунки гамхўримиз партия устоз.
Жўнқия дарё каби фикри, даҳоси
Ҳаётга ҷароғбон азиз, ҳамовоз.

Партия элларнинг юрак пайванди,
Ундан олар Ватан қудрат ва шавкат.
Партия мардларнинг шонли дилбанди,
Ундан олар эллар прода, ҳиммат.

Толемиз китоби—зафарлар нури
Яратди эллар-чун чексиз саодат.
Шундандир доимий ҳаёт сурури,
Мустаҳкам, барқарор Ватан ва давлат!

1939

ЎЗБЕКИСТОН

Шуълаларда сочин тарар
Зумрад боғлар, Ўзбекистон.
Булутларнинг бағрин ёрар
Буюк тоғлар, Ўзбекистон.

Осмонингдан тўкилар зар,
Қучоғингда кулар сафсар,
Атир бўйлар сенда кезар,
Бахтли Ватан — Ўзбекистон.

Озод, эркин, шан юзларинг,
Ийгитларинг, шод қизларинг,

Кумуш қанот юлдузларинг
Порлаб турган, Ўзбекистон.

Товланади лола байроқ—
Халқимизнинг бахти порлоқ.
Кенг, бепоён шарққа маёқ,
Гул-гул ёнган Ўзбекистон.

Сен кўнгилининг бўстонисан,
Соф виждоннинг дostonисан,
Донгдорларнинг маконисан,
Шуҳрат тонган Ўзбекистон.

1939

БАҲОР

Баҳор, деразамдан қараганинда
Жаранглайди кўнгили лираси.
Тўзган сочларимни тараганинда
Бўсалар олгандек тонг шаббодаси.

Ойдин тунларингда юлдуз—сурайё
Кўз сузар гўёки илҳом париси.
Ошноқ бодом гули қалбимдек гўё,
Қайга кўз ташламай, дилбар бариси.

Баҳор, қучоғингда қудратли меҳнат
Тобора яшнатар ўлкам сийнасин.
Меҳнат, сен туфайли саҳролардан ҳам
Бугун эшитаман булбуллар сасин.

Меҳнатдан ҳуснингга ҳуси қўшилур,
Менинг меҳнатимдан тоза чиройинг.
Меҳнатдан барглариинг ўзга ранг олур,
Ҳаттоки кўкдаги порлаган ойинг.

Баҳор, деразамдан қараганинда
Янада жаранглар кўнгили лираси!

Эркалаб сочимни тараганингда
Мендан шеър сўрар тонг шаббодаси.

1940

ДУСТИМГА

Рамзиддинга

Жабҳа бўйлаб сен жангларда кезаркан,
Фронтларда қонлар кечиб юраркан,
Қўлларингда миномётлар сайраркан,
Юрагинг-ла бирга тепар юрагим!

Сен жабҳада, сенга юрак саломи,
Евларни қир, кулени ўлка айёми,
Олқиш бўлсин сенга шоир илҳоми,
Юрагинг-ла бирга урар юрагим!

Оғир кунда, ботир, қаҳрамон куйи
Жаранларкан бўлажак элнинг тўйи,
Бу жанг кўрилмаган тарихлар бўйи,
Юрагинг-ла бирга урар юрагим!

Сен қаҳрамон, жасур, Алпомиш ўғил,
Курашингни доим куйлар Ватан—эл.
Ғалабанинг қўшигини айтар дил,
Юрагинг-ла бирга урар юрагим!

1942

ВАТАН ЮРАГИМДИР

I

Ошпоқ тун.. Шовулар Фаргона сойи,
Жим, сокин, маъюдир кўнгилинг ойи.
Табиат баҳорги тун қучоғида,
Булутлар ипакдек, бир ғижим шойи.
Бу кеча от минган ўзбек йигити,

Ундан ҳуркар ҳатто осмон булути.
Сапчир оти саркаш, шер каби оташ,
Худди човут солар тоғлар бургути.
Оти безатилган, ёнида ханжар—
Ярқирар эгнида тоза кийимлар...
Ярашган ўзига, келинган баста,
Ҳамла қилса агар душмани янчар.
Уни кузатади ўзбек гўзали,
Тилида муҳаббат, севги ғазали.
Фаргона сулуви рўмолин ўйнар,
Юзида бир ғазаб нимадир ўйлар.
От ёливи сийпаб йиғит — паҳлавон:
— Ой юзлим, фариштам, қоши камоним,
Ғам чекма, толеим, нузли жаҳоним!
Бир қара чўққидан: адирлар, горлар,
Тоғлар-силсилалар ва узумзорлар
Бағрида ўсганман, қараб турарлар
Юракнинг пайванди — гули, гулзорлар.
Шу ерга бойқушлар қўнса майлими?!
Олма, узумларим тўнгса майлими?!
Хазон бўлиб боғим сўлса майлими?!
Гул ўрвига тикан унса майлими?!
Йўқ, асло мумкинмас! Чидолмас юрак,
Ёвни ер юзидан сунурмоқ керак!
Ватан юрагимдир, номусим, орим,
Гард қўнамасин бунга, енгини ширим!
Хайр, жоним, кетдим зўр, улуг жангга
Юртим-чун, сенинг-чун, дилбарим, ёрим!..
Дея, қамчи босди ўзбек йиғити,
Ундан ҳуркди, ҳатто осмон булути.
Туёқ сасларини эшитиб қолди,
Тимқора кўзларга жиққа ёш олди.
Тўла ишонч билан ўзбек гўзали
Унга умр тилаб... хаёлга толди.

Олтин кунлар.. Сарин, дилбар боғларда
 Сени кутар юрак, беқарор юрак.
 Райҳонзорлараро хушбўй чоғларда
 Сени қарши олар интизор юрак.

Аргумоқ устида, кулранг шинелда
 Буюк зафар билан қайтар қаҳрамон.
 Кўкраклар безанган, ҳурматлар эл-да,
 Дўстлар олқишлашар, айтар ал-омон.

Қарши чиқиб олар ўзбек гўзали:
 — Хуш келдинг, азизим, паҳлавон жоним
 Яна қайтиб келди шодлик азали,
 Сен билан ёруғдир бутун жаҳоним!

Сен кетдинг бу азиз муборак юрт-чун,
 Кўз нурым! Даҳшатли, зўр курашларда—
 Қонли жабҳа бўйлаб кездинг бус-бутун,
 Шухрат-шон қозондинг жанг-талашларда.

Кузатдим сени мен, ёдингда борми
 Ойли тун.. Ҳайқирган дарё бўйида?
 Не дединг шунда сен, ёдингда борми,
 Хўрсинсам юракдан фироқ кўйида?

«Ватаи — юрагимдир, номусим, орим.
 Гард қўнмасин бунга, енгини ширим!
 Хайр жоним, кетдим зўр, улуғ жангга
 Юрт учун, сен учун дилбарим! Ёрим!»—

Дея қамчи босдинг ўшанда йигит,
 Ҳатто ҳуркди сендан осмонда булут!
 Энди қайтдинг топиб курашда камол,
 Эҳ жоним, қандай бахт кўришдик висол.

Сендай ботирлардан кўнгилда сурур,
 Езилар олтин кун заррин қаноти.

Яшнайти саодат шараф ва ғурур,
Йигит-қиз тилаги — кўнгил роҳати.

1942

АЖИН

Суюклим! Юзингга тушибди ажин,
Йилларнинг сезилмас қаноатими?
Нозик чизиқларда билинмас нақшин—
Из солган қалбингнинг ҳароратими?

Ундаги бежирим майин белгилар
Сўнмас хотиранинг нафис изими?
Дидингда дарёдек тошган сезгилар,
Фикрлар кечимин нозик тизими.

Утиб кетди йиллар гўё тиниқ сув
Шунчалар қисқами умрнинг йўли?!
Гоҳ сокин, гоҳ жўшиб қайнайди туйғу,
Юздаги ажиндир унинг манзили.

Юздаги ажинлар бўлса қанча кўп
Қайгурма, гўзалим, сен шунча маҳбуб.
Бари бир гўзаллик қолажак мангу:
Оташин қалб, виждон, чирой ва орзу.

1943

* * *

Тунларда уйғониб осмонга қара,
Фарҳод ГЭС чироғи нақадар равшан!
Кўк узра Зухра ҳам, ҳулкар ҳам хира,
Бу янги шуъладан юрт — обод, гулшан.

Бу порлоқ юлдуздан нур олди беҳад
Бўйсуянган, тинч оқар Сир қиргоқлари.
Каналнинг сувидан серобдир ғоят
Пахтазор Мирзачўл дала, боғлари.

Бу юлдуз нурлари уланиб кетар
Волгада балқиган шуълалар билан.
Асрлар қақраган чўлни безатар
Меҳнатнинг қудрати яратиб чаман.

Урта Осиёнинг саҳро, чўллари
Яна яшнар бўлиб пахтазор, бўстон,
Баҳордек гувуллаб гуллаган сари
Буюк Шарқ кўксига ёрут бир жаҳон.

Днепр, Волга-Дон, Сирнинг устида
Куларкан чамандек юлдуз беҳисоб,
Ҳаммаси қўшилиб Кремлдаги
Юлдуз-ла чарақлаб бўлар офтоб.

Бу офтоб жаҳонда голиб, илҳомбахш
Тинч меҳнат қудратин шарафлантирар.
Дунёнинг кўксига бўлиб гўзал нақш—
Улуғ Ватанимиз нурланиб турар.

1944

КҮРК

Саратон қуёши ботаркан аста
Товланар рангларда кўк кунгираси.
Кўм-кўк боғлар узра, тоғлардан пастда
Ёзар қанотини оқшом сояси.

Кўринар жимирлаб қўрғон ва боғлар,
Бепоён экинзор, далалар гўё.
Уфққа туташган яшил гўзалар,
Кўзларни тортувчи мавж урган дарё.

Атроф жимжит, сокин, фикрга чўмар,
Симобдай буралиб оқади анҳор.
Далаларга оқшом салқини чўкар,
Саратон яллиги сўнар беғубор.

Шамол-ла ҳилпирар гўза барглари—
Колхозчи меҳнатин илк самараси.
Пиланган олтиндай туфроқ таглари
Очар бисотини, ҳосил барчаси!

Уфқда жаранлар даладан қайтган
Колхозчи ёшларнинг гурунг, ялласи.
Жўр бўлар офтобда қорайган-пишган
Қизларнинг ёқимли кулги ва саси.

Шод, миқти, барваста қизлар келишар
Енглар шимарилган, суҳбати сара:
— Бу йил хўб ишладик,— дейди Хайрихон,—
Яшнади гўзалар бўлиб қарқара.

Хайрлашар қизлар, кетар илгари
Назира ва Меҳри енгил ҳам бардам.
Хайри қадам қўяр бир қўрғон сари,
Чаманзор ҳовлиси кўркам ва шинам.

Елкадан кетмонни олиб қўяркан,
Райҳонлар оралаб шаббода эсар.
Тип-типиқ сув билан юзи юваркан,
Сувлар шилдирашиб уни мадҳ этар.

— Кўринур қўрғондан ям-яшил қишлоқ,
Оқ уйлар нақадар сулув ойнабанд.
Шуълалар ичида шунчалар норлоқ
Колхознинг ҳаёти—юракка пайванд.

Электр нурида кўринар дилбар
Ойнадек аке этган колхоз қишлоғи.
Идора ёруғдир, унда ҳилпирар
Муборак ҳаётнинг ғолиб байроғи.

1946

МУРАББА

Ипак қанот ёзмиш бир олтин фасл,
Богларда япроқлар куйлар муттасил,
Товланган мевалар хилма-хил, асл,
Яшнаб товланиши нишонандир...

Боққа кирсам мева шона-шонадир,
Куйи нури билан сувга қонадир,
Щакар лабларидан шарбат томадир,
Атрофи ранго-ранг, дурдонадандир.

Бир хусайнидир новвот дудоқли,
Бир олтин анжир зилол япроқли,
Бир чучук анор ёқут ёноқли,
Асабга шифобахш, ҳар донандандир.

Тарам-тарам нақшин, қип-қизил олма,
Нега бунча гўзал? Кўзлар уялма,
Меҳнатсевар богдон меҳнатда толма,
Етказилган шарбат ҳар шонадандир.

Кезсам мафтун бўлиб богда ҳар саҳар,
Сочларимни ўйнаб шаббода эсар,
Гуллар, райҳонларнинг хушбўйи кезар,
Ғазал ўқир булбул Фарғонадандир.

Аке этар шу фасл ойна дилларда,
Унинг мадҳияси назик тилларда,
Меҳнатдан зўр роҳат бизнинг элларда,
Юртга севги, Холид, замонадандир.

1946

КОЛХОЗЧИ ЙИГИТ

Сабзаларнинг юзидан кетмасдан латиф шабнам,
Қушлардан эрта туриб, далага қўйдинг қадам,
Уйлаб, қошни чимириб, донм ишнинг бошида,

Зилол ойна яратдинг кенг уфқнинг қошида.
Сен фаровон этмак-чун одам наслларини
Етказдинг экинларининг тоза, аслларини.
Гиёҳ битмас чўлларга сув чиқаздинг меҳнат-ла,
Нафас олар экинзор, эркинликда, роҳатда...
Меҳнатингдан далада тартиб, ҳусн, латофат...
Дастурхонда мевалар, турли неъмат, баракат.
Кучли, сўнмас гайратинг шарафлантирди сани,
Ипсэнининг толенга нурдир қолхоз чамани.
Ҳар бир эл улуглайди жасоратли кишини,
Ҷамият учун қилган баракатли ишини.
Эй халқимнинг мард ўғли, қўшиқлар янграганимиз,
Абадий саодатни меҳнат-ла яратганимиз.

1946

* * *

Жоним ёвиши орази дилжўйинг учундир,
Рухингга фараҳбахш ноз ила куйинг учундир.

Ой нури ипак, қуйилур дафтарим узра,
Ошуфталигим мушк хўтан бўйинг учундир.

Ҳиссим қуйилур илҳом узра жон уйи ичра,
Еллар ила ўйнар сувбули гисуйинг учундир.

Бағрим туташур сурмали тунлар чекиб афғон,
Жўни жигарим наргиё жодуинг учундир.

Дил мулкени обод этибсан, эй гунчаи тар,
Лутфингда дурафшон фазл, хуш, гўйинг учундир.

Бахмалий табиат манзараси тану жоним,
Дил кўзгуси—рухсор, қомати бўйинг учундир.

Рухим уйини акс этгувчи барги бинафша
Ҳолид, сени дер, сўзалари хуш, куйинг учундир.

1947

ҚАЙСИ ГУЛШАН

Қайси гулшан сафсари гулларки райҳонингча бор,
Қайси дарё гавҳари шавкатли эҳсонингча бор?
Лола япроқлар сочар зумрад ила ёқут, лаъл,
Қайси кўнгил дафтари оташли девонингча бор?
Қайси боғбон гулларидир, очилар кўнглинг каби,
Қайси боғлар ялтирар меҳнат-ла жавлонингча бор?
Қайси тоғлар кўкраги кетган баланд тоғинг каби,
Қайси ерлар яшнаган бахмалли бўстонингча бор?
Кўкларингда нур кезар, қушлар кезар, яйраб учар,
Қайси осмон, қайси юлдуз порлаган шонингча бор?
Гул қучоғингда тилаклар барқ уриб очилдилар,
Қайси орзу очиларда гунча-хандонингча бор?
Кўрмаган эрди киши, сендек шарафли ўлкани,
Қайси жонон ўлкаки, яшнарда армонингча бор?

1947

ЯШИЛ ВОДИЙ

Тикиламап манзарангга яна кўм-кўк осмон,
Табиатинг манзур дилга зилол водий—Зарафшон.
Бир ёнингда сабзозуру бир ёнингда пахтазор,
Кўзини тортар, мафтун этар нақадар бу жонажон.

Дилим сенда бўлиқ тупроқ, солланади бошоқлар,
Пахтазорлар очар чечак, ҳилпирайди япроқлар.
Сени севар ҳар бир кўнгил, кўзларга тўтиёсан,
Тер тўкади бахтни тўнган меҳнатсевар ўртоқлар.

Узумзорлар, анжирзорлар, эгинда бахмал либос,
Қадоқ қўлли боғбонларнинг меҳнатидир—бу, холос.
Боболарнинг удумини қилиб ўзбек йигити
Тақдим этар баркашларда қин-қизил, қора гипос.

Меҳнат билан ортар экан боғларда чирой бугун,

Самарқандни севмаслик ҳам бўларми айтинг
мумкин?

Азиз туйроқ, зар тўкувчи—Зарафшон, яшил водий,
Меҳнат, севги қудратидан нур оласан кун ва тун.

1947

МОСКВА ҲАҚИДА ҚУШИҚ

Тарих бўйи юксалдинг бошинг эгмасдан бутун,
Элларинг ифтихори, қудрат, шони Москва,
Сен қаҳрамон элларга бахт бериб, этдинг мамнун,
Халқларнинг таянч тоғи, қадрони Москва.

Сен дилу жонимизсан,

Нури жаҳонимизсан.

Сен мардона маҳв этдинг даҳшатли фалокатни,
Бахш этдинг инсонларга туганмас саодатни,
Ургатдинг яхши хулқни, фазилат, заковатни,
Совет эли юраги, бахт макони Москва.

Советлар Москваси—

Ленинизм қалъаси!

Сенинг осмонинг порлоқ, сенсан тоза қалбимиз,
Мухташам, ҳур чиройинг қардош элларга азиз,
Советлар дўстлигининг чашмасисан, онамиз,
Жонимиздан ҳам ортиқ, нур жаҳони Москва.

Сен дилу жонимизсан,

Жону жаҳонимизсан!

Юксал, юксал, нурлар соч, ҳақиқатнинг мезони,
Маланият машъали, саодатнинг бўстони,
Сен қуёндан ҳам нузли, ҳурликнинг

шавкат-шони,

Фан, ихтиро, пажоднинг боғбонисан Москва.

Советлар Москваси—

Ленинизм қалъаси!

1947

ДИЛОРОМНИНГ ШЕЪРИ

Ташқарида ёгади
Ўйнаб-ўйнаб момик қор.
Гўзал арча байрами
Мунча дилларга ёқар.

Болаларнинг ҳавасин
Эркалайди қўғирчоқ.
Ашулалар айтади,
Дилоромнинг вақти чоғ.

Турли ранглар товланиб
Ўй ичра ялтирайди.
Арчанинг тагларида
Ёш болалар ўйнайди.

Арча япроқларига
Илинган оқ, қизил зар.
Сочилар аста-аста
Бенларга қор, гўё пар.

1948

БУЮК НАВОИЙГА

Очиқ деразамга келиб урилар
Ойдин тунда майин еллар нафаси.
Кўз ўнгимда ўтмиш, тарих очилар,
Бир дунё тушунча, ўй хазинаси...
Этди мени бутун ўзига мафтун
Санъаткор нақшошнинг зўр мўъжизаси.
Шу қадар суюкли шу баҳорги тун,
Музайян асаринг ҳар бир парчаси.
Нақшларга тикилиб қарайман бир-бир,
Фикримда ҳаяжон, ҳайрат, тасанно.
Шу ҳолда тинчимай юрагим урур,
Кетма-кет фикрлар акс этар маъно.
Юлдуздек порларми шу қадар кўркам,

Оташин шеърлар бағрига пайванд!
Уни тасвирлайди муаззам ўлкам,
Ҳа, шундай шеърлар юракка фарзанд.
Турар кўз ўнгимда нуроний сиймо,
Унинг қарашлари нозик, табаррук.
Фикр инжуларин қилганди барпо,
Тинчимас юрагим, урарди дук-дук.
Ураб олди мени шу замон хаёл,
Шоҳ асар устида узоқ ўйлайман.
Дейманки юракдак: эй, буюк устоз,
Сени олқинилайди бутун эл, Ватан.
Сен, узоқ асрлар, йўллардан ўтдинг,
Зулматнинг бағрида гўёки чақин.
Ҳақиқат йўлида ғам-алам ютдинг,
Сенинг орзунг бўлди қалбларга яқин.
Куйладинг Фарҳодни—тош йўнувчини,
Шарафли меҳнатнинг зўр қудратини.
Чўлларда бўстонлар яратувчини—
Истадинг элларнинг саодатини.
Хисравдек золимни фош этдинг, урдинг,
Халқпарвар Фарҳодга обида қурдинг.
Ақлли, донишманд деҳқонни кўрдинг,
Қоронғи зулматда нур сари юрдинг.
Дунёда аччиғу чучуқни тотдинг,
Туилар ухламадинг, чекдинг зўр заҳмат.
Тафаккур ичида ҳасратга ботдинг,
Истадинг мардона адолат, шафқат.
Қалбингда муҳаббат, буюк эҳтиром,
Халқ учун сўзларнинг жавҳарин сочдинг.
Тинмадинг, юксалдинг, ижодда мудом,
Шеърят кўкида нур йўли очдинг.
Утса-да орадан йиллар, асрлар,
Яшайсан қалбларда, бахт ўлкасида.
Юлдуздек порлайди гўзал асарлар,
Ифтихор бағишлаб эл сийнасида.

1948

КОМСОМОЛ

Муборак кунларда ўсиб, улгайган
Комсомол халқимнинг жону жаҳони!
Курашда чиниқнинг, камолга етдинг,
Жанговар ёшликнинг шарафи-шонин!

Сен моҳир боғбондек уйғотдинг бизда
Ноёб ҳис, гўзал хулқ, янгича одат.
Сен бердинг ёшларга идрок, тушунча,
Енгилмас ирода, чексиз садоқат.

Большевик таълимин олган комсомол,
Ботирлик, мардликнинг қудрати сенда.
Фигримга, ҳиссимга олтин нақш ўйган,
Порлаган иқболим шавкати сенда.

Советлар асрийнинг шонли авлоди,
Сен билан яшнайдн порлоқ келажак.
Большевик тояси нур сочиб турар,
Ундан илҳом олар ақл ва юрак.

1948

ОКТАБРЬ ҚУШИҒИ

Мусаффо янги кун.. шодлик айёми
Туганмас нурларга чўмилган яна.
Ҳаётнинг шавқидан юрак илҳоми
Ажойиб ҳисларга кўмилган яна.

Октябрь кўёши, шафқатларингдан
Баҳраманд бўлажак поёнсиз дунё.
Чунки пок, муборак уфқларингдан
Оқади ёгдулар—азим бир дарё.

Долларлар юртида—зулмат кечада
Мунг, алам қаҳрида эзилар занжий.
Қонли ёш тўқаркан зўр исканжада,
Дер: «Қачон узилар бу мудҳиш занжир!»

Сўнг қараб осмонга, денгиз ортидан
Армонларга тўлиб кўраркан сени,
Азобга чидаган занжий—эрксевар
Англайди бизнинг юрт—эрклик чамани.

Янада яшнайсан азамат Ватан,
Далалар, гиёҳлар барқ уриб қулени.
Порлоқ шуълаларинг ўткир тигидан
Даҳшатли зулматнинг чоки сўкилени!

Октябрь қуёши, порлайсан мудом.
Шунинг-чун яшнайди умид-армоним.
Октябрь нуридан олмоқда ором
Чаманзор юртимиз—Ўзбекистоним.

Муаззам беш йиллик жилвалантирар
Мардларнинг меҳнатга зўр муҳаббатини.
Партия даҳоси шуълалантирар
Қаҳрамон халқимнинг зўр маҳоратини.

Мусаффо кумуш тонг.. Эли бахтиёр
Ўлкамнинг тарихи шонларга тўлуг.
Шунинг-чун юракда чексиз ифтихор,
Ғоямиз—Коммуна, йўлимиз улуг!..

1948

* * *

Навбаҳор келганда ёйиб сенини
Кўзимнинг ўнгидан ўтади ёшлик.
Баъзида, жонгинам, ўйлайман сени,
Қалбимга ҳукмрон эди бебошлик.

Томларда очилган долақизгалдоқ
Сени ҳам этарди ўзига мафтун.
Оҳудек сакрагач қизариб ёноқ,
Жилмайиб қўярдинг, кўзингда фусун.

Қора қош устида толим-толим соч
Ҳилпираб елларда бўлиб жингалак.
Қизгалдоқ бошингда гўё олтин тож—
Шу элда кўнглингга нур сочган тилак.

Олам турфа рангга бўялган они,
Ҳар баҳор табиат безангани дам.
Дилимга туйғулар қуйилар они,
Эслайман, ўйлайман сени жонгинам.

1949

МЕҲНАТ

Меҳнат-ла ер юзин безади инсон,
Оламга бахш этди гўзал армуғон.
Кўлкасиз, булоқсиз саҳро кўйида
Яратди ажойиб сўнмас бир жаҳон.

Фарҳод тоғларининг силсиласида,
Сирдарё бўйида, кун шуъласида
Зўр металл заводи барпо этилди,
Муҳаббат гурлади унинг сасида.

Қаддини кўтарди мағрур чўнг бино,
Сочилар ҳарёнга ундан ҳам зиё.
Севиқли юртимиз хазинасининг
Бойлигини кўрсатар қиймат бебаҳо.

Баҳодир йиғитлар ишга отланди,
Маъдан ўчоғида нур оловланди.
Чарчамас ғайрат-ла, ташаббус ила,
Мартен цехларида пўлат тобланди.

Товланар, ярқирар ўзбек пўлати,
Янада ортади Ватан қудрати,
Тўлини ой ҳуснидек яшнайдими минг бор.
Улкамининг неъматини, ҳусни, зийнати.
Кўнглининг мулкида шарафли меҳнат,
Чексиз орзулар-ла яратар қудрат.

1949

ЯНА АТЛАС КЕЧА

Яна атлас кеча еллари ўйнаб,
Ҳилпиратар яшил барглари секин.
Қўзгалур беқарор, беқарор ҳислар,
Нозик ўйлар эса дилрабо сокин...

Ой нури чиройда... ҳусни қитиқлаб
Ранг бериб қўйдими сариг гилоега?
Ранг ичган мевалар шу ойли тунда
Ухшайди ялтираб худди олмоёга.

Шу кеча Замира буни кўрган он:
«Гилос ранг олибди, гўзалар нега,
Тезроқ ўемасинми, яшнамасинми?»—
Дея бормоқ бўлди у чаманига.

Шавқ билан ювиниб, қувватга тўлиб,
Жўнади далага—пахтазорига.
Саҳарда, ой ботиш олдида у қиз
Гул очди, нур сочди гулу зорига.

1949

РУБОИИЛАР

* * *

Анвои гуллардан боғимда қанча,
Уларнинг шохиди бир неча гунча.
Агарда тутаниб очилса эди,
Бадбўй алафлардан қолмасди пича.

* * *

Сарви қоматингга кўзим тушган он
Хаёлимга келмас ёшлик ва замон.
Ҳаммаси сендирсан, ёруғ жаҳоним,
Борлигим, шарафим, севиқли жонон.

* * *

(Умар Ҳайёмдан)

Сабзалар устида булут йиғлар жим,
Арғивон майсиз ҳеч турмайлик бир зум.
Кўклам томошаси букун бизники
Тупроғимиз узра гуллар кўрар ким?!

* * *

Куну тун меҳнатда яшар табиат,
Замону маконда тивмас ҳаракат.
Зарра ҳам жимирлаб ҳар бир дақиқа
Айланар қуррадай, қозонар шавкат.

* * *

Чигит лаб қўйибди она тупроққа,
Сўнгра айланибди куртак, япроққа,
Меҳнатдан анвойи сифат касб этиб,
Сочибди опноқ нур—шуъла ҳар ёққа.

* * *

Айланар бетиним саноқсиз зарра,
Хилма-хил шаклга кирар минг карра,
Акс этиб ўзида меҳру гиёни
Яна пайдо бўлар табиат узра.

* * *

Кетмон чоңдим боғда ва тушдим терга,
Чарчадим, керишиб узандим Ерга,
Гўё табиат-ла қовушиб кетиб,
Фазода соф нафас оламан бирга.

* * *

Япроқ узра шабнам йилтирар, о, дил,
Ойна каби қуёш синибди чил-чил,
Менга бўлиб гўё бир олам жаҳон,
Шабнамда намоеъ макон, ою йил.

* * *

Қирларга дон сепдим, элимга тортиқ,
Хансераб ётади Ерда уруғлиқ.
Бўз тувроқ бағрида тўлиб, етишиб,
Кўзда ундан қониб тот олар борлиқ.

* * *

Умр дарё каби шовуллаб оқди,
Утган кунлар менга хаёлан боқди,
Одамлар саждага бош қўйганида
Менинг қиблагоҳим дилимни ёқди.

* * *

Тошкент, сенда яшнар ҳаёт гуллари,
Сочларимни силар тонининг силари,
Билмур шабнам кўнган гунчаларингда
Тўлиб, тошиб куйлар тонг булбуллари.

* * *

Қалбим маҳзун эди, бўлди чароғон,—
Туман кўтарилди, яшнади жаҳон.
Ёмонлик, шумликни қувиб юбориб,
Яхшилик, эзгулик бўлди ҳукмрон.

* * *

Гулдек ҳунаринг бор, меҳнат қил, яша,
Иўл қўйма бировни асло алдашга.
Тўғри сўз бўлгину ёлгон сўзлама,
Фароғат меҳнатда, меҳнат—бахт, чашма.

* * *

Кўзим қоғоздаю кўлимда қалам,
Шеърим тўкилади дилдан субҳидам,
Ҳаётда чиниққан қайноқ руҳимдан
Ҳисларим учқундек чақнайди бу дам.

* * *

Ужар тақдир қандай беаёв золим:
Бир қиз кўрдим сочлари толим-толим,
Йўлда бирдан кўра олмай офтобни
Кўр бўлибди, қалбим йиғлади юм-юм.

* * *

Ҳа.. Ота-бобонгиз бўлганлар чинор,
Фақат улар билан қилманг пфтихор.
Эъвозлаб шарафли ҳаётимизни,
Ўзингиз меҳнат-ла яратинг гуздор.

* * *

Зарафшон лоласи—қип-қизил лола,
Лабимга тутибман ёқут вилёла.
Тикилсам: нарғисдек у қора кинрик,
Қайси бир жонондан, кимдан ниёна?!

* * *

Нечундир, юракдан олди оромим,
Қон-қора кўзларинг нигоҳи бир зум.
Қалбимга абадий қурди ошиён
Олма ёноқлардан кўчган табасум.

* * *

Эгнимда шакдек ҳарир хуш ҳаво,
Ҳовучимда юлдуз берар нур, жило.
Йўлим сомон йўли.. ой меҳмонхона,
Марс, Зухра сатҳига қўниш муддао.

Фарзандлар хилма-хил, онахон битта,
Меҳнаткаш зиёли кичик ва катта,
Кимки Ватан учун этса жон фидо
Шавкат-ла қопланар номи албатта.

* * *

Шаҳрингда силкинса зилзила бир зум,
Юзингдан аримас ҳатто табассум.
Чунки шонли ватан саҳифасида
Барқарор қардошлик, пўлатдай тузум.

* * *

Умр бўйи бўлиб ҳаётга мафтун.
Аччиқ-чучугини тотганман бутун.
Унинг тақдирида яшнаб-гуллаган
Эзгу ниятларим амалда бугун.

1950—1973

ХАЛҚ ФАРЗАНДИ

В. В. Куйбишевга

Кўнглиларнинг азиз диёри—
Кулар экан Тошкент баҳори,
Ленин сени юборди бизга,
Ёрдам берсин, деб ишимизга.
Уша вақтлар... фоже, қабоҳат—
Босмачининг зулмидан беҳад
Жаннат каби сулув Фарғона
Бўлмиш эди сўлгин, вайрона.
Буни билгач, газаб ва нафрат
Оловланди дилингда минг қат.
Очдинг кураш, омонсиз кураш—
Душман ичра бўлди зўр нураш.
Тингладинг сен халқ фарёдини,
Байроқ этиб Ленин отини:
Сўзларингда Лениннинг сўзи,
Кўзларингда толе юлдузи.
Сўзларингда оташ бор эди,
Душманларни ёндирар эди.
Меҳнат эли сенинг изингдан,

Зафар қучди ўткир сўзингдан.
Шуълаларда қулди бизнинг Шарқ,
Ленинизм тонгидан шафақ,
Файз ёғилди Ўзбекистонга,
Бу дилрабо боғу бўстонга.

1951

ЮЛДУЗЛАР

Юлдузлар, юлдузлар! Хаёл кўкида
Сизга етми учун нитилди юрак,
Ипак йўлинингизга чирманди истак,
Ёшлигим орзуен бутун кўрқиди.

Болалик кўзиди бир сирли дунё
Бўлиб кўриндингиз, милтираб ҳар тун.
Сизга нур қуйилди, дил сизга мафтун,
Фақат ёшлик эмас, ақл маҳлиё.

Қанотин ёздиyo техника асри,
Ракеталар кезди юлдузлар аро,
Очди ой жамолни, фикрлар дарё,
Бош чўзди кўкларга олий фан қасри.

Ер йўлдоши учар йўқдир ниҳоя,
Юлдузлар сулуви—Зухрага томон.
Фазонинг сирини ечади инсон,
Фикрда қолмайди бир нуқта, соя.

1951

* * *

Далаларнинг атлас этаги
Йироқлардан кўринар аранг.
Шоналарнинг хил-хил безаги
Ялтирайди йилт-йилт ранго-ранг.
Яшил дала, йўллар бепоён
Уфқларга уланиб, кетган.

Утмишдаги бу чўл-биёбон
Қучоғида гулзорлар битган.

Асфальт йўлда машина учар
Шивирлашиб қолар япроқлар.
Соф дилларда ҳис-туйғу жўшар,
Нахтажорлар, оқ уй, гулбоғлар...
Ҳаёт эркин, нафаслар эркин,
Юракларга тўлади қўшиқ.
Бу водийлар яшнар кундан-кун,
Қўшиқлар-ла жаранглар уфқ.

1952

* * *

Лаззатбахш боғларнинг хуш манзараси,
Қумри булоқларнинг ширин нағмаси.
Майин япроқларнинг шитирлар саси,
Яна тароватли йиллар нафаси.

Далалар олмишдир ўзгача бир ранг,
Кабутар таранар унда оҳанг.
Кузнинг қучоғида зўр тўлиқ хирмон
Ҳаётга бермишдир чирой ранг-баранг.

Чироғлар нақадар гўзал фисункор
Оқшомлар қишлоқнинг ҳуснин орттирар.
Колхозчи қизларнинг шўхчан ялласи
Юксалар сафобахш ҳақиқат дилдор.

Осмони ложувард, кунлари дилбар,
Кўз чоғи... олмали боғлар муаттар.
Юрак тўлқинида ҳаяжон бугун
Не учун тошмасин жўшқин фикрлар?

1952

(Манзара)

Зилол тонгли табиат
 Дилин этарми хушвақт?
 Шамоллар эсиб гир-гир,
 Тинмасликка қилмиш аҳд.

Булоқ суви ойнадек
 Қум, тошлари кўринар.
 Чөниб гоҳ қуйи, гоҳ тик
 Жўякларда суринар.
 Сув бўйида терак, тол
 Япроқлар шивирлайди:
 Бахмал ер очиб жамол
 Фароғатдан яйрайди...

1959

ҚИЗ ҚИССАСИ

Барваста, бугдойрани, қора қошли қиз
 Чикди шўх дарёнинг кенг соҳилига.
 Тонгда тўлқинланган тиниқ шуълалар
 Қуйилди жўи урган унинг дилига.

Қиз борар шига, унга ёнма-ён
 Атластўи қалдирғоч вижирлаб учар.
 Қуён нурларига бурканган шаҳар,
 Гудок ҳайқириги ҳавони қучар.

Қиз ишлар қирғоқда—саҳро устида,
 Тер тўғиб қуради завод, мактаб, парк...
 Металлар жаранглаб осмон кўкенда,
 Асрий жимжитликни чўл қилмоқда тарк.

Қурувчи ишчилар чайла, ўтовдан
 Кўчиб ўтардилар янги уйларга.

Ойнабанд, ёп-ёруғ гиштин бинода
Радио янграйди ғолиб куйларда.

Биномнинг девори, шин деразаси
Қунт билан шиланган, гўзал, мустаҳкам.
Унда бер-изу қизнинг кичик ҳиссаси,
Шунинг-чун кўринар кўзига кўркем.

Қиз ишга тушади шавқларга тўлиб,
Уйларкан вужудин босар ҳаяжон.
Чунки у қурувчи ишчилар билан
Саҳрода яратди янги бир жаҳон.

1953

* * *

Тиниқ, зилол булоқ сувлари
Ирмоқчада шилдираб оқар,
Сахий, тўкин ёз туйғулари
Тўлқинланиб юракка ёқар.

Қалдирғочлар атлас тўшини
Сувга бериб, сийналаб ўтар,
Шунда айтиб у қўшиғини
Роҳатланиб вижирлаб кетар.

Сув бўйида гўзал ранго-ранг,
Пушти, зангор ишачи учар,
Мавжудотнинг жони—сув, қаранг,
Экинзорни шошилиб қучар.

Бу ойнадек шифобахи сувдан
Ором топар бадан ва мускул,
Тўлиб-тошар фикр ҳислар ҳам,
Кўнгли эса очилар гул-гул.

1954

Шеърим, умрим бўйи ҳамроҳимдур сен,
 Нашқинкор саройим, боргоҳимдур сен.
 Сухбатдош улфатим, ҳамнафасим сен,
 Менинг тириклигим, янгроқ сасим сен.
 Сенсиз кушим ўтмас, туним ҳам ўтмас,
 Хаёлим руҳинг-ла боғлиқ чамбарчас.
 Ватандан йироқда бўлсам мен агар
 Руҳинг хаёлимни этгай мунаввар.
 Дардкашим, дармоним, умрим гулшани
 Сендан уфуради гуллар чамани.
 Руҳинг хаёлимга сочса шуълалар,
 Ёримнинг қўшиғи каби аллалар.
 Баҳорги бинафшам, шеърим, армоним,
 Қонимдан бунёдга келган жаҳоним!
 Оромбахш руҳингсиз тирик қолмасман,
 Йўқ, сенсиз, сенингсиз яшай олмасман!

1954

Табнатга қулоқ соламан сени,
 Қамиллар шивирлар, симлар зувиллар.
 Атроф жим, далалар, тепалар сокин,
 Фақат шамол кезиб, япроқ шивирлар.

Канадада койқа сув айланиб оқар,
 Қирғоқда пиширлар ёш ниҳол терак.
 Офтобда гўзалар кўм-кўк, чайқалар,
 Чаноқда шижулар—оқ, пушти чечак.
 Уфққа туташган далалар бўлиқ
 Тип-тиник сувларнинг шаршарасидан.
 Ҳаттоки, осмон ҳам ранг олган тўлиқ
 Ям-яшил экинзор қарқарасидан.
 Живирлар Янгир—водий, далалар
 Оловюз қуёшнинг нур—заррасидан.

Шу қадар чиройли бу манзаралар
Безанган инсоннинг продасидан.
Нақадар шифобахш, сулув табиат,
Ясанган-тусанган келинлар каби.
Мусаффо ҳавода тин олар роҳат,
Гўзалли: мафтунӣ—инсоннинг қалби.

1951

* * *

Сен ширин уйқуда тушлар кўрасан,
Мустаҳкам қисилган жажжи муштуминг.
Балки, тушгинаида чошиб юрарсан,
Юзинида кўринар гул табассуминг.

Ухлайсан бетанвин, эҳтимол сенда
Яширидири оламнинг яна бир сирин.
Сен ўсеб-улгайгач, балки Ватаида
Ечилар фаиларнинг сиридан бири.

Колхоз яелисида хурсандсан ҳар чоқ,
Мурғак, момиқ танинг ўсеб улгаяр.
Гўдаклик даврини ўтгазиб қувноқ
Ёш ақлинг энг нозик ҳисларни туяр.

Сенинг ҳам ироданг чарақлаб кулиб,
Балки яратажак ўнлаб ихтиро.
Чуни Ватанимиз қудратга тўлиқ,
Бунда бахт қуёши порлар доимо.

1951

**МЕН СЕНИ КҮЙЛАЙМАН, АЗИЗ
ПАРТИЯМ!**

Улуғвор халқимнинг идрок, дили,
Нур билан балқиган, азиз партиям,
Мен ўзбек—тошкентлик инччининг ўғли,
Сени юрагимдан куйлайман ҳар дам.

Сен даврим қуёши, ақли, виждони,
Сен юксак гоғлар, шарафлар қони.
Сен йўлга бошладинг зулматли тунда,
Тонг отди, қолмади халқим армони.

Омочлар далада гижирлаганда,
Дехқонлар эзилиб қонлар ютганда,
Хукудсиз ишчилар оғир меҳнатдан
Бахт излаб севинчли орзу этганда,
Сен бахтга йўл очдинг мустаҳкам, дадил,
Халқимиз бирлашди, эрк олди юрт, эл.

Жонажон партиям, чизган йўлингдан
Коммунизм сари биз олға бордик.
Осмоли мусаффо буюк Ватанда
Муборақ кезингга ёғилар табриш.

Мен севи оқинчилаб қўйлайман баланд,
Менинг бахт юлдузим, азиз партиям;
Ватаним севгучи дил сенга найзанд,
Шунинг-чун ижодим, ҳаётим кўркам.

1954

* * *

Уйласам: фазога йўлланди бу он
Сомон йўлларидай тизилиб гўё
«Оқ олтин» ортилган шафақранг қарвон,
Унинг ҳар толаси нур оғар дарё,
Порлоқ шуъласидан ёрийди жаҳон.
Марварид қарвонининг узунлиги ҳам
Она-Еримиздан ойгача бу дам
Саёҳат қилишга ётар неча бор.
Гўё даладидан бўлиб миннатдор
Ракета учирди ойга пахтакор.

1955

МЕНИНГ. РЕСПУБЛИКАМ

Озод республикам, сенинг нафасинг
Менинг нафасимга урилиб турар.
Бахмат кўкларнинг, гурлаган сасинг
Хар бир нафасимда туюлиб турар.

Муқаддас онамиз, қадрдон диёр,
Буюк Россиянинг ажралмас қисми!
Хар бир галабаида бўлди байроқдор
Улуг партиянинг енгилмас иеми.

Ҳи беш юлдуз—бари порлоқ чароғон —
Бирн Узбекистон—дўстлардек донгдор!
Меҳру парварши-ла сени улгайтган
Шонли партиямга ташаккур минг бор!

Тинч меҳнат қўйида большевик насли
Сенингдек юрти-ла қиллар ифтихор.
Чунки бу улугвор Советлар асри
Манглайнинг силади, этди бахтиёр.

Тошкентда комбинат, завод-фабрика
Акс этар Москва салобатини,
Кенг Ватан халқлари дўст—ака-ука,
Кун сайин юксалтар саодатини.

Далада мавжланар тўқ бошоқларинг,
Россия бошоғи сингари йирик.
Узумзор, анорзор, яшил боғларинг
Доимо яшарар, доимо тирик.

Мирзачўл ям-яшил Фаргона каби
Тўқли куз қўйида тўлар ҳосилга.
Кенг шарқнинг машъали Узбекистоним,
Зафаринг, шавкатинг дostonдир элга.
Кремль нуридан куч олиб турган
Менинг республикам, озод, ҳур ўлкам.

Советлар даврида яшнаб барқ урган,
Меҳнатда голибдир, бахтиёр, кўркам.

1955

* * *

Юзларингми қонларинг анбарфишон жону
жаҳон,

Кўзларингда жозиба шуъла нишон жону
жаҳон.

Олмадек назия ёноғинг тортадур меҳру гилё,
Хусн бегида бўйи сарви равон жону жаҳон.

Бир чаман раънолигидан ортиқ этдинг маҳлиё,
Лабларинг ёқутими писта даҳон, жону жаҳон.

Кўзларинг сеҳри мени мафтунми этди эй пари,
Фитнасимми, офатижонми ниҳон, жону жаҳон.

Бу чаман ҳуснига зийнат оқилу доволигинг,
Келтирар ҳар вақт латофат ошиёи, жону жаҳон.

Бу назокат, лутф-ла қонимда ўтлар ёқасан,
Бағрима ўт тушди, Халид сен дебон, жону
жаҳон.

1955

ПОЧТАЧИ ҚИЗ

Кўклам қуши каби учиб юради
Лўпнигина юзли, хуштабиат қиз,
Узи ҳам, кўнгли ҳам енгил тортади
Ҳар уйга хушхабар етказаркан тез.
Беноён Ватаниннг ҳар томонидан
Келган хат бағишлар юракка ҳузур.
Қиз билар: халқ уни зориқиб кутар,
Боради бошини кўтариб мағрур.

У аста эшикни тикирлатаркан,
Узатиб кичкина момик қўлини;
Туганмас севинчга гарқ этар бирдан
Орзиқиб хат кутган дўстлар кўнглини.
Саломлар келтиргач қум саҳросидан
Ёш олим йиғитдан гўзал келнига:
— Жонгинам, хуш кебсан,— дейди ёш
жувон,—

Кўзларим интизор эди йўлингга.
Йиғитнинг онаси беҳад шодликдан
Меҳр-ла тикилар почтачи қизга:
— Қадамнинг мунчаям қутлуғ, қизгинам,
Тонгданоқ севинчлар келтирдиги бизга.
Табассум билан қиз чиқиб кетаркан
Юриши ўзига ярашади хўб.
У ташир ҳамма вақт доно фикрлар,
Дил—сўзи китоб ҳам газета, мактуб.

1956

МАН ТОНГҒИ

Ҳалбимда кулф урди баҳор нашьаси,
Бинафша, гулсафсар кўкесда инжу.
Табнат шиваси, булбул навоси,
Учирди наргиенинг кўзидан уйқу!

Хушбўй чечакларга, зилол баргларга
Бурканиб, безаниб ясанчоқ шаҳрим.
Пафис, нимпунити ранг, ол кўрғонларга
Йиллолар бахш этиб очибди баҳрим!

Бу—эркин дунёнинг хунманзараси,
Табнат юмуши, байрам либоси!
Май тонгги... мавжланар наврўз нагмаси
Ҳаётим шарафи, дилим ихлоси!

Алвонранг байроқли равон кўчалар,
Баҳор нафасидан уфурар райҳон.
Ол юзли байроқлар
оқар,
чайқалар,

Муаззам ул

Ленин майдони томон.

Бу шукуҳ—инсоний қудратдан асар,
Қуёшдай истиқбол кўркининг рамзи.
Гўё юлдуз аро Зухрага қадар
Чизилган оқ мовий ракета изи.

Жийда гулларидай хушбўй, муаттар
Мавжланган май тонги—

юрак тошиқини.

Бинафша, лолага бурканган саҳар,
Шабнамда товланар—

меҳрим ёлқини.

1956

* * *

Илҳомининг париси ухлайдими абадий?
Юрагимда сезгилар барқ урмасми нур каби?
Петергоф фаввораси асрлардан обида,
Кўкка отилиб турар худди ошпоқ дур каби.

Фаввора табиатнинг ҳусни очмиш бинойи,
Бу эса инсон кучи, гидрокининг чиройи!
Келгил илҳом париси, келгил қошимга бугун,
Умр оқар сув каби, очилсин шеърим сойи!

1957

ТОШКЕНТ РУҲИ

Жануб қуёшининг норлоқ кўзгуен—
Тошкент қучоғида гувиллар баҳор,
Ўзбекнинг мусаффо меҳри, туйғуен
Тиниқ дарё каби оқар бегубор.

Освё қитъаси бол томган боғи,
Маърифат булоғи, фан ифтихори.
Гўзаллик касб этган яшил қучоғи,
Қадимий мамлакат, илм днёри.

Тошкент қалби теңар ўз маромида—
Улуғ Осённинг сўнмас юраги.
Уни кўрган кўнгил доим оромда,
Барқ урган ўзебегинг буюк тилағи.
Хиёбол, майдонлар, фонтан ёнида
Сайр этиб кезаркан дониниманд ҳинду,
Илиқ бир янгиллик сезар қонида
Фикрида барқ уриб, ажойиб туйғу.

Баҳмал кўкламларда меҳмон бўлганди
Тошкент гўзаллигин чиндан мафтунги.
Эл севар ҳинд қизи Индира Ганди—
Дилида бекоён ҳислар тўлқини.

Бунда қора танли Африка қизи
Куйлади тотувлик, дўстлик қўшиғин.
Тошкент—Осиёнинг тонгги юлдузи,
Нақш бўлиб безарди элларнинг боғин.

Меҳнатқаш Хитойнинг гўзал воҳаси
Еримиздек яшнар ҳосилга тўлик.
Машъалдек чарақлаб тўлган ғояси
Фикру ғоямизга қариндош, уруғ.

Яшил юртимизнинг гўзал пойтахти—
Тошкент—Осиёнинг юраги, бахти.

Кулиб боққан каби ёруғ жаҳонга
Турли халқлар сенга умид-ла боқди.

Бизга қанча-қанча йироқ бўлса ҳам
Чексиз Хинд водийси, Хитой воҳаси,
Шунча яқин, шунча ҳамнафас, ҳамдам—
Серқуёш ва пееиқ сарин ҳавоси.

Чунки дунё бўйлаб кезар ёруғ нур,
Бу нур—эри, озодлик, тинчлик, бахт, виқор,
Бунга жило берар қирқ йиллик умр,
Бу нур—Тошкент руҳи маҳкам, барқарор.

Ҳатто кечалари Тошкентнинг руҳи
Ёритар Банорас кўрфазларини.
Кундан-кун юксалар бу руҳ довруги,
Уфурар муаттар нафасларини.

Чунки бордир унда ҳаётбахш қудрат—
Москва руҳининг нур зарралари.
Ундан шуълаланар поёнсиз, беҳад
Осиё ерлари, тоғ даралари.

1957

* * *

Кўнглим сенинг уйингга қуш каби учмоқ истар,
Еллар каби чарх уриб зулфингни қучмоқ истар.
Қайрилма қош, нафис юз, қоп-қора

кипригингдан

Емгир бўлиб, сийпалаб ерларга тушмоқ истар.

1957

ҚИШЛОҚ ОҚШОМИ

Иливар қуёшнинг сўнгги шуъласи
Сада чинорларнинг кўм-кўк баргига.
Юрак торларининг тинчимас саси
Қўшиллар сувларнинг шаршарагига.

Иигит, қиз-жувонлар қайтиб даладан
Орттирди қишлоқнинг шукуҳин ҳуснин,
Ильич чироқлари деразалардан
Боқиб уялтирди кўкнинг юлдузин.

Қишлоқ кўчасига тўлиб изма-из
Утлоқдан маърашиб қайтади пода.
Юракка яқин бу манзара сўзсиз
Козхоз бойлигини қилар ифода.

Қатор теракларнинг остида уйлар
Ярқираб кўринар чексиз зиёда.
Осмонни тўлдириб жаранглар куйлар,
Барча ором олар сўлим ҳавода.

1957

ЎҚИТУВЧИ

Маърифат боғининг уста бозбони,
Қўлингда парвариш олар ёш ниҳол.
Мусаффо зеҳнининг сен меҳрибони,
Қанча истеъдодни топдирдинг камол.

Мунча севимлисан, нуроний, кўркам,
Юзингдан ёгилар салобат ҳар вақт.
Сочларинг оқарган, ўйлайсан ҳар дам:
«Авлодни ўқитмоқ—шараф, олий бахт».
Туилар... кўзларингга қўнолмаё уйқу
Китоблар устида ўлтириб мудом.
Дарсингдан ёш насл олади туйғу
Фанда, юксакликда эҳтирос, илҳом.

Самимий сўзларинг ёқимли, содда,
Уйғотар дилларда халққа муҳаббат.
Хуштаббинг ўстирар бизнинг авлодда
Коммунистча ҳислат, янгича одат.

Сенинг бир инженер шоғирдинг тузар—
Завод планини, иши саришта.

Бирн: ҳеч чарчамай тупроқ текширар
Қумлар саҳросида, Сариқамишда.

Бирн: пахтадан мўл ҳосил олмоқ-чун
Терап ўйлар билан экади чигит.
Қора олтин-нефт, маъдан топмоқ-чун
Ерларни парчалар ёш олим йигит.

Бирн: ой, юлдузининг сирин билмоқ-чун
Мизғимай кечани ўтказди хўб.
Агроном шоғирдинг—қора қошли қиз
Пиллани текширар қўйиб микроскоп...

Ҳаммаси Ватанга қилади хизмат,
Ҳаммаси билимдон, ботир, фидокор.
Ҳаммаси меҳнатда яратади бахт,
Ҳаммаси техника—фанда ижодкор.

Сенга чексиз шараф бўлеин умрбод,
Муҳтарам, азизим, муаллим, устод!
Етказдинг яшнаган шовли ҳаётда
Улуғ асримизга муносиб авлод.

Сенсан партияннинг содиқ шоғирди,
Фикрингда барқ урар Ленин шуури.
Иўлингдир бегубор; йўқ асло гарди,
Унда оқар чексиз идрокнинг нури.

1958

МЕНИНГ ОВОЗИМ

Қалбимда оташин муҳаббат ёнар,
Севиқли Ватаним—қадрдон элим.
Хурлиқнинг бўстони кундан-кун яшнар,
Дарёдек мавж уриб ҳайқирар дилим.

Шеърят тарихи сўйлар бирма-бир:
Орзуманд Фузулий йинглади зор-зор,

Ватаннинг равнақи учун Алишер
Ахтаради адолат, бўлди интизор.

Пушкин ва Лермонтов дарбадар, сургун
Озодлик кўйида қайгуриб ўтди.
Фурқат ватанида бўлолмай тургун
Донишдай, Воқифдай гам-алам ютди.

Чунки кўк юзини булутлар тутиб
Ҳасрат-ла дил тўлди, уйлар гамхона.
Халқлар тутқунликда заҳримор ютиб,
Жонажон ватани эди вайрона.

Гурлади чақмоқлар. Кун шуълалари
Парчалаб ташлади зулмат пардасини.
Забардаст ишчининг темир қўллари
Парчалаб ташлади қуллик ҳалқасини.

Шунда бахт чарақлаб, қуёшдек порлаб
Уйимизга кирди шонли руҳ билан.
Озодлик, тенг ҳуқуқ бизни ярлақаб
Бахш этди тинч меҳнат, чаманзор Ватан.

Бахт нима? Бахт ўзи, бу бизнинг ҳаёт,
Коммунистик фикр унинг машъали.
Бу ҳаёт ичида яшнайди абад
Инсон ардоқлаган орзу-амали.

Юрагим чароғон, ҳаётдан мамнун,
Шунинг-чун баралла янграр овозим.
Севгим, ифтихорим, Ватаним учун
Бахт-иқбол кўйида жаранглар созим.

1958

* * *

Оромбахш куз сахий хазина,
Қанот ёзар меҳнат куну тун.

Далаларда зангори кема
Гуруллайди, чавандоз мамнун.

Шеромад эр-жасур пахтакор
Минут сайин тинмай тўкар тер.
Совга этар юрагин минг бор
Меҳри қуёш каби она-Ер.

1958

ТАНОВАР

Ўзбек қизларининг юрак дардлари
Нақадар ҳузунли бу етти ҳарфда!
Ҳар қалбга чирмашар банду бандлари,
Ифода бўлолмас шеърин таърифда.

Лекин сенинг рақсинг, Мукаррамаҳон,
Ўтмиш келинининг ғам-ғуссаларин
Минг жоду сеҳри-ла қилиб хиромон,
Қўмсайди ҳақиқат, инқ бўсаларин.

Бежирим, келинган нозик ниҳолинг,
Беқасам камзулинг ярашибди хўб.
Чимрилиб қошларинг, оний хаёлинг
Ошуфта, вафодор, дилрабо, маҳбуб...

Нақадар дил оро, нақадар дардманд,
Рафторинг, қарашинг, кечинмаларинг...
Ҳаётбахш қўшиқдек бўлди дилписанд
Одам расмдаги ноз, ишваларинг.

Нега ҳам ўтмишда шундай қайғули,
Юракни тирновчи куй яратилган?
Чунки ўша тузум шундай оғули—
Даҳшатли қон-қора тун деб аталган.

Ҳа, ўша ниҳона ёнган келинлар
Энди шод, гулшандай кўнглида баҳор.

Қурувчи, ижодкор—қадди мавзунлар,
Севгани ёнида, жозибали ёр...
Ўзбек қизларининг каштасисимон
Рақсингда дил сирин, бир дунё мазмун...
Сенинг маҳоратинг, Мукаррамахон,
Ҳар юракни қилур ўзига мафтун.

1959

БАХТ НАШЪАСИ

Бинафша сингари хушбўй илк кўклам
Порлоқ истиқболдан келтириб дарак,
Шинам боғимизга қўйганда қадам,
Кўз очди ҳар япроқ, ҳар нозик куртак.

Ҳилзираб елларда чайқалар гўё
Духоба сингари далалар мавжи.
Юракка қуйилар этиб маҳлиё
Булбуллар қўшиғи—қуйларнинг авжи.

Олтин қўлларда чўл—Янгиер бўстон,
Сабзалар бетиде еллар бўёаси.
Шовуллар тераклар, кўм-кўк хиёбон,
Тинчимас юракда бахтнинг нашъаси.

Май тонги... бегубор теварак осмон,
Кўкламдан завқланар кўнгил ҳар лаҳза.
Мен бораман Ленин майдони томон
Елкамда жонгинам, қизим Феруза.

— Ада, кўрдингизми бобомиз Ленин,
— Ҳа, қизим, элга у нур сочар порлоқ.
Бир қуёш сингари мазлумлар йўлини
Ёритди, яратди бахтдан чаман, боғ.

Кўчалар лиқ тўла безанган одам,
Нақадар мусаффо юрак ойнаси.

Мавж урар бахтимиз шу қадар кўркам,
Истиқбол кўркининг чин нишонаси.

1959

УСТОЗ

Қимматли Ҳоди Зарифға

Жўшқин шеър каби барқ урган меҳнат
Яратди, юксалтди инсон зеҳнини.
Табиатга чирой бағишлаб ҳар вақт,
Нурлар-ла безади ҳаёт ҳуснини.

Шундай меҳнат билан азизим, Устоз!
Топдингиз фикрлар хазинасини.
Бахшининг уйида жаранглаган соз,
Орзуга тўлдирди эл сийнасини.

Сиз эл шеърятни кошонасини,
Янги дунёмизда этдингиз талқини.
Нозик ақлу идрок дурдонасини
Севиб ардоқлайди баҳодир халқим.

Кечалар... ижоднинг ҳаяжони-ла,
Қиприқларга уйқу қўнмайди асло.
Қаламдан қоғозга тўқилган шуъла
Ёш насл фикрида бўлар муҳайё!

1960

ШАМОЛ

Мунча шўхсан баҳор шамоли,
Куртакларга қўйдингми сен лаб?
Ялпизни ҳам қўймайин холи
Хушбўй ҳидлар тарқатасан заб.

Тортқилайсан толлар баргини
Қучиб, ўшиб, қўймай, эркалаб,

Гоҳ няхолнинг гули чангини
Бир-бирига қўшасан куйлаб.

Шамол, шамол, қандай бахтлисан.
Хушбўй ҳидлар ҳарён элтасан!

КОНЦЕРТ

(О. Туманяндан)

Қоядан тўлқин уриб ирмоқ қуйи интилар
Ҳам тошларнинг устига отилиб куч, зарб билан
Урилади қумларга—шовуллаб қичқирар жар,
Кўпиради тўлқинлар ҳаяжон, ғазаб билан.

Неварасин шўх, хурсанд қўшиғидан шодланган
Сўнук товуш-ла зўрға куйлаган мўйсафиддек,
Мангу жимжитлик билан тўлган қадимий ўрмон
Сувларнинг шов-шувига акс садо берар, жиндак.

Шунда ўзининг рамгин хаёли билан тўлган,
Азалий соме, соқов, хаёлчан бу қоялар
Зўр табиат кучининг шодон оҳангларига
Эгилиб қулоқ солар...

БОКУ

Боку, шамолларнинг тинмайин эсар,
Сочларни тортқилаб ҳар оқшом, саҳар,
— Хуш келдинг, азизим, қани марҳамат,—
Деб хушвақт, меҳрибон юзлардан ўнар.

— Ҳа, Боку, меҳрибон бир боқининг бор,
Дилларга нур каби хуш оқшининг бор.
Мардларнинг макони, дўстлар диёри,
Мафтун юракларга ўт ёқининг бор.

Муаззам бинолар қатор—ҳамсоя,
Осмонга юксалган улуғвор қоя.

Мағрур салобати-ла қараб туради
Эртаги зафардан сўйлаб ҳикоя.

Устингда юлдузли зумрад кўк фалак,
Йўқ, сенинг шуҳратинг ундан ҳам юксак.
Низомий чамани, Воқиф юраги
Сенда бахт, истиқбол, парвона ғилак.

Озарий халқининг қалби—Боқуси,
Қўйинигда яшнайдн эллар орзуеи.
Уғил-қизларингнинг табассумидан
Юракда дўстликнинг ноёб туйғуси.

1961

СЕНИНГ КУЛГИНИ

Қизим—бағрим, ҳол сўрадим сендан,
Майин табассум-ла:

— Яхшиман,—дединг.

Кулгинг келтирганлай хушбўй гуллар
чамадан...

Лекин маънос ва ғамгин эдинг.

Юрагингда курашарди тинмай

Икки ўт, икки тўлқин:

Ўлим ва ҳаёт.

Узинг соқит тинглардинг гоҳ сезмай

Жаҳонда ҳокимлигин забардаст қатъий сабот.

Курашар ҳар ерда икки нарса:

Зулмат билан нуру, ўлим-ла ҳаёт,

Кичик зарралардан тоғларга қадар

Ҳар бир нарсада кезар ҳар лаҳза

Донмо ўсгариш, рағбат, хуш ният.

Чиришга қарши янги куртак нидосида

Ҳаётга интилиш, меҳр, муҳаббат!

Қизим, кулгинг аро, табассуминг аро

Ўлимга қарши исён жасорат!

Сен осуда ухлаб оларкансан пафас,

Онанг сенга маъсум термилар.
Кўз очдинг-ку, кулиб қўйдинг,
Ҳа... сендаги ишонч қозонди зафар.
Сенга ёрдам қўзини чўзди дўстим ҳукамо,
Ишонч, кулги, табассуминг ўлимни енгди.
Сен ўлимга тик боқдинг-да, тополдинг шифо,
Кулгинг ахир жаҳон-жаҳон шуълага тенг-да!

1961

* * *

Тушларим, тушларим негадир чалқаш,
Уйқудан хавфсизраб юмилмас кўзим.
Излайман, топмайман кўнгила бўлар гаш,
Қалбимда яширинган нимадир ўзи?
Хаёлим жимирлар ойдин кечадай,
Ҳазар соҳилида кезар экаиман,
Ҳислар оламини безар эканман,
Севинч ҳам кўриммас пинҳон чечақдай.

Ҳа... топдим гашлигим сабабини ҳам,
Соғинч исканжага олибди мени.
Сени соғинибман сени, азизам,
Сени соғинибман, юртгинам, сени...

1961

* * *

Туш кўрибман: боғимда тинмай
Живирлармиш нурлар тўлқини.
Табассуминг юздан аримай
Турармишсан, онам келини.

Гўё яшил баҳор фаслида
Ёшлигингдек ойдек тўлмишсан.
Жимирлаган кўл соҳилида—
Сайр этнига имлар эмишсан.

Оҳ.. ўша ёш келинчақлигинг
Рўёларга зар сениб кетди.
Оҳу боқини, ол чечаклигинг
Бир умрга қалбим титратди.

Лекин, асло қайтиб келмайди
Кўклам янглиг ўша гул чирой.
Ойлар ёшлик қадрин билмайди,
Умр йўли гўё оқар сой.

1961

ТИФЛИС АРЧАСИ

Тифлис тоғларининг ниҳол арчаси
Тебранаар елларда баъзан асабий.
Сурма чеккан нозик барги, мўчаси
Гуржи қизларининг кивриги каби.

Арчалар, арчалар тоғларнинг бўрки,
Сендаги яшиллик, ниҳоллик фақат—
Аке этар юртинининг табиат кўркин;
Демак юртинг омон,
халқ бахти—абад.

1961

ШАҲАРЛИ ТЕРИМЧИГА

Қизим, сени соғиндиму
келдим сўроглаб,
Кенг поёнсиз уфқларга
қўйган кўм-кўк лаб—
Далаларнинг қучоғида
миели сен офтоб.
Меҳринг билан чаманларга
бўлиб кўрк ноёб.
Чақирдиму етиб келдинг
ҳаяжон билан,

Кўзларингда ҳавас, умид,
армуғон билан.
Қоп-қора тўс сочларингда
«Оқ олтин» гарди,
Юрагингда зўр шитиёқ,
интилиш дарди.
Севинчларга тўлиб дединг:
— уч юздир бутун!
Гул юзингда табассумлар
очилиб гулгун.
Қизим, сенинг бу шодлигинг
менинг шодлигим,
Юрагимга севинч қўйдинг
сўзи тотлигим.
Сен ўқишда илгор сафда
бўлганинг каби
Теримда ҳам барқ урибди
юррак талаби.
Яшил водий қучоғида
колхоз қизидек,
Меҳнат қилиб яшнаб кетдинг
тонг юлдузидек.
Сўз устидан чиқибсанки,
гўзал чаманда
Мард ишчининг набираси,
шаҳарли сан-да!
Қизим, сен-чун юрагимда
чексиз ифтихор,
Ватанирвар ҳар бир чевар
топар эътибор.
Томчилардан гулгунчалар
очса нишона,
Меҳнат билан мурғак куртак
бўлди дурдона.
Сен илгорсан юртимизни
севганинг учун,

Юрагингдан ардоқлабсан
инсонлик бурчин.
Даламизнинг юлдузимас,
қуёши сенсан,
Меҳнат билан чаманзорда
шарафга тўлсанг.
Меҳнатингда маҳорату
санъат, Дилором!
Гайрат билан бағишлабсан
дилларга ором.
Сен ортдирсанг ҳар бир онда
меҳнат зафарин
Ватанпарвар жоним, қизим,
яша, офарин!
Зангор уфқ, кенг далалар,
Совет Ватани,
Кенг фазою субҳи сабо
олқинилар сани.
Сўз устидан чиқибсанки,
гўзал чаманда,
Мард инчининг набираси
шаҳарлисан-да!

1961

ҲАЁТ МЕҲРИ

Шафақранг булутлар пағама-паға,
Белоён осмонда сирғалиб учар.
Гоҳ сямоб дарёми, сойми ё жилга,
Гоҳ қуюқ, қоп-қора тоғ бўлиб кўчар.
Чўл эса мудрайди, далалар жимжит,
Қаршилар тонгни қиз, тангиб дуррасин.
Далага йўл олгач, чекинар сукут
У бошлар тонгданоқ ҳосил даврасин.
Пўлат от рулида абжир кўллари,
Журъат-ла далани қилади шудгор.

Уфққа туташган унинг йўллари
Тупроқни бирма-бир этар дондор.

Ниҳолдай сарвқад, кўзлари наргис,
Турмаклаб боғлаган сурмаранг сочин.
Қалдиргоч қошини чимириб нафис
Далада ёзади меҳнат қулочин.

Ҳаётнинг завқи-ла лиммо-лим меҳри,
Барқ урар гўзанинг чаноқларида.
Аке этар кўз нури, меҳнат сурури
Қуёшдек яшнаган юрт боғларида.

Далалар ҳуснини очар минг қатла,
Отанин меҳрли қизнинг меҳнати.
Ерга муҳаббати хуш саодат-ла
Кўкеида мавж урар орзуи, бахти.

1961

* * *

Бодом гулин ўпиб шўх шамол
Деразамга нафис урилар.
Бултур баҳор ўтқазган ниҳол
Димоғимга ором уфурар.

Куртак очган баҳор еллари
Каби фикрим гирдикапалак.
Оппоқ нозик бодом гуллари
Хаёлимга бўлар эгизак.

1961

ҲАМЗА ШОҲИМАРДОНДА

Шоҳимардон тоғлари сесканди чақмоқлардан,
Шовуллаб қуйди ёмғир мунаввар бўлди олам.
Шоир аста тушдию баланд-паст сўқмоқлардан,
Сўйгра Кўкеув бўйида турди хаёлчан бирдам.

Қўли кўксига қўйиб кузатди атрофини;
Мавжланди юрагида латиф ҳислар тўлқини.
Олқишлади чаҳ-чаҳлаб қушлар, булбуллар уни,
Шоир ажиб ҳолатда... ҳаяжон, қалб ёлқини.

Ураб олганда уни, дўстлар атрофин қуршаб
Адибнинг юзларида майин, нозик табассум.
Янги ҳур, озод ҳаёт завқи унда нурафшон,
Мароқ билан дўстларга қараб қўярган бир зум:

«Яша Шўро!» шеърини ўқир бирдан илҳом-ла,
Дўстлари шод, ҳайратда, ажабланиб боқарди,
Гўё инқилоб қилган сарбаст, чўнг издиҳом-ла
Келажаkning меҳрига дарё каби оқарди.

Шоир ижоди юксак тоғлар чўққиси каби,
Нурлар билан йўғрилган, инқилоб мазмунидир.
Халқнинг фикри, орзуси билан яшаган қалби
Ҳур ҳаёт, озодликнинг абадий мафтунидир.

1961

БЕШТОВ УСТИДА

Кавказ остимдадир¹,
Мен тураман тик
Булу-ла ўнишган Бештов устида.
Дардлардан мусаффо руҳимдир тетик
Нилуфар чамбарақ осмон остида.
Бештов ёнидаги Маъшуқ ҳам аста,
Аста Лермонтовдан ҳикоя ўқир.
Кўм-кўк водийларда—тоғлардан наетда
Лойқа сув чулдираб қўшиқлар тўқир.
Гулдурос солгувчи фавворалардан
Қуйида яшнайдн яшил ўтлоқлар.
Кўринар қоронғи, чўнг дараларда
Қаддини кўтарган шинам қишлоқлар.

А. С. Пушкин ифодаси.

Завқу шавқ бахш этиб менга Эльбурс
Қўлимга тутқазди ҳаёт жомини.
Бу ерда соғайиб дил алалхусус,
Дафтарга туширди ўз илҳомини.

1962

* * *

Сен билан суҳбатда бўлган онимда
Кезди вужудимда ажиб бир ларза.
Меҳру мафтунлигим оқиб қонимда
Ором ҳам бермади дилга бир лаҳза.

Шу қадар латофат, шу қадар адо
Живирлаб кезарми ол ёноғингда?
Шу қадар ҳарорат, тортинчоқ ҳаё
Нега ҳам яширин гул дудоғингда?

Қон-қора кўзингда фусун, назокат
Фарзандсиз умрингдан чизди бир лавҳа.
Юрагим қиллари титради шу вақт
Дунёга мунг солиб тортсинми навҳа?!

Иўқ, яшаш ҳаётга бахш этар сайқал,
Албат гул бошинга бахт қуши қўнар.
Шунда яшнаб умринг гўёки ғазал,
Бахтиёр наслга меҳринг ҳам қонар.

1962

ҚОЯ

Эльбурс, Жўналнинг¹ чўққиси узра
Сукутда бош эгиб жим турган қоя
Тарихнинг гувоҳи, лоқайдлик ичра
Эртақлар ўқибсан билло ниҳоя.

¹ Тоғлар исми.

Нималар ўтмади сенинг бағрингда?
Булутилар ёш тўкди келиб дарбадар.
Нималар бўлмади бу қучоғингда?
Кўз ёшлар оққанди дарёлар қадар.

Тоғлилар от чопди, титраб даралар,
Бир сиқим тупроқ-чун бўлиб хору зор.
Қақнади водийлар, йиғлаб далалар
Меҳрибон қўлларга бўлиб интизор.

Черкас, қорачойли, кабардинлар бож
Ахтариб солдилар қирғин ўзаро.
Гоҳ хон бўлиб бири, кийиб бошига тож
Халқларнинг бошига келтирди бало.

Кўз ёш тўкди дара, титраб, зўр қоя!
Мунграйиб қарадинг тарих гувоҳи!
Қирғинга, ўлимга берди ниҳоя—
Октябрь қуёши, тинди дил охи.

Эрклик қуёшидан яшил водийлар
Барқ уриб яшнади, гуллади минг бор.
Эман, каштаилари, салқин қайинлар
Дил тортар мавжларда гўзал чаманзор.

Қоя, этагингда эрклик бўстони—
Қўйни жаннат мисол ажойиб диёр!
Тинчлик, сиҳатликнинг нури жаҳонин—
Бағишлар элларга оромбахш баҳор.

Кисловодск.

1962

ҲАЙКАЛИНГ ҚАРШИСИДА

(Самад Вурғунга)

Қаршимда ҳайкалинг, буюк, муҳташам,
Гўё азиз бошинг осмонга тегар.

Қора кўзларингда терап хаёл ҳам
Яшин тезлигидай юрт бўйлаб кезар.
Бугдойранг юзингда сўймак жасорат,
Юрак кечинмасин нафис излари.
Сен юрган йўлларда нашъа саодат
Мавж урди шеъринг ҳам дарё сингари.

Ҳайкалинг қаршимда, о, мени бирдан
Қуршаб олди хаёл, ёрқин хотира.
Хиёбонда Сен-ла учрашган у дам
Кўзларим ўнгидан кетмайди сира.

Иигилди боғ ичра аҳли шуаро,
Дўстлар анжумани, о, нақадар соз!
Шеърлар ўқилди шунда ўзаро,
Оташин фикрлар этдилар парвоз.

Сен шеър ўқидинг, сўзларинг порлоқ,
Бутун фикрларини сеҳрлаб олди.
Ҳазалга ташна дил, очилиб боғ-боғ,
Ҳаяжон, ҳис ичра ҳайратда қолди.

«Озарбайжон» номли шеъринг кўзгудек
Кўрсатди элнингнинг қалбин, шукуҳни.
Оташин мисралар гўё инжудек
Аке этди бемисол эл-юртнинг руҳин.

Мен шеър ўқидим. Дединг:—Офарин,
Ўзбек шеърятини гўзал парчаси.
Бизлар қон-қардошимиз, орамиз яқин,
Шеъримиз—дўстликнинг бир намунаси.

Ҳайкалинг ёнида турибман ўйчан,
Эй, озар ўғлони, сўз санъаткори!
Сен куйлаб ўтгандек қардошлик билан,
Яшнайдил элларнинг гулгун диёри.

1962

БУЛУТЛАР

(М. Ю. Лермонтовдан)

Кўкдаги булутлар, мангу сайёҳлар—
Садаф силсиладек мовий осмонда
Чопасиз мен каби қувғин, дарбадар,
Севиқли шимолдан жануб томонга.

Ким сизни қувади: тақдир ҳукмими?
Яширин ҳасадми? Очиқ адоват?
Ё, оғир жиноятлар заққумларими?
Ёки дўстлар қилган оғули тухмат?

Йўқ, ҳосилсиз ердан сиз зериккансиз...
Сизга ёт эҳтирос, сизга ёт ҳузун,
Доимо совуқсиз, доим эркинсиз,
Сизда йўқдир ватан, сизга йўқ сургун.

* * *

Сени майна дейдилар, аммо
Жонга ором ёқимли куйлар.
Ҳатто хаста руҳларга даво,
Сайраркансан, поёнсиз ўйлар.
Чулғаб олар фикримни дарҳол,
Уй гулзори кўрсатар висол.
Сайроқ қушча куйинг мунча ҳам
Чертиб кетар юрак торини.
Парвоз этган фикримга ҳамдам
Ифодалар дилда борини.
Сайраркансан гўёки булбул
Узингга хос куйлар хилма-хил.
Кичиксан-ку, қора, кўримсиз,
Куйлайдирсан ҳатто тунлари.
Ёнимга туш, тотли куйингсиз
Туролмайман баҳор кунлари.
Қора қушча, бўлиб мафтунинг
Мен тинглайман сени ҳар кунни.

Лекин билсам одамлар аро
Сен сингари кўримсизлар бор;
Гўё сирли, долғали дарё—
Яратувчи буюк иқтидор.
Қора қушча, қўшиғинг дилбар,
Ўзига ором ҳар кун, ҳар саҳар.

1962

ТБИЛИСИ

Тбилиси! Келиндек, кўрқинг, чиройинг
Чўғ бўлиб қалбларга бориб туташди.
Тоғларнинг зирваси адир, қир, сойнинг
Илҳом бўлиб дилда дарёдай тошди.

Қоқ ёриб кўнсингиз шўх Кура оқар,
Гуллар чечакларга бурканган шаҳар!
Тегранда кўкўнар тоғлар, дил ёқар—
Гўё яшил рўмол ўраган дилбар!

Чинорлар баргида майин, шўх еллар
Қулоғимда ўқир ажиб афсона.
Тариэл, Афғандил каби мард диллар
Сенга ҳусн қўшган жасур, мардона.

Қадимий Шотанинг, Чавчавадзенинг
Шеъринг қудратини акс этган диёр.
Қучоғингда ўтган ҳар бир лаҳзанинг
Оромин бахш этдинг дилга сен минг бор.

Зумрад шиёладек чиройинг, ажаб,
Қалбдаги ҳисларни уйғотиб қўйди.
Мусаффо нафасинг ҳаётни безаб,
Дилга асл меҳр жомини қуйди.

Тбилиси! Тонгларинг мунча ҳам гўзал
Қабул эт ошуфтадил эҳтиромин.

Бизнинг дўстлигимиз қадимий, азал,
Неча бор қўзгатдинг юрак илҳомин.

1962

ЗУҲРА

Ёрут юлдуз—кумушранг Зухра
Кун чиққунча ўчмайди сира.
Эл кўксига шундай афсона
Бўлиб қолган ёрқин хотира:

Гўё ерда мисли йўқ гўзал
Зухра номини бир қиз бөр экан.
Оқилликда таниқо, мийг амал,
Илму ҳижмат унга ёр экан.

Кўрган унга бўларкан шайдо
Эҳтирос-ла ёниб беқарор.
Бўлиб дилда ишқ дарди найдо,
Севгисини айларкан изҳор.

Лекин бир кун кўк фарингаси
Худбин, мағрур Ҳорут ва Морут
Кўриб қолиб ерининг Зухрасини,
Тангрини ҳам қилибди унут.

Нафис гулдек Зухра ҳуснига
Тап тортмайин бўлибди банди.
Заъфаронлик кўниб тусига
Ибодатни этибди қанда.

Ҳорут, Морут тангри даргоҳин
Тарк қилибди, ундан кетибди.
Ер юзига ташлаб нигоҳин
Адабсизлик изҳор этибди.

Шунда Зухра фарингалардан
Нафратланиб кўкка учибди.
Учар гилам устида Ердап
Кўтарилиб, фазо қучибди.

Ҳорут, Морут Чоҳи Бобилда
Учолмайин бўлибди сарсон.
Гуноҳкорлар ҳар бир кўпгилда
Уйғотибди ғазаб беомон.

Гуноҳлардан учиб заҳраси
Айланибди юлдузга Зухра.
Уша ондан холи нафаси,
Олар экан қуёшдан зарра.

Бир нечалар унга қасида
Битган экан айлаб дил изҳор.
Чарақлаган Зухра ҳақида
Ана шундай бир афсона бор.

Еримиздан узоқ шубҳасиз,
Масофалар минг йиллар қадар.
Лекин Зухра умидбахш юлдуз
Зулматаро дилни ёритар.

1962

ЧИРОҒЛАР

Чироғлар, чироғлар. Ер юлдузлари
Жимирлаб касб этар, ажиб малоҳат,
Шаҳло кўз, ажойиб гуржи қизлари
Коби порлар унда ўзга тароват.

Юксак тоғ зирваси устида туриб
Бир қара, бу жовон сулув шаҳарга.
Эҳ, қандай симобдай бахт юлдузлари
Уланар мусаффо кумуш саҳарга.

Яшил дарахтлари, пушти гуллари
Ҳадядир инсонга сув, ҳавосидан.
Юрак! Сен бу юртда яшаган сарп
Завқу шавқ оласан эл вафосидан.

1962, Тбилиси

УМРЛАР МАМНУН

Аччи сув водийси нақадар дилбар,
Бағрида шифобахш ажиб бўстонлар.
Нарзан сувларидан хушбўй, муаттар
Чамандай очилар дилда армонлар.

Тоza ҳаволарда янграб шўх куйлар
Тоғлар силеласи бўйлаб оқади.
Тонгдаги ҳавони шимириб ўйлар,
Сўнмас фикрларда чақмоқ чақади.

Ўтмишда бу ерда чекиб кайф-сафо
Зодагон, золимлар, бойлар киборлар.
Каштанлар остида ётиб беҳад,
Кавказнинг гаштини сурди беорлар.

Энди-чи... дам олар янги инсонлар—
Октябрь қуёшини нур зарралари—
Қурувчи, бастакор, ишчи, деҳқонлар
Интилган келажак қуёши сари.

Бу ерда соф, тиниқ нарзан жевирлар,
Бунда баҳодирлик кучи намоён.
Ҳурмат, тавозедан мамнун уырлар,
Сихат-саломатлик товар армугон.

Улуғ коммунизм йўлида ваддон
Сомон йўлчисидай ярқирар перлоқ.
Табиат кўрвию неъматин инсон
Олиб истиқболга интилар ҳар чоқ.

1962

НАРЗАНИ ТОПГАН ЧЕРОН

Ўтмишда мунг нара бир неча вазон
Элиқуми жылғаси қўйлаб яшорин,
Чулдираб соғарган шовқуву сурон
Сақлабди тириклик сувининг сирин.

Тоғ, дара мафтунн абазенц—чўпон
Элиқуш дарасин севаркан гоят,
Даралар жимжима булутларсимон
Гоҳ қора, гоҳ яшил нилуфар, кўкат.

Чўпон дараларда кезаркан ёлғиз
Табиат кўнглини этибди асир.
Ложувард осмон-ла ўпишган чексиз
Сулув табиатдан қидирибди сир...

Даралар оралаб, жилга ёқалаб
Кезибди тоғда ҳам, оқшомларда ҳам.
Элиқуш жилгасин дарасин бўйлаб
Излабди қалбига бир нафас ҳамдам.

Қузатиб ям-яшил дала, қирларини,
Табиат ҳуснига бўлиб маҳзинё.
Секки қолларини кенг адрларини,
Бир ҳўплам сувни ҳам қилиб гўтиё.

Батъан қоллариниғ остидан санчиб
Шарқираб оқаркан ойнингдек соф;
Батъан кўкатлариниғ дўйинидан чиқиб
Милдираб томчилар марларид маффоф.

Жилга, ирмоқларни қузатса чўпон
Ҳалқа-ҳалқа бўлиб кўнжлакар сув,
Унинг юрагига сир этиб аён
Сакрабди тоғлардан гўёни оҳу.

Қўёни шафақларини аке этган оқшом
Элиқуш жилгасини тиниқ сувини
Татиб кўрибдиё тоғибди ором,
Ифода этибди ўз туйғусини.

Дона чол очибди табнат сирин—
Ёшлиқ, гўзаллиқиниғ бер неъматини.

Аерлар сақланган сувда яширин
Нисонга ҳаётбахш нур қудратини.

Донишманд чўпоннинг фикри, хаёли
Шифобахш нарзани этди намоён.
Шундан ҳам нисоннинг нозик-ниҳоли
Қувватга тўлиқлар топиб нур жаҳон.

1962

* * *

Бера кўзга, оқу кўзга хуморман,
Нозик адо, тегин сўзга хуморман,
Кўзларимга уйду келмас кечалар
Оқ гул каби нафис юзга хуморман.

Нега сени кўриб қолдим ўша зум,
Гўзаллиқда яғонасан сиф, маъсум,
Қиё боқилди, жон олгувчи табассум,
Янгроқ куйга, шива-нозга хуморман.

Кўзлар, кўзлар, жонин қайга бошладинг,
Ўйларининг ёсар ўтга ташладинг,
Бени гўзал, ҳаёлимни хушладинг
Оқу кўзга, жоду кўзга хуморман.

1962

ТЕМИРТОВ

Тогма-тоғ, қирма-қир оғиб келганман,
Оғриғу дардимга шифо бахш эттил!
Ҳавою сувининг даво билганман,
Қалбимга кетилдик, сихатлик биттил!

Темиртов! Кўкрагинг арчазор ўрмон,
Сенданми чиқибди булоқ-булоқ сув!
Юз йиллар мобайни яннайсан ҳамон,
Сендан яшаради бу ҳаёт мангу.

Темиртов! Кезибман водийларингда
Эслаб Фарғонамизнинг адир, қирларин.
Қайноқ сувларингми сийналарингда
Инсонни соғайтган, қувлаб дардларин!

Мен ҳам келдим сенинг олов бағрингга,
Темиртов руҳимга шифо бахш этгил!
Лабимни қўйибман гул-япроғингга,
Юрагимга сихатлик битгил!

1962

ТИНЧЛИК САФАРИ

Москва — оламнинг улкан қалбидан
Қудратли «ИЛ» парвоз этди фазога;
Муаттар ҳавонинг тўлқинларидан
Хушхабар ёйилди еру самога.

Тинчликнинг жарчиси унда борааркан,
Уруш жаҳаннами бутун чекинар.
Равшан қуёш каби фикрлар билан
Соф диллар оламини этар мунаввар.

Париж кутиб олди Совет меҳмонин,
Гулдурас қарсақлар аэродромда.
Нотаяқ сўзлар экан, орзу жаҳонни
Эшиги очилар; қалблар оромда...

Табиат ҳамласи, пўртана, тўфон,
Таслим бўлди кўриб унинг камолини.
Идрок қудратини кўрган замон
Ой чимматин ташлаб очди жамолини.

Худди шунинг каби тинчлик кўриқда
Қалб меҳри, муҳаббат, умр эйбей.
Ҳар бир ирқ, миллатнинг тоза кўкеда
Яшайди дўстликнинг порлоқ жиёеи.

Бу жшло—бахт кўрки, ҳаёт чашмаси,
Яшнайти барқ уриб виждон, ирода.
Тотувлик, дўстликда эллар барчаси
Яратар чаманзор бўстон дунёда.

1962

* * *

Ногаҳон чарақлаб юлдузли тунлар,
Аму бўйларидан келтирар салом.
Табиат мафтун қалбда тўлқинлар,
Фикру хаёлимга бермайди ором.

Сержилва, шивакор илк баҳор кезар
Ухлаган боғимга қўйибми қалам?
Соғиниб келгандек ўниб сийналар
Дарахтлар шохини қўймайини бир дам.

Бинафша нафасли еллар беқарор,
Бу ажиб кўкламнинг қишга ҳужуми—
Пахтакор тунини айлайди бедор,—
Бу қуёш ўлкасини гўзал удуми.

О... хушбўй қўкламим, нақадар дилбар—
Ўзбек диёрининг бой табиати.
Юлдузли кечалар, шафақли саҳар
Нечоғлик дилоро, чирой, шавкати.

1963

МАНЗАРА

Кечагина қуёни булутлар аро
Турар эди тортингандай мўралаб.
Бугун эса қовоқ солди тунд ҳаво,
Пага-пага қорлар ёғди бўралаб.

Бор мавжудот олган эди тинччини
Сув қуйгандай сукунатди даламда.

Табиат ҳам бор ижодий кучини
Она-Ерга яширганди чамамда..

Ҳаммаёқни босиб ётар кумуш қор,
Сўқмоқлар ҳам кетган эди кўринмай.
Гўё, ухлар дала, боғу чаманзор,
Ер устига кўрна тортган эринмай..

1963

ГҶЗАЛЛИКНИНГ ШУКУҲИ.

Денгиз. Кемада кўрдим бир куви тўс-тўполон,
Арслонлар ўкиришиб чошилади ҳар томон.
Қўрқмай чиқди бир хотин арслонлар қаршисига,
Бирин бошини силади, тинчиди улар шу он.

Дедилар: «Бунда сир бор, балки гўзал жодугар,
Ўзи нозик, ишжа бел ҳунини ўтказар дилбар!
Арслон бир пайжа уреа парчалайди муқаррар!»
У хотиннинг ишига ҳамма тасажжуб ётар.

Ҳа... бунда бордир ҳикмат, бу соҳргарлик эмас,
Бу — аёл гўзаллиги — жозибали сир, ихлос.
Арслонларнинг кучидан гўзаллигининг шукуҳи
Минг бор улуг, қудратли, унга йўқ асло қиёс!

1963

УҒИЛ

Уғринининг бегида биринчи бор сен
Талнининг қийқириб очиб кучоғинг.
«Ада» деб илк дафъа қичқирган чоғинг
Қўлингга олдим-да, ўндим сени мен.

Сўнг сени қузатдим мактабга томон
Сен кетдинг, орқангдаи қондим термилиб...

Кўнглимда ҳаяжон, умид мавж уриб,
Гўдаклик чоғларинг эслайман ҳамон.

Ою-йил ўтибди, қарасам, ўғлим,
Босибсан умринг пиллапоясин.
Борасан қучмоққа умид қоясин
Ҳа, девқомат йиғит бўлибсан, тўхлим.

Беқийёс хуштабнинг, одобнинг, зеҳнинг,
Келбатинг, суҳбатинг ҳаммага ёқар.
Аёллар меҳр-ла, ҳавас-ла боқар,
Боалар: ака дер ортингдан сеннинг.

Аmmo сен ҳали ҳам кўзим ўнгида
«Ада»—деб талнинган гўдаксан, ёшсан.
Бу ҳаёт боғида мисли кўёшсан,
Аччиқ-чучуқ тотган отанг онгида.

1963

БУЛАРМИ?

Нозланма, гўсалим, бир саволим бор:
Дўстлар даврасида қолсам бўларми?
Созимчи инграгиб, чертиб неча бор
Висолинг куйини чалсам бўларми?

Яшаб ҳам бўлурму ёрсиз, жопонсиз,
Жон яшай олурми ўзи бадансиз.
Талнинган юрагим йироқда сансиз—
Қайгуриб, хаёлга толсам бўларми?

Айт, қайси юраклар ёрга талнинмас?
Ер севмас, ҳаётнинг қадрини билмас,
Сен билан колхозда меҳнат қилсам бас,
Айт жоним, ёшингда қолсам, бўларми?

Шундай шод ҳаётда, эй, нозли ингор,
Яхшиями яшасак бўлиб интизор?

Иккимиз сайр этсак чаман-лолазор,
Қалбимнинг меҳрини олсам бўларми?

1963

ЯНГИ ОЙ

Юлдуз учраганидек, чақмоқ каби тез
Юксалди янги ой Ердан фазога.
Жимирлаб бинафша нур ниҳоясиз,
Ранг-баранг чизиқлар чизди ҳавода.

Ернинг атрофида кезди ёруғ нур
Ярақлаб гўёки ойнинг жилоси.
Олис кoinотда юзди неча қур
Тарқатиб кимсасиз бўшлиқ рўёсин.

Советлар юртида қучиб бахт, зафар
Юксалар истеъдод, ихтиро, ижод.
Тинчлик диёрини этиб мунаввар
Ҳулкар, Саъд,

Зухрага

учгай одамзод.

1963

ҚАЛБИМГА ҚУНГАН ҚУЕШ

Қош устига қўйган бўрқинг

Ярашибдур, қора қош!

Қизил гулдай яшнар кўрқинг,

Қалбимга қўнган қуёш!

Тоза ниҳол бўю бастинг

Шу чаманда битибдур.

Табассуминг, муҳаббатинг

Кўнглимда ер тутибдур.

Турмакланган гоят нафис

Икки ўрим қора соч,

Нега қалбда уйғотар ҳис,
Хаяжон ёзур қулоч?

Жазйрама офтоб сифат
Нигоҳингдан бир қиё.
Шунчаларми одоб, иффат,
Тароват, хулқу ҳаё?

Киприкларинг асприман
Хаёлларим беқиёс,
Қўшиқларинг таъсирдан
Бўлмайман ҳеч халос.

Пешонаннга қўйган бўркинг
Ярашибдур, қора қош.
Қалбга яқин, жонни кўркинг,
Яширмагил бағритош!

1963

ТҮЛҚИНЛАР УСТИДА

Денгизда қор, бўрон, даҳшатли тўлқин
Гувуллаб ўрлади гоҳ минорадек.
Қутурган йўлбарседек ўкириб қуюн
Осмолга тил чўзди кўтариллиб тик.

Кема чайқалдию тўлқин устида
Зарб билан урилди тинмай ҳар томон.
Лекин тўрт баҳодир кема бортида
Кузатиб ўйлади, қалбда ҳаяжон.

Манзилсиз, бепоеъ денгизда тун-кун,
Тўртов ҳайрон, билмас қайда, қаерга?
Ютмоқ бўлди оғзини очиб уззукун—
Чирмовуқ аждаҳо—бадмас қасрга.

Тўлқинлар кемани елкага қўйиб
Шайтон қоясига қараб чопарди.

Лекин жасур Асхат тўлқинни енгиб
Кемани ҳалокат, ҳавфдан қутқарди.

Кезар тун-кун кема, кўринмас соҳил,
Улим шарпасидек бошлади ҳужум.
Ташналик ва очлик. Бир нарча кўнгила
Унутмади Ватан меҳрини бир зум.

Тўрт ботир денгизда тўлқинлар узра
Қирқ тўққиз куну тун қилди ҳавфли жанг.
Жанговар курашда, туманлар ичра
Чўнг маккор ажалнинг ҳоли бўлди танг.

Оддий, пок, виждонли йигитлар аҳил,
Жасуранг барқ урди матонатда.
Чунки руҳий қудрат идрок ва ақл
Тобланар муқаддас Совет юртида.

1963

ШОИЛИ ШУЛЛАНМА

Уқурдим, дунюга тўлди ҳаяжон
Шарафли Сьезднинг бахтиномасини,
Кўринар келажак, оўлини чароғон
Ланг очиб ҳаётбахш дарвозасини.

Ватаним бойлиги, булок хазина—
Кўмир, нефт, ранго-ранг металл, оқ олтин,
Меҳнатдан заводда нақилланиб яна
Спекобдай қуйилиб келар қуну тун.
Машина бераркан ерларга ларза,
Куйлайди бу куннинг шоили мадҳини.
Трактор, комбайнида ишлаб ҳар лаҳза
Хунарманд ортирар юрт шукуҳини.
Гуллайди водийлар, гиёҳсиз чўллар
Болтиқ бўйларидан Сахалинча.
Мўл ҳосил етказар забардаст қўллар,

Сув ичгач бўз ерлар очиб гулгунча.
Помир тоғларидан шимолга қадар.

Шовуллар ерларда ўрмон, чаман, боғ.
Шифобахш, дилрабо ҳар кумуш саҳар
Меҳнатга чақириб очади қучоқ.
Улуғ Партнямининг бу чақириги
Бағишлар юракка сўнмас ҳарорат.
Келажак тонгинининг иши, довруғи
Келтирар элимга толе, саодат.
Ақлу идрокимиз—Партня йўллар
Шонли коммунизм—кетиббел сарц,
Нурли чўққинарда абатий портлар
Халқ бахти—энг олий фишр-хисари.

1963

* * *

Ҳар дилга яқин севгани—жонони гўзалдир,
Ҳар онланнинг ўз уйи — бўстони гўзалдир.

Бўстонда кихол, турли-туман рангдаги гуллар
Фарзанд каби одоб ила меҳмони гўзалдир.

Одобни гўзал бўлмаса ҳар кимки забундир,
Одоб ила, хуштаб ила армони гўзалдир.

Ман бир гули озода, чаман ҳуснига бағда,
Рафтори суман сўзлари — дармони гўзалдир.

Мингларча сулув бул Ватаним севгиси бирла
Меҳнатда фаровон, толеи мўл ошғени гўзалдир.

Мингдан бир гул юзли гўзал ёрима боқсам,
Дил меҳри била боққунча эҳсони гўзалдир.

Холид, мени тарк айлама, одобни севарман,
Одоб била ёр меҳри, хиромони гўзалдир.

1963

Ойнага қарайсан, бўлиб маҳлиё
 Баҳордек тўлишган ой жамолинга.
 Қоп-қора кўзларда ҳавас, таманно
 Узинг ҳам мафтунсан кўҳлик ҳолинга.

Қад шамшод, келишган, ҳатто таблат
 Сенинг вужудинг-ла қилар ифтихор.
 Ҳуснингдан қалбингда гуруринг беҳад,
 Мунча ҳам мағрурсан кўзлари хумор?!

Сен мағрур бўлмагил кўрку ҳуснинга,
 Инша, ноз ва адо ўткинчи нарса.
 Фикр қил, берилма оташ ҳиссинга,
 Ендира кўрмасин дилингни гусса...

1964

ОЛИМА

Асрлар гувоҳи қўлёзма ичра
 Утмиш ҳодисалар сирли, бепоён.
 Шалдироқ ва сарғиш қоғозлар узра
 Кезар нигоҳларинг, қадалган мужгон.

Қўлёзма бетида мунгли хотира—
 Улган асрларнинг ғам-андух, дарди.
 Севги, ғам, ҳижронда куйган Нодира
 Ундан боқар маъюс, заъфарон-зарди.

Утмиш саҳифасин, момалар дардин
 Қалбдан ўқий олган, эй ўткир зеҳн!
 Қайтадан намоен қилолдинг бугун
 Зулматда чақнаган ёруғ нур зухрин.

Қалбинг ҳарорати кезган кўзингда
 Ҳаётга интилиш, чексиз муҳаббат.
 Билим-фан юлдузи қўнган измингда
 Инсоний хулқ-одоб, меҳру садоқат.

Хуштаъб, истеъдодли, эй тоза ниҳол,
Юксалдинг фазога қуёш кифтида.
Бу қуёш — Октябрь, топтирди камол
Инсон мурувватин юрак таштида.

1964

ЕШЛАРГА

Бу оқшом булбуллар, гуллар мажлиси,
Райҳонлар, чечаклар хушбўй ва сўлим.
Жўниб юракларда ёшликнинг ҳисси,
Қон-қора кўзларда кезар табассум.

Ёшлик гўзаллиги муаттар баҳор—
Қучогида хушбўй бинафша, ноза.
Еллардек гувуллаб, жўшар, ҳайқирар
Тоғлардан сакраган тиниқ шалоза.

Умрнинг йўллари унда бирлашар,
Оқар ирмоқ каби, жилга, сой каби.
Орзулар, фикрлар қовушса агар
Чақар чақмоқ каби, ёнар ой каби.

Ёшликнинг оловин қучса ҳар юрак
Жаҳон гўзаллиги аке этар хушҳол.
Умидга, орзуга етолса бешак
Йўлига мунтазир тоғдек истиқбол.

1964

ТИЛАНЧИ

(М. Ю. Лермонтовдан)

Сокин монастирнинг ёнида турар
Бир озгин бечора жонсиздай, бетоб,
У эгиб бўйнини садақа сўрар,
Очлик, ташналикда чекиб изтироб.

У фақат бир бурда нон сўрар эди,
Дардини сўйларди кўзидаги ёш,

Лекин ноп ўрнига аллаким кўйди
Тиланчининг чўзиқ қўлларига топ.

Шундай мен севгинг-чун илтижо қилдим,
Аччиқ кўз ёш тўқдим ва чекдим фарёд.
Ушандай, менинг ҳам гўзал ҳисларим
Сени деб алданиб қолди умрбод.

АНДИЖОНИМ

Қучоғингга келсам, шахрим, жимирлар этим,
Нечун мени ўраб олар титроқ, ҳаяжон?
Қонларимда сизиб оқар бир ҳис бетиним,
Нима экан билолмайман, ёнар дил бу он.

Кўксинг узра қолган нафисе бир губор каби
Гўдакликнинг гоят нафисе маъсум излари,—
Жазирама, иссиқ,

билқ-билқ

тупроқнинг лаби,

Тўпиққача ўниб ором берган кезлари.

Узум сувл, олтин янглиг зар бошоғингдан
Уз улушин шимиб олган мурғак баданим,
Нафосат-ла тўлган хушбўй бу тупроғингдан
Жисмим, ақлим камол топган гўзал масканим!

Уйинқароқ ёшлигимнинг бебон онига
Олов пурккан нафасларинг менинг қонимда.
Қучоғингда яллаганган умрим шонига
Оро берган ҳаёт руҳи ҳаяжонимда.

Бу кўчангда кезарканман, юрагим нотинч,
Ажиб ҳис-ла туташади отанин шеърим.
Гоҳ таъсирли ғамгин нигоҳ, гоҳ чексиз қувонч
Егилади юрагимдан сенга эй, шахрим!

Ҳар бир кўчанг,

дов-дарахтинг,

тош-гишт,

деворинг

Эгизакдай Тошкент билан юракка пайванд.
Кўзгинамга тўтиёдир ҳар бир губоринг,
Тошкентимнинг ўзгинасен, мен сенга фарзанд.

Ейилмада баҳор тонгги ярақлаганда
Илк бор менга танитгансан ёруғ дунёмин.
Ўзлимни таниб; ақлим чарақлаганда
Кўрсатгансан ота-бобомни.

Сен қалбимнинг шараф-шоини—ам-яшил диёр,
Андижоним, сенда жоним, рўҳим, равоним.
Қучоғингда қулф урли абаллий баҳор,
Ақлим, ҳиссим, дил кўзгусен—

ёруғ жаҳоним!

1964

АРАФА КЕЧИ

Нурларда чайқалиб балқиган шаҳрим
Она-табнатдан насб этиб ҳусн,
Келмидай кийиниб кўзи нарғисим,
Арафа оқшоми яшнади меҳрим.

Раиғ-бараиғ гулшандай муберак айём,
Ҳавони янгратиб жараиғлаб сөзлар,
Дилрабо қуйларда баланд парвозлар,
Жўни урди юракда чекеиз аҳтиром.

Меҳмонлар, ҳар ёқдан келар меҳмонлар,
Москва, Ереван, Киев, Бокудан,
Дилдаги самимай, жўнқин туйғудан
Саломлар йўллайди замон-замонлар.

Узоқ, яқин элдан азиз қардошлар,
Келади қалб меҳрин изҳор этгани,
Ташаккур сўзларин дилга битгани,
Келади таъзим-ла бағри қуёшлар.

Ҳа, сўлим бу оқшом арафа кечи
Қирқ йиллик меҳнатнинг кўрки, яқуни—
Ленин тафаккурин тўлиқ мазмуни,
Бағишлар севинчлар унинг йўқ чеки.

1964

* * *

Мен сени қайдадир, қачон кўргандим,
Беҳосдап кўзимни қамаштирган сен.
Қуралай кўзлигим ниндада ёндим,
Қалбимга ўт солиб адаштирган сен.

Икки биллур томчи қорачиғиндан
Уфққа сапчиди икки камалак.
Икки дарё каби нур булоғинда
Чўмилди гўёки замин у фалак.

Иил ўтди, юз берди қанча ҳодиса,
Сахрода гул унди кўзнинг нуридан.
Бир жуфт кўз имоси нимани деса,
Ёгдулар сочилди умр йўлида.

Қаридим, жуфт кўзни унутдим, нечун?
Лекин сен ҳали ҳам менинг ёнимда.
Сен ғамхўр, шафқатда, мушфиқ, сермазмун
Ва ажиб нигоҳинг кезар қонимда.

1964

МЕНИНГ ЖОНУ ЖАҲОНИМ

Сен тўғиё, она тупроқ, қора олтин, бўз тупроқ,
Фаргонаю Самарқанднинг жони тани-бўз тупроқ.
Сенинг яшил, нимранг, опноқ ўрик гулли рангинг
бор,
Хушбўй ҳидли чаманзоринг, кўз тортувчи тонгинг
бор.

Кенг далалар, гул водийси узра ёйган гиламинг,
Ҳаёт кўрки, зийнат тўла, тўлиб-тошган ҳашаминг—
Жаҳонга ҳам ҳеч бергисиз фарзандингга совғади,
Юракларда оташ кўзгаб тинмай оққан долғади.
Ер остидан фаввордек чиққан олов-газ, нефтинг,
Ўзбегимнинг юрак кўри бўлиб порлар зўр тафтинг.
Сенинг олтин, уран, руданг бойлигингдан нишона,
Ипак пахтаиң, қора кўлиңг марвариду дурдона.
Яшил водий яйловларинг руҳ эркалар манзара,
Менинг шоир ҳаёлимга гулу солган шаршара.

Нен, туз бўлган тупроқларинг юрагимга куч-мадор,
Тиёншону Чотқол, Нурак тоғларидек бегубор.
Зарафшону Аму ва Сир юрагимга яқиндир,
Тўлқин урган нур жияваси қудрат тўла ёлқиндир.
Сен бошимда ёнган қуёш—ҳаётимнинг тираги,
Сен қуёшсиз қиш кунлари Осейинг юраги.
Елқин сочиб юрагингдан гулистондек ол-алзон,
Бутун эллар кўз олдига порлаб турган бир жаҳон.
Республикам, сенинг маънавий юрагингдир

Тошкентим,

Нур сочади бутун Шарқда дов-дов этиб бетиним.
Менинг жону жаҳонимсан, порлаб турган кўркимсан,
Сен бир ҳовуч тупроқ эмас, қуёш бўлган эримсан,
Сен тарихнинг йўлбариди мардонавор курандинг,
Талабсанг-да, топталасанг-да ҳар мазлумга

қарандинг.

Совримаддинг, матонат-ла тарихингга яратдинг,
Гўзаллигинг кўз-кўз қилиб, оламларни қаратдинг.
Сен—лут, азиз қора, сариқ—олтин тупроқ юрагим,
Ўзбекистон—гулистоним, номус-орим, тирагим.
Сенинг ҳар бир ҳовуч қиеминг кўзларимга тўтиё,
Чуқки сендан таралади Осейга нур-зиё.

Сен азалдан мовий осмон, қуёш билан туғилган,
Қучоғингда қаҳрамонлар марданг билан йўғрилган.
Майинг еллар илтиборлайди япроқлар қучоғида,

Хушбахт куйлар янграб сулув оналар дудогида.
Юрагиндан оқар шуъла гўё шоир наҳоми,
Октябрда тугилгансан қайта бондан нур жами!
Сен шўқисан Навойнинг шеъри ила обод, шан,
Жаводирлар сандигисан, дурга тўла бир гулшан.
Бобир, Машраб, Муқимийлар кўндалаги нурисан,
Питиқоқдош дўстлигимиз намунаси, қўрисан.
Сен маъналиксан, пахтаиғ каби ёнар юлдуз юракда,
Қўнмиқ каби янграб турган ҳаёт нури тилакда.
Сен маънона, тўсан қисмар, йиғитларнинг ҳаёти,
Торлар узра жаранглаган шўх, шәрқароқ баёти.
Россиянинг ерларида янгиғиллар қалб қўрини,
Ҳатто фазо, ой, юлдузда жияваланаар дур, нурини.
Йўқ, йўқ, юртим, сен бир ҳовуч тупроқ эмас, нур
гиёҳ.

Юрагимсан, маъналимсан, зарраларнинг тўтиё.
Яшарасан бу жаҳонда зар сочувчи нур билан,
Сен бир оддий тупроқ эмас маънаур пахтакор.
Ватан!

1964

СОҒИНГАНДА

Оёқ шариаси келса ёни бера ширмаеси,
Уйлазйман: ёр сафардан қайтаб беади савелат.
Бола бўлиб чепаман, зийикни очиб, сўнгра
Сени кўрмай қалбимни ҳажжон босар гелат.

Шу столи устида ўлтирганамда бирдан
Зивитилар овозинг ҳаёлимда бегулжон.
Яна тушасан ёдга, дейман, у-ну сафардан.
Кўнлимим тонар тасалли, кўз бари бир нигорон.

Туллар ёнида оқшом ўзгарар қор-ақшоқни.
Қуёғимда жаранглар у нозли қудуғиларини.
Талчинаркан сен томон меннинг фикру ҳаёлим;
Кўз ўнгимга келади товусден тортиқларини.

1965

Мен—зарраман шабнамда йилтираган,
 Янроқ узра қўёнинг аке-жилоси.
 Томчидирман куртакда милтираган,
 Сўнгра мева,—ҳаётнинг туб маъноси,—
 Табиатнинг заррасиман, инсонман,
 Юрагимда оташ диллар ловиллар.
 Олам-олам гуллардан тузиб чамаи,
 Фикрларим баҳор янги гувиллар.
 Мен инсонман ҳаворатдан меҳнатдан
 Янараман бериб оламга зийнат.
 Заҳқ оламдан муҳаббатдан, уфатдан
 Янолмасман, мени чулгар фалъат.
 Шовиллаган дарё бўлаётгани
 Сахро, водий, даламизга, боғимга.
 Тоғ ҳуенига меҳр билан боғиман.
 Юрагимдан нур бериб ширқиларга.

Мен инсонман, қўёи янги химматим,
 Чақни каби чўнг қудратга тўламан.
 Банар учув бағишдан нур меҳнатим,
 Қутлуғ, эзгу ҳаёт қалби бўламан!

1965

* * *

Ёрим кечиниб қолганда, шу он кела қолса,
 Қалбимдаги кўзгуда намоён бўла қолса.
 Фикрим заманин нурга безар, жонда ҳамини,
 Бахтим кўнгида маҳванин жонин бўла қолса.

Дилдор келадир ноз ила гуллабда табассум,
 Келганда меҳр боғига боғбон бўла қолса.
 Кўкламда қулаб, наъша эмиб бу кечалардан
 Умримга шараф, кўнглима меҳмон бўла қолса.

1965

ҚУЕШ ИНЖУСИ

Юксалар самолёт. Тинмай жимирлар
Водийга лаб қўйиб ҳаво, нур, қуёш.
Қандайдир туйғулар қалбга шивирлар:
«Қим экан, водийни яратган наққош?»

Учамаи водийлар узра, беқиёс
Гўзаллик кўзимга чизар ажиб нақш.
Бахмалдай далалар қўзгаб эҳтирос,
Кўзгудек ярқирар, бўлиб илҳомбахш.

Тоғлардан шарқираб оқиб зилел сув.
Бутун водийларга таралар сим-сим.
Фарғона водийси—қуёшдек инжу,
Қалбимга қўндираб ёниқ табассум.

Чизилган хатлардай растама-раста
Далалар, каналлар—дил тўтиёси.
Обиҳаёт каби тутар гулдаста,
Бу эса заҳматкан исон даҳоси.

Бу менниг ватаним—сўлим Фарғона,
Оламга бергисиз бир гўзал жаҳон.
Бахш этар юрагим унга мардона—
Бутун борлигини қилиб армутон.

1965

ЎРМОН ҲАҚИДА ТҮРТЛИКЛАР

I

Ўрмонлар қўйнида гўзал оқ қайин
Шамолга бағрини тутган атайин.
Қарагай арчалар билан иттифоқ
Табиат мадҳини куйлар тинмай.

Шамолда силкинган яшил япроқлар
 Устида шабнамлар нурни қучоғлар,
 У нурда етти хил чаман бирлашиб,
 Олам чиройинга ўзин тенг чоғлар.

1966

ХОТИРАНГИЗ САВЛАНАР МАНГУ

«1941-1944 йилларда — Ленинград фашистлар томонидан қамал қилиниб турган давр кичида болалар, аёллар, болалар, кампирлар азоб-қурбатда ҳалок бўлганлар. Ҳалок бўлган 470.000 киши Писновров қабристонига қўйилган» (Қабристон лавҳаларидан).

Булутли кун

чимчилайди тапни изғирин,

Хаёлларим титкилайди йилларнинг сирин.

Мен ўтаман

Кўм-кўк, яшил рус ўрмонидан

Таслим бўлмас қишиларнинг хиёбонидан.

Кўм-кўк сайхон тепаликда тинч ухлаб ётар

Улим билан курашганлар қаторма-қатор...

Ленинград тўққиз юз кун қолди қамалда,

Фашистларнинг ўровида, мудҳиш бир ҳолда.

Очлик, ўлим даҳшатига эзилиб бағир—

Қийналса-да, бўйсузмади мағрур баҳодир.

Очлик, ўлим чанғалида ғазаб, нафрат, кин

Сақлаб дилда ёвга қарши курашди кескин.

Қурол, яроғ, аслаҳалар тайёрлаб тун-кун,

Жанг қилди халқ бахти учун,

кезажак учун!

Сариқ мараз, ифлос вабо—фашизм, малъун

Эл қаҳрига учраб бари емирилди бутун!

Булутли кун

чимчилайди тапни изғирин,

Хаёлларим титкилайди йилларнинг сирин.

Тафаккурим бениҳоя,
хаёлим—чўнг, зил
Огир, сўнгсиз хотиралар
Остида малъул.

1966

ҚУЛЕЗМА

Фикрлар газнаси, йиллар гувоҳи
Чиройли настаълик ҳусниқат
Эллар гуссаенининг акси, каноҳи,
Асрлар фарзанди—қўлэзма баёз!

Сенда юрак дарди, ҳаяжон фақат,
Болалик севинчи, йигит қайғуси.
Қонли нуқталарда хотира қат-қат,
Отан қалб орзуси—умид ишқуси.

Дарди келинларнинг аччиқ гуссаени
Қалбни ўртар, аммо неғадир сўлим.
Дардига тополмай чора барчаси,
Умр бўйи кўрди бахтсизлик, ўлим.

Сенда афсонавий ҳумоюн, оху
Қидирди, тинмади жўшқин, мард алишлар.
Тиз чўкди олдида сеҳр ва жоду
Эрам боғларида тин елди қалблар.

Сенда сарв, тераклар, сада, жийдалар,
Қақроқ чўллар бўлди жаннатдек сулув.
Яшил гилам ёзди бийдек далалар,
Бахтимдек яшнади нисоний туйғу.

Бутун орзуларнинг макони баёз,
Ота-боболарнинг юраги, дарди.
Ҳа... Сендан этибди шуъладай парвоз
Фалсафий фикрнинг сўймае қудрати.

1966

Чаманда юрардим, қаршимда шу он
Сурма чекди кўзга ажиб манзара.
Ултирар ёш йигит бир оз хаёлчан,
Ёнида сунбул соч, кўзлари қора.
Қиз қошин чимириб боқаркан қиё,
Қалб узра тўкилар гўё эҳтирос.
Еш йигит термилар бўлиб маҳлиё,
Кўзларда бир олам иштиёк, ихлос.
Гоҳо учрашаркан қоп-қора кўзлар,
Учқунлар бирлашар бўлиб муқаддас.
Хаёлда мавж урган оташин сўзлар
Ажаб, шу аснода тилга ҳам келмас!
Ҳар икки қалбда ҳам бир дунё тилак..
Ҳа... Мутлоқ яшолмас севгисиз инсон!
Орзуларга тўлган кичкина юрак
Жаҳонни қамрайди шаксиз, бегумон!

1966.

Қуёшим, ёруғ куним,
Шавқ билан тўлуғ куним,
Сенсиз мен яшолмайман,
Сен билан қутлуғ куним.

Ватанимга доимо
Сендан туганмас зиё,
Меҳнатимга яраша
Ҳосиллар оқар дарё.

Парпираган кун, ойим,
Боғим, далам, қир, сойим,
Нур билан йўғрилган
Шовқун-сурон, ҳой-ҳойим.

Сендан йироққа тушсам,
Вужудимни босар гам,
Ҳеч нафас ололмайман
Сендан ажралиб қолсам.

1966

ДУНЕ ТУРГУНИЧА ЯШАР ТОШКЕНТИМ

Ер қаъридан қора девми ўқирди,
Арслон каби гуруллади, бўқирди.
Ундан ҳатто титради ҳар бир япроқ,
Гуллаб турган бўстонибга солди доғ.
Нима ўзи, қандай қудрат, вулқонми?
Бошга тушган фалокатми, тўфонми?
Йўқ, у Ернинг қаъридаги силқинди
Мудҳиш кучга айланди-ю, силқинди.
Бу зилзила талвасаси, наъраси,
Элга берган жароҳати, зарбаси.
Изи, доғи йўқотилар шубҳасиз,
Чунки инсон даҳоси шуъла-денгиз!
Икки минг йил тарихи бор шаҳримнинг,
Кўкени узра нақшлар солган меҳримнинг
Шавкатиини, шарафини юволмас,
Қувончини, фараҳини қуволмас
Ҳар қандай куч, ёвуз қудрат ҳеч маҳал!
Яна шаҳрим қад кўтарар зуд, жадал!
Ўзим, қўшим, биродарим, қардошим,
Ўн тўрт оғаним билан тенгдошим
Ҳамдард бўлиб қурмоқдамиз куну тун,
Кунгираси порлоқ кумуш, зар-оатин.
Булутларга қўшни бўлар, кўкўнар
Олий, ёруғ, шиша кўзли бинолар,
Улар чексиз ҳашаматли кошона
Ҳатто уни куйлолмаган афсона.
Тошкентимнинг жаннатларга бергисиз,
Бог-роғлари яшнар мангу, ҳудудсиз.

Бу донишманд коммунист продаси,
Ақл-идрок, заковат ифодаси.

Бу ям-яшил чаманзорлар кўксиди
Дўстлик шаҳрин хазинаси, кўркиди
Гўзалланар, яшнар яна Тошкентим,
Табиати бой хазина Тошкентим!

Икки минг йил яшнаб турган чаманим,
Эл-юртларга доврўқ солган Ватаним
Яна гуллар бўлиб обод, фаровон.
Ундан чирой олар тагин бу жаҳон.
Минг-минг эмас, юз минг йиллаб яшайди,
Еруг дунё тургунича яшнайдди.

Асл юртим — юрагимнинг қуёни,
Аждодларнинг қадимий севган Шонин!

1966

ЛЕНИНГРАД ОҚ КЕЧАСИ

Асфальтлар ойна каби
Бир-бирига туташар.
Нева жимирлаб, лаби
Шафақ билан ўпишар.

Ажиб қирмизранг билан
Бўялар Нева суви.
Шаҳарда гўзал ҳаёт,
Келар Нева шов-шуви.

Уфқнинг акси бўлди
Деразамнинг ойнаси.
Ботаётган қуёшнинг
Уйим бўлди сийнаси.

Кумуш каби япроқлар
Шивирлайди тун бўйи.
Нақадар гўзал ҳаёт,
Дилга қуйилар қуйи.

1966

* * *

Сунбул каби, эй гул, на атир хушнафасинг бор?
Чунким бу назокатда тўлишган қадди рухсор.

Кўнглимга билим шавқини бердинг бу чаманда,
Бу шавқ мени ҳар кун, кечалар этдимни бедор?

Рафторингу хуснинга қилиб, ёр, мени мафтун
Фан гулшани сайри сари этдинг мени хуммор.

Илминг, гўзалим, ўз ақлингга хўб ярашибдур,
Фикр этса ақл фан йўлида ҳикматинг ортар.

Қалбим, газалим жонбиними васфини куйлар,
Холид, газалинг бўлса эди дўстинга дилдор.

1967

* * *

Меҳнатдами яшнар, гўзалим, қадди ниҳолинг,
Шабнам каби терларга ботиб орази олинг?!

Кенг пахта — чаманзорда қуёш бирла олишди
Сунбул сочинг, оху боқининг, ҳиндуйи холинг.

Олтин каби қўллар била олтинни терибсан,
Ойдек ярашиб кенг далага гулзор висолинг.

Меҳнатда жадал суръат ила тоғ каби хирмон
Дугоналаринг ҳам яратиб бўлди мисолинг.

Кўп нозли гўзаллар етишибдур бу Ватанда
Сен меҳру муҳаббатда тонибсан бу камолинг.

Холид, газалинг меҳнат ила тоилмаса сайқал,
Хуснига муносиб бўла озмас сўз — мақолинг.

1967

* * *

Кечалар, эй ой, жамолинг шамъига парвонамац,
Ўртаниб бир шам каби ёшлар тўкиб гирёнамац.

Чин хаёлинг зуфила тошлар йўниб Фарҳод
 Нақши ишқ ижодига кўнглим каби мардонаман. каби
 Билмадим кўнглингда, эй гул, не муродинг бор экан,
 Сен тогофиллар қиларсан, айт, нечук бегонаман?
 Найлайин, мен ҳам сени дилдан унутсам дейману
 Леқ ҳаминша ўйларим йўққа чиқар, афсонаман.
 Ой висолинг қалбим узра ошён қурғач бутун,
 Қоп-қора шаҳло кўзинг бирла гулим ҳамхонаман.
 Гул юзингнинг акси кўнглим ойнаси бўлмиш мудом,
 Бас, нечун шундай экан тунлар бўйи тўлғонаман.
 Меҳри қаттиқ, эй дилдор, қанча ҳижрон тунлари
 Ўртадинг Халид дилин, васлингга қай вақт қонаман.

1967

* * *

Мен унга дедим: гул дафтаримиз уйда қолибдур,
 Ишқ ила муаттар сўзларимиз уйда қолибдур.

Ноз-яшва адо бирла севар қалбларни ёқувчи
 Рухларга Ватан сўз гавҳаримиз уйда қолибдур.

Барно-ю, латофатда ягона жонларни олувчи,
 О.. Сиздан-да гўзал дилбаримиз уйда қолибдур.

Ул жоду табассум сеҳрига ҳайрон нечалар бор,
Жон офати шаҳло кўзларимиз уйда қолибдур.

Сиз бунда асир айласангиз бир нечаларни,
Лайлоин вафо парваримиз уйда қолибдур.

Мен бу Ватаним Холидиман, юрт
мафтунидирман,
Хуш атиргулларимиз, манзарамиз уйда
қолибдур.

1967

ИРМОҚЛАР

Кўкўпар баланд тоғдан, илон изи
йўллардан

Чулдираб келар кичик, возик, шоиқин
ирмоқлар.

Унга термилар гўё бўтакўзли
гуллар ҳам,

Тоғ, тошлар орасида кўкат, ўтлоқ ва
боғлар.

Ирмоқлар хушбўй гиёҳ ва майсалар
атрини

Олиб борар шаҳарлар, йироқ, олис
чўлларга.

Улуғлаб мавжудотни, обиҳаёт
қадрини,

Бахш этиб чирой, қудрат, нурлар
буркар гулларга.

Туну кун тинмай шошиб югурар
сойликларга,

Сон-саноқсиз ирмоқлар, жилгалар,
анҳор бўлиб.

Чайқалар бағри тўлиб туганмас
бойликларга,

Гоҳ бўлар дарё—Чотқол,
гоҳ бўлар Кўксеу тўлиб.

Тинмай югурар, човар одамларга элтгали,
Доривор зира янглиғ хушбўй гиёх
ҳидларин.

Экин-тикин кўкатлар далаларга битгали—
Шифобахш маъдан кони—табиатнинг
қутларин.

Булоқлардан шилдираб чиққан яроқ,
жилгалар

Қўшилиб бир-бирига бўлар Чирчиқ,
Сирдарё.

Боғлар, далалар ундан шифо топар,
жон топар,

Бағишлар инсонларга яшилранг,
яшил энё.

1967

МИРОБ

Ойдин тун. Сукунат, қилт этмас япроқ,
Фақат жўякларда сувлар шилдирар.
Қуёшдан, юлдуздан нур эмган тупроқ,—
Ташналаб узлуксиз сувни шимирар.

Этакни липага қистирган сувчи
Елкада кетмони жўяклар аро
Кезиб юрар аста кузатиб сувни,
Ой парчаси чил-чил, оқар бехато.

Дур бўлиб сингиган илдиз, новдага,
Сувдан гуркирайди ям-яшил гўза.
Ҳар гўза чаноғи кумуш толадан,
Бўлиқ ва лиммо-лим оқ олтин кўза.

1967

* * *

Сурмаранг тун. Кўкда юлдуз нафис жавирлар,
Нур тезлиги ила унга уланар ўйим,

Шунда бирдан қулогимга барглар шивирлар:
Умр йўли шарт кесилгай ва келгай ўлим!

Оддий косиб сингари мен кўз нурим тўкиб
Ёзарканман, тугалланмай қолади шеърим.
Ҳислар билан ёлқинланган юрагим учиб
Қолар лабда мухрланиб ҳаётга меҳрим.

Фақат фикрим: ватанимда олий орзу, шан
Яратувчи авлодимни билмайман холос.
Аmmo улар билан доим мен ҳам яшайман,
Мени ўраб олгай абад тинмас эҳтирос.

1967

* * *

Самолёт осмонга юксалган сари
Пастда қолди булут силсилалари.
Булутлар хилма-хил мрамор, заррин ҳал
Ёки жилдоланган силлиқ оқ баҳмал.

Ёки қайнаб-тошган, кўпирган сутдек
Учади жанубга ва равон тир-тик.
Мен эса шимолга — Москва сари,
Кўнглимда эзгу дард — орзу юклари.

Она-юрт бағридан йироқда бўлиш
Қалба қанча-қанча гусса уйғотди.
Лекин Ватаниминг кўкида учини
Ифтихор туйғусин шунча кўзгатди.

1967

* * *

Илк бора ҳақингда сўйлаб берган ким?
Ҳеч эслай олмайман, балки япроқлар...
Муқаддас номингни куйлаб берган ким?
Балки кўкламдаги жилға, ирмоқлар...

Отам сўйлагани билмайман, ҳайҳот,
Онам қўшиғида янграган номинг?
Ёки қулогимга шивирлаб ҳаёт,
Мурғак юрагимга солган илҳоминг?

Ҳуснингни мадҳ этган водийлармиди
Ё гуллар бўйини анқитган боғим?
Ёмғирдан кейинги камалакмиди
Ёки мангу қолган гўдаклик чоғим?

Бешак, сен ҳақингда сўзлагандир ким,
Гўдак эдим, беғам кечарди оним.
Қуш тилини, нур тилини билмаедим, лекин
Сени билар эдим Ўзбекистоним!

1967

ОНА

Ўттиз йил ўтибди, меҳрибон онам,
Бу «Фоний дунё»дан тортибсиз қадам.
Сизнинг ҳассос, нозик табиатингиз,
Беҳудуд меҳрингиз, латофатингиз
Нақадар чўнг эди ва бениҳоя,
Тенглаша олмасди азамат қоя.
Хотирангиз тўлиқ: турли эртақлар,
Унда лаб очарди гуллар, чечаклар.
Дев, пари, семуруг афсоналари,
Улугвор инсоннинг паймоналари.
Тилла гоз учарди зумрад қўшиқда,
Тилсимот очарди сирли эшикда...
Инсон заковатини қуйлар эдингиз,
Нақадар чўнг эди зеҳну дидингиз.
Ўша учқур ҳаёл товди бир олам,
Шу олам ичида ҳукмрон одам—
Фигридан чилларчини зулмат қафаси,
Ҳатто юлдузларга етди нафаси.
Ўттиз йил илгари ўтган дунёдан,
Онажоним, энди ёруғ зиёдан

Орзуга эришди фарзандларингиз,
Меҳр-ла улғайган дилбандларингиз.
Онажон, ардоқлаб сиз улғайтдингиз,
Қалбларда ҳаяжон, ҳис уйғотдингиз.
Хаёлда кезади теран нақдингиз,
Жисемим, вужудимда Сизнинг ақлингиз.
Қалбларда кезувчи жўшқин қонингиз,
Менинг ишим, шоним — Сизнинг шонингиз.
Уттиз йил ўтса ҳам, онажонгинам,
Фикримда очасиз янги бир олам.
Яратиб қалбларда ҳаёт чечаги
Сиздан миннатдордир ўғил юраги.
Инсонлар идроки,

тафаккурининг,

Зеҳни, савияси, ақл нурунини

Чеки,

чегараси

ва доираси

Тор ва кенг

хилма-хил қалб хотираси.

Она қиёфаси,

севгиси,

меҳри

Бепиён бир денгиз

ҳаётнинг наҳри.

1967

ИЛҲОМ

Кўримеиз кичик уй, оддий бир манзил,

Пичан ғарамидан ёпилган бир том.

Бу ерда туғилган ўн еттинчи йил,

Лениннинг даҳоси — бир дунё илҳом.

Бу — демак, замоннинг буюк тўлғоғи,

Улуғ курашларга довул, чақириқ;

Чўнг янги дунёнинг ёрқин чақмоғи,
Башарни уйғотган буюк ҳайқиряқ!

1967

МОВИЙ КАБИНЕТ

Шоҳ-шаббадан қилинган чайла,
Тепасида пичан гарамп.
Зич чангалзор, ҳатто туш палла
Унга етмас инсон қадами.

Унда яшар «фли ўроқчиси»,
Фақат ҳамдам чойдиш ва декча.
Баъзан келар завод ишчиси
Оқшом тушган, жим, соғин кеча.

Баъзан келар коммунист дўстлар,
Марказкомдан Серженикидзе, Зоф,
Дейди улар: — мустаҳкам постлар,
Кураш қизғин, ҳаётгалаб, дов.

— Навбатдаги муҳим масала;
Фақат кураш, сиёсий аҳвол,—
Дейди Ленин, сўзи машъала,
Унда порлар ёрқин истиқбол:

«Ҳокимият ишчи қўлларга
Олинмоғи керак зуд, жадал.
Отланамиз қатъий сафарга
Юрт тақдирин этар кураш ҳал.
Компартия мустаҳкам, дадил
Ишонамиз унга,

қалб шони.

У ҳаммавақт курашга қобил,
Давримизнинг «ақли, виждони!»
Дўстларига берар қўлланма,
Мақтуб ва нутқ,

мақола-тезис,

Унинг сўзи — олий йўлланма,
Кураш учун муқаддас, азиз.

Ильич баъзан лабда табассум,
Кўзин қисиб, жилмайиб қўяр,
Атрофига қараб у бир зум
Сўзларини ҳазилга йўяр:

— Мана қаранг, қандай мухташам
Менинг хонам — «мовий кабинет».
Яна босиб қадам-бақадам
Ишглёқ-ла сўзлар кетма-кет.

Дўстлар турар тугагач суҳбат,
Аста-секин хайрланилар.
Йироқларга тикилиб хушбахт
«Кабинет»га яна шошиллар.

1967

КУЛ ҚИРҒОҒИДА

Ленин таъқиблардан йироқда, холи,
Чиқар баъзан разлив қирғоқларига.
Тинимсиз,

беором,
фикр-хаёли

Туташар зилол кўл уфқларига.

Баъзан онда-сонда

қамишлар аро

Кумуш қанот қоқиб гозлар тўдаси,
Сувларга тўш уриб қалдирғочнамо,
Сайр этар,

Гувуллар фикр даҳоси:

«Қани, инсонлар ҳам жасур,

ХУР,

озод

Ҳаёт денгизида ёзолса қанот,

Мовий осмон каби кенг чаманзорда
Саодат диёрин этолса бунёд».
Уйлар доҳий, ўйи чексиз, беқиёс,
Хаёллар бетиним

кезар нур каби,
Фикри тиниқ кўзгу,
дур терар ғаввос,
Бу башар орзуси, кураш талаби...

1967

РАЗЛИВ СОҲИЛИНДАГИ УЙЛАР

Разлив кўли,
Разлив,
Соҳилинг нечоғ—
Хушҳаво, минг битта дарднинг давоси.
Соҳилингда ёнган бир пайтлар ўчоқ,
Оламга кўр берган қалбнинг зиёси.
Туманли оқишомлар буралиб тутун
Мажнунтоғлар бошин аста силарди.
Сўнгра ўчоқдаги лаққачўғ ўтин
Чойдишни қайнатиб кукун бўларди...
Ана декча,

хаскан,

болта ва ўроқ,

Похол, ёғоч тахта. «Зилол кабинет».
Ҳаммаси, ҳаммаси, хотирда порлоқ—
Излар қолдиради ўйчан, кетма-кет.
Ҳаммаси ўтаган вазифасини,
Ҳар бири туганмас муборақ, қутлуг!
Жаҳонга бахш этган хазинасини
Ва Ленин туфайли муқаддас, улуг.
Ҳаммаси Ленинга сирдош ва яқин,
Ҳаммасига теккан табаррук бир қўл.
Шу ердан куч олган кўкдаги чақин,
Шу ердан бошланган инқилобий йўл.

Шу сабаб, соҳилинг ҳаммага азиз,
Зиёрат қилади одамлар сени.
Қалбимни чулгару ҳаяжон ва ҳис,
Қирғоқдан тошади шодлик тўлқини!

1967

* * *

Гўзалим, жону жаҳоним, нега сен ваъдани барбод
Этдинг,
Аввали кўнглим олиб сўнгра жафо хаттини иршод
Этдинг.

Мушкбў сунбулу сочлар ой каби юзларинг узра
Тушиб,
Гул табассум изини беркитиб, сен кўнглимни номод
Этдинг.

Сўнг фусункор қора кўз, кииригинг шавқу интиёқим
Олиб
Қалбга шафо бердингү мени дарду балодин озод
Этдинг.

Уша сунбул қора сочлар кўзимү кииригимга текканда
Мени беҳуд этдингү жону жаҳон бахш этиб бедод
Этдинг.

Уша кўз, ўша лаб обиҳаёт мазрақю манбандур,
Меҳру табассум била роҳатими бир йўла бунёд
Этдинг.

Гўзалим, лаб муҳри била кўнглима аҳду паймон
Берибон
Чун меҳру вафо уйинию Халид дилини ободэтдинг.

1968

Қайгурма кўнгил, севгили жонон яна келди,
 Боғимга муаттар гули хандон яна келди.

Маҳзун бу кўнгил дардларини тарқатиб ҳарён,
 Гул юзда табассум ила шодон яна келди.

Ун беш кечалик ой каби дилбар тўлишибдир,
 Ҳолимни сўраб ул моҳитобон яна келди.

Кўнглим уйига ўт солгучи ул қора кўзлар
 Ишқимни авайлаб бағрида мужгон яна келди.

Боғимда яшарган гули зола, сарен санобар
 Бирга янамоқ мақсади — эҳсон яна келди.

Сайрар эди булбул кечалар гулзорим узра,
 Гул фасли баҳор ила гулнестон яна келди.

Ҳолид, нега мен ул гули райҳонга аспрман,
 Гул ҳолати қалб руҳига ошён яна келди.

1968

САМАРҚАНД КУЗИ

Саҳий куз — оромбахш, нақадар сўлим,
 Ҳиссим, юрагимга қуйилар сарбаст.
 Узумзор боғларга тушибди йўлим,
 Арқирар биллурдай қуёшда пайваст.

Узумлар қасб этиб жило хилма-хил,
 Ишқомда товланар бир гужум олмос.
 Келин бармоғию соҳиби кўнгил
 Минг бир хил ранг узра порлар беқийс.

Самарқанд боғлари чиройга тўлиб,
 Тутанмас файз билан бошлар тонгини.
 Боғбоннинг меҳнати жавоҳир бўлиб,
 Узумзор кўркида очар рангини.

Ток занги-новдаси томирида қут,
Ҳосилга айланиб қузда етилар.
Даройи, соҳиби ранго-ранг ёқут
Хотирга бир умр хатдай битилар.

1968

ОҚ ГУЛЛАР ВОДИЙСИ

Қуз тонги. Безаниб ол-алвонга шарқ,
Яшил далаларни нурга этди фарқ.
Райҳон ҳидларини таратиб еллар
Уйғотди меҳнатга юракларда шавқ.

Оқ гуллар ҳуснидан далалар кўрам,
Чўллар узра ёйди оқ нақшини гилам.
Уфққа туташган бу гул-гулзорнинг
Сийнаси, зийнати янги бир олам.

Нимқизил гулларнинг опноқ водийси...
Меҳнатнинг уфурган муаттар иси,
Ўзбекистон кўрки, келажак тонги,
Жондан ҳам азизроқ, юракнинг ҳисси.

Бу ҳосил баҳор, ёз — иссиқ кунларда,
Сирдарё бўйида ойдип тунларда
Дехқон жўякларга сув милдиратиб,
Юрак кўрин тўккан «оқ олтин»ларда!

Олма ёноқ қизлар, навқирон ёшлар—
Оқ гуллар водийси узра қуёшлар.
Цлк баҳор кунлари каби тўлишган
Опноқ гулзорларга бўлган наққошлар.

Бу олтин қуз тонги янгидан янги
Ҳислар қуяр дилга—меҳнатнинг тонги.
Табиат, башарни гўзаллаштирар
Янги дунё қурган инсоннинг онги.

Минг, миллион чаюқда асл боғи эрам,
Ҳаёт гўзаллиги, кўрки жамулжам.
Юлдузлар чамани—сомон йўлидай
Муборак бахт йўли — қутлуг, муаззам.
1968

ҚИЗЛАР ШОШИЛАДИ

Куз шамолн изгиб юрар
далада,
Гўза барглариши тортқилаб,
ўйнаб.
Қамчиндай абжир қиз шундай
паллада
Терар жўякларда ҳеч ҳосил
қўймай.
Кулранг осмон бирдан қовоғин
уйиб,
Ёмғир-у, қорини элайди бирдан.
Қиз терган пахтаени найсалга
қўйиб,
Яна жўякларга ташлайди
қадам.
Чақирар дўстларин дала
бағрига:
«Қани, тез борайлик,
дугоналарим,
Тортмасин ёмғир, қор совуқ
қаърига
Кўз нури йўғрилган
дурдоналарим».
Қизлар шошилади кенг
дахтазорга,
Чаққон қўллар тушар пахта
тергани.

Шу меҳнат бағишлар қут-бахт
диёрга,
Барака қўшилар улкан
зафарга.

1968

ЛЕНИН МАЙДОНИ

Ним ложувард ранглар билан чатишиб кетиб
Саф-саф, минг-минг олов янглиғ байроқлар,
Оташ тўла қалблар меҳрин ифода этиб
Ҳилирайди тонгда гўё қизил япроқлар.

Доларангли, чўгдай байроқларнинг денгизи—
Қизил Майдон

гуруллаган ҳаёт кўксинда.

Манъал каби яллиғланган ёруғ нур взи
Гўзал зийнат бўлди буюк Шарқнинг кўркида.

Атрофида ошноқ, мовий кўкўнар бино,
Бепоендир текис ва кенг, ярақлар йўллар.
Бу йўлларга улангандир касб этиб жило
Ҳатто несик, жазирама йироқ манзиллар.

Қизил Майдон.

Бунда бунёд дўстлик шукуҳи,
Бунга келар турли халқлар дарёдай оқиб;
Турли миллат,

турли элат,

халқлар гуруҳи

Келар бунга юрагини машъалдай ёқиб,
Янги дунё тўлқинлари келар гувуллаб,
Коммунизм байроғига табрик биттали.
Келар халқлар садоқат-ла эҳсон этиб қалб
Улуғ Ленин гоёсига таъзим эттали.
Ўзбекларнинг пойтахти бу — қалб долазорин

ойинаси,

кўҳна катта Шарқнинг қуёши.
Қуйлар уни ва мадҳ этар
бу бахт баҳорин,
Яратгандир инсон номли ҳаёт наққоши.

1968

* * *

Дилда шавқ-завқ бўлмаса борлиқ, яшаш
афсонадур,

Севгисизлар одамиятдан тамом бегонадур.

Севги бу жонон ҳаётнинг жони бўлса не ажаб?
Порлаган қандил чироғи — гавҳари дурдонадур.

Мен Ватаннинг ошиқи шайдосимен, руҳим унинг
Руҳидур, кўнглим гулин сайрига бир парвонадур.

Ишқи бирла бу Ватаннинг равнақин доим тилаб,
Лаъл рангли ўт бўлиб гур-гур бу кўнглим ёнадур.

Ҳар томон боқсам гўзаллар, нозанинлар сайр
этар,

Бу чаман жаннат эмасми, бўлмаса маъно недур?

Меҳнату ғайрат билан обод Ватан жаннат оша,
Тупроғи атри ила тўлмиш гул-чечак, жононадур.

Қалб асири ишқидур, Холид, элимнинг тупроғин,
Жонфидо этмоқ учун тайёр мудом мардонадур.

1969

ЮРАГИМ — ЕНАР ЮЛДУЗ

Одамлар,

одамлар

мунча шошасиз,

Қаерга, нимага,

нечун бу шитоб?!

Дарёдай чайқалиб, тўлиб-тошасиз,

Қалбингиз яширин

бир олам китоб.

Нақшин зиналарда юриб пайдар-пай

Шошилиб борасиз қайси томонга?

Бир оний фурсатни қўллардан бермай,

Зийнат қидирасиз умр-бўстонга.

Бирингиз жононга

илҳақ, муштоқсиз,

Борлиқ хаёлингиз унинг юзида.

У ҳам сизга мафтун,

ошиқ-маъшуқсиз

Рухингиз бирлашган дил кўзгусида.

Наргис кўз дилбарнинг қўлини тутиб

Бутун қалбингиз-ла унга маҳлиё.

Жаҳоннинг ташвишини, ишин унутиб

Чаманни сайр этиб яйрайсиз гўё.

Бирингиз: онасиз меҳрибон, мушфиқ,

Болангиз юзига тўймай қарайсиз.

Унинг ҳар сўзига бўлиб сиз интиқ,

Юмшоқ меҳрингиз-ла сочин тарайсиз.

Одамлар, одамлар, мунча шошасиз,

Эскалаторда қайга борасиз?

Ҳаммангиз дарёдай тўлиб-тошасиз,

Ҳаёт ишқи билан ёниб турасиз.

Шунинг-чун сизларни севади чексиз

Ҳаяжон, ўт билан порпираб қалбим!

Сиз борсиз юрагим—ёнар бир юлдуз,

Қалби дарё бўлган оташин халқим!

1969

ҲАЁТ МУЪЖИЗАСИ

(Халқаро симпозиум муносабати билан)

Регистон майдони халқ билан тўла,
Ўзбек санъатининг байрами бугун.
Живирлар барқ уриб ҳаёт илҳоми,
Тафаккур қудрати чамандай гулгун.

Лиқ тўла халқ билан бу тонг Регистон,
Жаҳон халқларидан келган вакиллар.
Ўтмишнинг пойтахти бўлган гулистон,
Ифтихор туйғуси... яшнайти диллар.

Шарқдан, ғарбдан келган турли элат, халқ
Юрак саломини баён этгали.

Бу санъат мўъжиза жило этган барқ
Халқлар юрагига нақшлар битгали.

Регистон пештоқи нақшинли кошни,
Унда жилоланар аср нидоси.

Минг йиллар, асрлар қаъридан тетик
Янграр, аждодларнинг мағрур садоси.

Бу нидо — Улугбек, Навоий, Бехзод!
Тафаккур дунёси бениҳоя чўнг.
Зулматда нур каби ёйгандир қанот,
Фан, санъат даҳоси фазо каби кенг.

Нақшшикор, кошинли улуғ бинода
Энг позик, ингичка, жимжима ҳар хил.
Устоз наққош берган сайқал, жилода
Ҳаёт мўъжизаси, унга мафтун дил.

Санъатнинг беқиёс ажойиб меҳри
Товланар бу осор-атиқаларда.
Унда санъаткорнинг чўнг теран фикри,
Халқимнинг даҳоси хазиналарда!

Даврим улуғлайди ўтмиш санъатин,
Тобора кўринар минг бир жилоси.
Самарқанд шугухи, маданиятин
Чаманзор этмоқда халқлар даҳоси.

1969

АФРОСИЁБ САНЪАТИ

Кўҳна пасту баланд, мунгли тепалик,
Жимгина сукутда сокин ётибсан.
Қуёшдан милтиллаб тушган игнадек
Баъзан йилтирабсан, ғамга ботибсан.

Жим, сокин қарашинг неларни сўзлар,
Узоқ ўтмишлардан қилиб ҳикоя.
Шон-шуҳрат эгаси элларми куйлар,
Оташда тобланган билониҳоя.

Тўпиққа иланган олтин тупроғинг
Чанглари, ғубори кўзга тўтиё.
Қайси бир жононнинг, гўзал ёноқнинг
Кипригига қўнган сурмамидир ё?

Бир пари талъатнинг қўлидан инган
Ўборми, упами? Билмайман, ҳайҳот!
Ёки жангу жадал ичида тинган
Нафаснинг ҳоврими?—этилган барбод.

Ўтган асрларнинг ҳой-ҳуви ичра
Тўнгиб қолган қондан тупроқ нишона,
Энди тинч ухлаган сокин хок узра
Кезарми кучли руҳ — шарпа мардона.

Сенинг қучоғингда қадимий аجدод
Тантана қурганди, э Афросиёб,
Санъат қошонаси ёйиб кенг қанот,
Юрт узра нур сочиб бўлганди офтоб.

Еттинчи асрнинг сирли, муҳташам,
Ложувард бўёқли ҳайкал, сурати.
Кўк, яшил кошинлар узра муаззам
Дарёдай ҳисларнинг шеърий ҳолати.

Чағонён водийси гўзалларининг
Деворга нақш ўйди қиё нигоҳи.
Оташин ҳис тўла ғазалларининг
Нозик мажозлари ҳаяжон, оҳи.

Аргумоқ отларда оққу кетидан
Боради шаҳло кўз юрт маликаси.
Хушбичим, ой каби нафис бетида
Нур тўла назокат, нозли ишваси.

Енида элчилар, нор туяларга
Ортилган бебаҳо совға-саломи.
Зарварақ мактублар зўр тухфаларга
Бергисиз аҳд-паймон, дўстлик илҳоми.

Бу санъат асари — Афросиёбда
Ўткир дид, қалб иши гўзал кошона.
Равнақ топган, аммо бирор китобда
Қолмаган у ҳақда бирор нишона.

Чингиз босқинининг жангарилари
Маҳв этган, топтаган санъат асарин.
Давримиз фанининг фидокорлари
Қидириб топибди фикр гавҳарин.

Қадимий аждоднинг фикри, сезгиси
Яратган бебаҳо санъат мўъжиза.
Халқлар аро дўстлик, Ватан севгиси
Қанот ёйган азим Самарқанд узра.

Санъатнинг марварид гўзал ҳайкали
Ўйготар дилимда ифтихор туйғу.

Чизилган бу сурат—қалбнинг газали,
Боболар фикрию ҳаётини кўзгу.

1969

ЧИЛОНЗОР

Субҳидам сурури — қалбим ҳаваси,
Сайр этдим Чилонзор гул боғларига.
Анҳор соҳилида баҳор нафаси
Лаб қўйди шеъримнинг ёноқларига.

Хиёбон, йўлларда чинор, ёш ниҳол
Қулф уриб яшнайти сарви сингари.
Кўксига сочилган, мисол ой, юлдуз,
Нақадар оромбахш манзаралари!

Хуш ҳаво майдонлар, кўкаламзорлар
Субҳидам баҳорга чиқибди пешвоз.
Бинафша ҳидини анқитиб бедор
Дўстлар юрагига бўлибди ҳамроз.

Кўҳна Чилонзорнинг қалбида бугун
Санъат саройлари, зумрадли боғлар.
Чақалак ўрнида яшил, нилгун—
Хиёбон гулзорлар, куйлар япроқлар.

Ойнакўз бинолар қатор, сафма-саф,
Юксак пештоқида ипчи зарҳали.
Гранит виқор-ла бағишлар шараф,
Кўкларга бош чеккан шоир ҳайкали.

Чилонзор чиройи ажиб, беқиёс,—
Улуғ Москванинг Черёмушкаси.
Кечалар ялтирар тошлари олмос,
Қадимий Тошкентнинг бир манзараси.

Бинолар ҳашами, нақши тожининг
Ногаҳон, кўркига телмуриб турдим.

Ҳар бир деворида уста Ҳожининг
Моҳир бармоқларин изини кўрдим.

Ҳа.. дўстим, инсоннинг умр боғида
Меҳнатнинг зийнати, ороси бордир.
Чилонзор дарахтин ҳар япроғида
Ҳаёт офтобининг жилоси бордир.

Эй, ишчи дўстларим, сизга муборак
Чилонзор ҳавоси, райҳонлар бўйи.
Қутлуғдир минг қатла ҳар орзу-тилак,
Ҳар бир қиз қаллиғи, ҳар йиғит тўйи.

Бу янги дунёнинг кошонасига
Забардаст дўстларим қўйгандир асос.
Шуълалар оқимин нишонасига
Қалбларда муҳаббат, иштиёқ, ихлос.

Бу гўзал Чилонзор аерлар бўйи
Шарафлар муқаддас инсон меҳнатин.
Абадий янграган қуёш қалб куйи
Ардоқлар санъатнинг кўркем зийнатин.

1969

БАХТИЁР

Ёруғ юз, қора кўз, неварам Бахтиёр,
Кулсанг сен кулгандай чаманда илк баҳор,
Кўнглимга туташар ҳақиқдай минг гулзор,
Қийқириб чақирсанг, шакарим Бахтиёр.

Бебаҳо гулшаним, шодлигим, севинчим,
Оила бахтининг бойлиги, дур-инжим,
Гуларнинг ичида хушбўй ҳид биринчим,
Онанг ҳам қувонар гавҳарим Бахтиёр.

Уйимда тўй бўлди дунёга келишинг,
Туйилар бир олам севинчда кулишинг,
«Ада» деб, «Ойи» деб илк сўзни билишинг,
Севинчим, чечагим, жигарим Бахтиёр.

Сен билан равнақдир оила бозори,
Севинч-ла барқ урар, бўлмас дил озори,
Сен билан қонади ҳамманинг хуммори,
Сен билан юз очар саҳарим Бахтиёр.

Ҳаётнинг гулию чечаги болалар,
Шарафли Ватанинг юраги болалар,
Келажак орзуси, тилаги болалар
Сен менинг қаламим, дафтарим Бахтиёр.

1970

ГУЛНОРА

(Қўшиқ)

Ширин тилинг шакар қўшди сўзимга,
Севги тўлди юрагимга, кўзимга,
Ранглар бердинг боғу дашту бўзимга,
Кўклам нафас хуш атрим Гулнора,
Ҳилол қошим, ой патрим Гулнора!

Юрагимиз бирдек тепди сийнада,
Санъатимиз гуруллади саҳнада,
Дилда севги яшнаб кетди янада,
Утли қалбим, шакар тилинг, Гулнора,
Сенда дилим, менда дилинг Гулнора!

Кўндан номинг ёзилганди дилимга,
Файз киритди муҳаббатинг элимга,
Фикринг, шавқинг гул келтирди билимга,
Эл юртимнинг шараф-шони Гулнора,
Севгучининг дили, жони Гулнора!

Мисраларим муҳаббатинг йўллари,
Ҳаёт ишқи юрагимни қўллади,
Холид қалбин орзуларга йўллади,
Еруғ йўлим, дил чамани Гулнора,
Ватанимнинг гул гушани Гулнора!

1970

МАНГУ ОЛОВ

Тўққизинчи май куни. Осмон мовий тус,
Яшил боғлар ўхшар кўм-кўк денгизга.
Кўзимда гамгинлик, қалбимдир маъюс,
Келдим зиёрат-чун обидангизга.

Сиз, эй озодликка бўлганлар шайдо,
Шарафли умрингиз бўлдими хазон?
Халқ учун борлигин этганлар фидо,
Руҳингиз тинчлик-чун бўлдими қурбон!

Ениқли қалбингиз оташлар ичра
Сўнмас жасоратда бўлди нурафшон.
Утлар ёгдирдингиз фашистлар узра,
Душман бағри бўлди лахта-лахта қон.

Тотиб кўрган фашист мард зарбасини,
Хок бўлди юволмай дилдаги доғин.
Очдингиз Берлиннинг дарвозасини,
Рейхстакка тикиб Ленин байроғин.

Қурбон бўлсангиз ҳам Сиз Ватан учун
Абадий оташга руҳингиз инди.
Кўрсатиб элларга жасорат кучин
Дилларда яшайсиз абадий энди.

Сизга қўйилган бу улуг обида
Енида ловиллар мангулик олов.
Асрдан-асрга дил офтобида,
Яллигланар бўлиб бошдаги ялов.

1970

* * *

Баҳор юзин очиб, қўйибди қадам
Далалар, даралар, боғу-роғларга.
Ҳатто ёлғизоёқ йўллардан бирам
Поёндоз ёйибди қоя, тоғларга.

Қуёш тигидаги тоғ чўққисидан
Чўнг ҳарсангтошларда сакрар шаршарак.
Тўлқинга айланиб кўпиклар бирдан
Ирмоқдан сойларга қуйилар титрак.

Ирмоқлар, жилгалар оқиб, шарқираб
Дарёга айланар, тинмай шағиллар.
Сувлар чил-чил синиб, кундай ярқираб
Кенг водий қўйнига чопар, вағиллар.

Тўлқин-тўлқин сувлар шошар илғари
Олтин далаларни нурга ёпғали.
Интизор, ташналаб дашт, сахро сари,
Гулшанлар яратиб, ором топғали.

Тоғларда, боғларда баҳор сурунур,
Бутун мавжудотни қилиб муаттар.
Янги кун чарақлаб нурга беланур,
Оламни яшнатиб ҳар кун саҳар.

Бу кўм-кўк чаманлик юртим шукуҳи
Нақадар муаззам сулув, дилрабо!
Бутун борлиғиму қалбимнинг руҳи
Ватаним кўркида яшнар доимо.

1971

БАХТ УЙИДА

Бахт уйида икки навқирон,
Икки ёшлик, икки навниҳол.
Янгит ва қиз турар ёнма-ён,
Иккисида ёниқ бир хаёл.

Қиз юзида ҳаё ва ибo,
Гўзалликда нафис бир гулки,
Тенг келолмас оӣ, қуёш, раъно,
Ҳаёт гули, назокат кўрки.

Иигит эса чаманда битган,
Бўйи баста келишган шамшод,
Ақл, идрок ҳаддига етган,
Юртда этар дарёлар бунёд.

Бахт уйида, бахт дафтарида
Муҳрланиб ёзилди никоҳ.
Қўллардаги гул қатларида
Тўқнашганди оловли нигоҳ.

Қизил, бахмал, оқ гуллар узра
Мужассамдир висол ва орзу!
Қандай гўзал ажиб манзара,
Бирга ҳамроз бир олий туйғу!

Гуллар, гуллар, навниҳол гуллар,
Ҳислар жўшар, кўзалар қамашар.
Лов-лов ёнар эҳтиросе диллар,
Ҳаёт юрак, туйғу туташар.

1972

КЕЛИНЧАК

Бошингда нейлондан зарҳал оқ рўмол,
Эгинингда шоҳидан нафис оқ кўйлак.
Сенга парвонадир ёрқин истиқбол,
Бир умр мафтунинг, барно келинчак.

Тўйингда йиғилган йигит-қиз, жувод,
Табриклар севинч-ла сени виждонан.
Ёнингда қаллигинг қалбаи гиргиттон,
Юзингда табассум, маъно келинчак.

Бўйга етилибсан, ойдек бўлибсан,
Оққа беланибсан, нурга тўлибсан,
Олқишга жавобан майин кулибсан,
Одобу ҳаёда танҳо келинчак.

Жамолинг кўркини оқ ҳарир либос
Очиб юборибди ажиб беқиёс,
Гуллар орасида — чаманда қийғоч
Очилган даста гул, раъно келинчак.

Утмиш келинидай сен муте эмас,
Идрокинг билимда «мен ожиз демас».
Фаросат, фаҳмда гавҳару олмос,
Енингда қуёшинг шайдо, келинчак.

Бу соат севгининг тантанасидир,
Гўзал баҳорингнинг жўшқин сасидир,
Хушбахт кунларингнинг хазинасидир,
Шу гулгун ҳаётга оро келинчак.

1972

КУЗ РАНГИ

Куз ранги ним сариқ суюк, дилрабо,
Ўзга бўёқларда на ранг, на жило.
Файз тўлабошлар ҳам лаззатга тўлиб,
Чак-чак томар асал, дилларда сафо.

Олтин исиргадек япроқлар аро,
Узумлар нимқирмиз, турфа ранг-баранг.
Анжир, ноқ, шафтоли сара, каҳрабо
Асал таъми билан йўғрилган, башанг.

Куз тўкин, сочинлик, гўзаллик, хушбахт,
Кўзларга бағишлар бир дунё ҳайрат.
Куз ранги роҳатбахш, кўтаринки руҳ,
Ватанинг жамоли, кўрки, фароғат.

1972

НИНАЧИ ВА ЧУМОЛИ

(Масал)

Ниначини севиб қолди чумоли,
Қад келишган, сулув эди келинчак,
Қаңотлари ранг-барангли, жамоли
Нозик-ниҳол, лекин ўзи эрипчак.

Пардоз-андоз, уша-элик юзга зеб
Бериб эди, оламга тенг пиймоси.
Қанча-қанча тўй анжومي, безак-сеп
Тайёрланиб битган эди ғавғоси.

Турмуш қуриб бахтга етган чумоли
Тонг ёришмай меҳнат сари йўл олар.
Терлар тўкиб ишлар, қолмай мажоли,
Дон-дун, ўту сабзавотлар келтирар.

Ҳеч нарсани билмас эри бечора,
Меҳнат қилар, хотин кўнгли тўлса бас!
Жуфти эса чаманларда овора—
Учиб юрса, ором олса ҳар нафас.

Қанотлари ялтираса товланиб,
Гўзаллигин кўз-кўз қилиб ишвакор,
Гулдан гулга қўниб ўтса йилтираб,
На уяга, на болага иши бор!

Билиб қолгач ялинарди чумоли:
«Не қилади уямизга қарасанг,
Яхшиласанг болаларнинг аҳволин,
Тарбиялаб, қучиб ювиб-тарасанг!»

Ниначи-чи, тўс-тўполол кўтарар,
У вижирлар, қарғар эрин ва сўкар.
Ниначининг онасию опаси
Чумолини жеркиб, обрўсин тўкар.

Нивачи-чи, ўтиб эрин баҳридан
Учиб кетди кўтариб кўч-кўланин.
Болаларин жудо қилиб меҳридан
Гулзорларда санқиб айтар ўланин.

* * *

Қани айтинг, нивачилар, ростин тик:
Чумоли айбими меҳнатсеварлик!!

1973

КЕЛИНИМ

(Баъзи энгил табиат келинларга)

Пардоз-ардоз жойида,
Уйида йўқ қонда,
Уришмоқнинг пайида
Гани қоп-қоп келиним!

Чапланган қошга ўсма,
Кипригу кўзга — сурма.
Кўйлак, нимча — тор бурма,
Сўзга сероб келиним!

Қош-кўзлари тиришган,
Афти-боши буришган,
Тўғри сўзга уришган
Савол-жавоб келиним!

Иш десаиғ тоқати йўқ,
Мини учун кўзи лўқ,
Тинмас лаби, сўзи ўқ,
Кунда хуноб келиним!

Дастрўмол ҳам ювилмас,
Уйида ўлтиролмас,
Кўча-кўйда юрса бас,
Бўлиб «офтоб» келиним!

1973

УЙҒОНГАН ТУЙҒУ

(Н. А. Некрасова)

Шоир! Ҳаёт йўлинг чақиндек чақнаб,
Зулмат қаърида нур гулханин ёқди.
Куйларинг ёлқинли шуъладай чақнаб,
Волга дарёсидай кўпириб оқди.

Ҳаяжон, дард билан куйлаганинг он
Она рус ерининг чексиз қайғусин,
Юрагинг машъалдай ёниқ бир жаҳон—
Акс этди жафокаш халқнинг орзусин.

О, шоир ҳудудсиз мунгли илҳоминг
Қайнаб-тошиб бўлди эрк шеърлари.
Ҳаётга муҳаббат, қалб эҳтироминг
Волга тўлқинларин мавжи сингарин...

Сенинг юрагингда уйғонган туйғу
Халқнинг даҳосидай бўлди башорат.
Энди Россиянинг кўкеида мангу
Барқарор адолат, эрклик, қутлуг бахт.

Жўш урган шеърларинг эл юрагида
Ол-алвон чамандек ёнган эҳтирос.
Қулф уриб яшнади дил тилагида
Хаёлингдан юксак минг бор, беқиёс.

1973

АКТЕР МОНОЛОГИ

Бугун шоҳ Эдипман,
Улугбекман ё,
Қалбимда уларнинг кечинмалари.
Бағримни тирнайди қўймайин асло
Истибдод зулмининг фожиалари.

Улуғбек сиймоси
 бўлиб вужудим,
Турли ўй, фикрлар
 миямда кезар.
Давр ҳукмрони
 хурофот
 удум
Қурт каби бағримни титиб кемирар.
Ҳукимимда бепоён эллар,
 элатлар,
Шоҳ, гадо,
 бой, фақир
 қилади қуллик.
Менга қарам бўлган кўп мамлакатлар
Ҳар йили тўлайди бож-хирож
 тўлик.
Замон зирвасида
 мен шоҳ бўлсам-да,
Ўйлайман
 инсонни,
 башир тақдирин,
Ўй, фикр,
 ҳаяжон,
 кезиб сийнамда
Кашф этсам юлдузлар оламин сирин.
Қаршимда қалтираб, титрар барг каби
Вазир увузари,
 барлослар, беклар,
Муте бўлсалар ҳам лекин асабий
Қасоскор гуруҳин
 исёнга тиклар.
Бошимда жаҳоннинг оғир ташвици,
Лангарчўп қўлимда
 ўйчан дарвозман.
Ўй-фикр, фалсафа—
 олий дид иши,

Тўлқинли денгизда сузган ғаввосман,
Қаршимда ғанимлар ўйлар,
қазар чоҳ
Замона гирдобу ҳаёт-фалокат.
Мени асрай олмас ҳаттоки оллоҳ,
Келтирар зид ўйлар менга ҳалокат.

Мен олий шаҳаншоҳ, ўтмишнинг шоҳи
Ва лекин фикримда замон ва макон,
Расадхонамизда мўъжиза гоҳи
Қўнар саҳифага «Зийжи Кўрагон».

Шунинг-чун ҳар бир бек, руҳоний, ҳоким
Тожу тахт, хазина талвасасида,
Бўлиб истибдоднинг асири доим
Қолди қутқуларнинг ваҳимасида.

Хўлогу, Мироншоҳ, Боязид, Темур
Шундай қутқу ичра кечирди умр.
Бугун Улугбекман, зил кечинмалар
Миямда аридек гувлар бирма-бир.

Ўйлайман: шукурки булар саҳнада
Бегона кишининг сиймосидаман.
Зулмат дунёсининг анъанасидан
Бир соат ўтгач сўнг узоқлашаман.

Тенгсизлик, зўрликка ғазабим чекеиз,
Давримга севги-ла боқаман, мафтун.
Бахтиёр Ватаним нурли бир денгиз,
На қўл бор, на ҳоким ҳамма тенг,
мамнун.

1973

* * *

Деворда порлайди сўзана палак,
Гўё барқ урибди ҳаёт чамани.
Ўртада ўлтирар қуёв-келиндяк
Йиғилган йиғит-қиз—гуллар сараси...

Олдишлаб юракдан дўсту дугона
Уларга узатар даста-даста гул.
Севинч-ла шу тўйдан очиб баҳона
Бахтиёр даврдан мамнун бўлар дил.

Даврада ашула, ўйини, кулги, рақс,
Икки ёш ошиқу маъшуқнинг тўйи.
Кўкларга ўрлайди янгроқ, жаранг соз,
Муҳаббат — юракнинг оташин куйи.

Худди бир олмага ўхшаш икки ёш
Янги ҳаёт сари қўйдилар қадам.
Қалбларда муҳаббат сўнмас бир қуёш,
Гуллари ранг-баранг чексиз бир олам.

1973

* * *

Бахт уйига қўйди қадам икки ёш,
Иккиси ҳам гўзал, сипо ва барно.
Ҳарир рўмоли-ла келар эгиб бош,
Чаманларга оро берган дилоро.

Нозик ниҳол, нозу адо, ҳур сиймо,
Кўзи шаҳло, ўта нафис гул ёноқ.
Қарашларда одоб, ҳаё, таманно,
Унда нозик фикр, идрок шамчироғ.

Қад ингичка, шамшод янглиғ сарвиноз,
Гулшан ичра чарақлаган офтоб.
Гуллар унга ўзин этар поёндоз,
Нурлар билан эриб кетган зар симоб.

Имо этса қора, узун киприклар,
Эҳтиросли юрак этар жонфидо.
О... киприклар дилдан дилга кўприклар,
Кўкракларга санчилибди ўқи ё.

Обиҳаёт дегани шу кўркка бой,—
Ҳаётнинг зийнати бўлган гунча лаб.
Авлодлардан авлодларга шу чирой
Утар қутлуг, мангу яшар оташ қалб.

1973

БАЙРАМ ТОНГГИ

Сурмаранг Май тонгги зилол ва сулув,
Қут берди булбулнинг дили қулфига.
Еллар япроқларда қўзгатиб гулув,
Оташ солиб кетди қалбнинг тубига.

Кўчалар чамандек лола япроқлар,
Издихом тўлқини интилар олга.
Юксакда ҳилпираб қутлуг байроқлар,
Ҳавода нур чизар ўроқ ва болга.

Қулф урар юзларда сўнмас табассум,
Бинафша уфурар баҳор нафасин.
Табиат шукуҳи ҳар лаҳза, ҳар зум
Ардоқлар қалбларда ҳаёт нашъасин.

Ленин майдонида лола денгизи—
Чайқалар, салобат тўла ҳайқирӣқ.
Қудратбахш идрокнинг чақноқ юлдузи
Келажак ҳаётга буюк чақирӣқ.

Халқлар шод дарёдай бетиним оқар
Муаззам Лениннинг майдони сари.
Идрок мўъжизанинг машъалини ёқар,
Шарафли Ватанинг шонли саҳари.

1973

МЕНИНГ ТОШКЕНТИМ

Тошкентнинг икки минг йиллигига бағишланади.

Боши Чотқол, Тиёншон,
Водийси баҳористон.
Этаклари Сирдарё,
Сабзаси меҳригиё.
Қиши ҳарир кўйлакли,

Муаллиф

Кўклами гул чечакли;
Ези жонга қоқиндиқ,
Кузи жавоҳир сандиқ.
Сийнаси хуш атирли,
Ширин, ёғли патирли,
Она шаҳрим Тошкентим,
Буюк фаҳрим Тошкентим.
Самарқанд дарвозаси,
Кўкча, Тешик қопқаси.
Маҳаллалар антиқа,
Гўё осор-атиқа.
Чорсу, Хадра, Қоратош,
Айланарди суқсанг бош.
Боғ кўчалар тупроқ, чанг,
Лекин боғлар ранг-баранг.
Мевалари ол-ёқут,
Гузарлари жим, соқит.
Қаъни, Камолон, Новза,
Жонга ором манзара!
Чорсу бозор, саройи
Гавжум, шовуллар сойи.
Кичик уй, пастак томлар,
Ҳузун боқар оқшомлар.
Расталарда чил-чироқ—
Хира нур сочар бироқ.
Утмиши аянч, қашшоқ,
Қуриган тинка, қолоқ

Бўлган азиз Тошкентим,
Жондек лазиз Тошкентим.

Бобомнинг бобосининг,
Онамнинг момосининг,
Шахло кўзли, оқ юзли,
Қоши камон қундузли—
Ҳалима бувиларининг,
Давлатёр бобеларининг,
Гўзалларининг диёри,
Номдорларнинг ёдгори,
Икки минг йил тарихли,
Мард қаҳрамон таърифили.
Менинг гўзал Тошкентим,
Дилда газал Тошкентим.

Инқилоб бўронининг,
Мавж урган уммонининг
Садоси «Аврора»дан
Жаранглаб Ер, самода.
Ишчиларнинг юраги,
Билак кучи, тираги
Коммунистлик гонда,
Шарафли ҳимояда
Жўш урди, бўлди озод
Ҳур замон этди бунёд.
Бирлашиб ишчи-деҳқон
Яратди янги замон.
Инқилоб йилларида,
Ишчининг дилларида
Евга ёйди газаб-кин,
Уларга қарши кескин
Қурашди ҳамма йўқсул,
Ишчи Муҳаммад Расул
Каби жасур, мард йигит,
Бўлиб гўёки бургут.

Йўли улуг Тошкентим,
Бахти қутлуг Тошкентим.

Мен қурдим сени қайта,
Қўшиқлар айта-айта.
Енимда бўлди дўстлар—
Қозоқ тожигу руслар,
Озарбайжон, армани
Бағишлаб қалб гулҳанин,
Донишманд, оқил меъмор,
Иш биларманд бинокор.
Ўтмишдаги деворлар,
Бог-роғ чакалакзорлар,
Жарлик, пастлик, тепалар
Ўрнида олий бино
Касб этиб ўзга жило,
Қад кўтарди зўр, жадал,
Кўз қамаштирар, гўзал.
Уни безар наққошлар,
Қора кўз, қалам қошлар.
Шаҳримнинг кенг кўкесида,
Ойна кўллар акеида
Чарақлаб турар қуёш,
Хатто кўкка теккан бош.
Маҳалла, гузар обод,
Шифобахш боғлар бунёд—
Этилган нурга пайванд,
Завқларга эллар дилбанд.
Денгиз каби мавж урган,
Нурда чайқалиб турган
Шўъла денгизим менинг,
Тошкент — кундизим менинг.

Сен шаҳарлар гўзали,
Кўҳна Шарқнинг машъали.
Сенда яшил хиёбон,

Ленин номли кенг майдон
Сочиб турар шуълалар,
Ундан учқун зарралар
Тиёншон тоғларига,
Ватаним боғларига,
Оқ гуллар водийсига,
Гулларнинг ҳар қайсига,
Нур, қудрат: қут бағишлар,
Юрак уни олқишлар.
Шу кичик зарралардан,
Порлаган шуълалардан
Яшнаш инсон ёноғи,
Қудрат, ижод булоғи.
Маъдан, газ, нефть макони
Гўё ҳаёт армони
Тошади булоқ-булоқ,
Нурга тўлар ҳаммаёқ.
Менинг азиз Тошкентим,
Сенга таъзим Тошкентим.

Бутун умримни сенга,
Дил чамани Ватанга
Бағишладим меҳнатда,
Ҳатто кураш заҳматда
Қалбимнинг ихлосини,
Сўнмас эҳтиросини
Кўрсатмоққа интилдим,
Буюк онам деб билдим.
Тупроғингга минг таъзим:
Сенсиз мен бўлардим ким?
Мен нима сенсиз, жоним?
Сендир жону жаҳоним!
Қалбимда очдинг чаман,
Танидилар сен билан
Ўзбек деган номимни,
Жўш урган илҳомимни;

Фанда кашфиётимни,
Қудрат, камолотимни.
Истиқбол йўлидаги,
Ўзбекнинг қўлидаги
Ёқут кўзли узуксан,
Қалбим нақши, буюксан.
Сен-ла танир бу замон,
Ўзбек номимни жаҳон.
Менинг улуг Тошкентим,
Бахтга тўлуғ Тошкентим!

1974

ШОИР ҚАЛБИ

(Ҳамид Олимжонга)

Ойдин тун. Шовуллар тинчимас дарё,
Беором шаббода баҳор кечаси.
Сувлар кўшик сочиб жимирлар, гўё—
Чил-чил синар унда ойнинг парчаси.

Сен чиқдинг чодирдан, бўлдинг маҳлиё
Ойгаю сурмали туннинг ҳуснига;
Урилар тошларга шигирлаб дарё,
Сенинг қалбинг тўлар Ватан ҳиссига.

Шунда дафтарингга қуйиларми зуд
Ниҳол куртагига лаб қўйган туйғу?..
Нафис ҳаёлингни олди шу маврид,
Қоядан-қояга сакраган оху.

Юксак парвоз этар шоир хаёли,
Тоғлардан тоғларга, чўққига учар.
Орзуларинг ҳусни, сулув висоли—
Ватан малоҳати қалбини қучар.

Илҳом парисининг эркалашини
Ҳаяжон ичида орзиқиб кутдинг.

Яшил япроқларнинг шивирлашини
Бутун вужудинг-ла қалбингга ютдинг.

Тўлиб-тошдинг куйлаб эҳтирос билан
Чунки ишинг борди «Ўша оҳуда».
Илҳом боғи яшнаб, бўлганда гулшан
Оҳуни тошдингу бўлдинг осуда.

Офелия дардини куйлаганинг чоғ,
Қутладинг замондош қизлар эркини.
Ўрик гулларига тўлганида боғ,
Куйладинг сасдат, бахтлар кўркини.

Шеъринг гулшани соҳиби, ҳассос,
Парширар сўзларинг қалб ёлқинида.
Мавж урар отанин шеъринг беқиёс,
Сафобаста, байроқдор халқ тўлқинида.

1974

НОРПОЙ МЕҲМОИЛАРИ

Кенг майдон чарақлар олтин қуёшдан,
Ярқирар ол-азвон. Илгин, жамоат.
Бир-бириг табриклар кўришиб шедон,
Қадрдон дўстлардек меҳрибон, хушвақт.

Ям-яшил қир, адир, дала сойларни
Меҳмонлар кезишар, йингилиб бу он.
Ҳурмат-ла олқинлар норпойликларни
Буюк шоири-ла, динда ҳаяжон.

Шоир Иелом ота қўшини ҳамон
Юрак торларини чертиб кетади.
Унинг достонидан ҳар бир хонадон
Шан, обод-юралка нақшлар битади.

Термалар, қўшиқлар гўё зарафшон,
Мавж урар ва этар дилларни таслим.
Ҳамма шод, жамоат тўйланган майдон
Шоир ҳайкалига этади таъзим.

1975

ДҶМБИРАМ

(Халқ шоирлари шарафига)

Учқур, теран ҳаёллар қанотида
Илҳом билан жўшиб тошган дўмбирам,
Гўрўғлининг нурдан тез ғиротида
Олам кезиб фазо ошган дўмбирам.

Парвоз этиб, ҳаёлларга бердинг нур,
Сўз гавҳари марвариддан тизиб дур,
Туйғу, фикр, маъноларда минг сурур,
Дарёлардай тўлиб жўшган дўмбирам.

Куйларнингда йиғитларнинг сараси,
Тоғу чўлда жимирлаган қораси,
Ер титратар Рустам, Аваз наъраси,
Эл орзусин ардоқлаган дўмбирам.

Офтобою Зулҳумору Паризод,
Меҳри билан яшнар экан одамзод,
Олий бахтни қучар экан ҳур ижод,
Сен кўксимда ярақлаган дўмбирам.

Кунтуғмишлар, Алломшилар сиймосин,
Элу юртга, мунис ёрга, вафосин,
Орзу, тилак иштиёқин, дунёсин,
Ботирлигин куйлаб ўтган дўмбирам.

Хотирангда, идрокнингда ҳаёл, ўй,
Торларнингда жаранглаган ёрқин куй,

Бугун сенинг шарафингга катта тўй,
Эл дилига нур бахш этган дўмбирам.

Сени куйлар, сени олқар замонам,
Ижодинг-ла сени йўқлар замонам,
Хотирангни мангу сақлар замонам,
Халқ меҳрини чанқаб ютган дўмбирам.

1975

БЎРИНИНГ ҲОЛИ

(Масал)

Бир бўри бор экан чангалзор аро
Йиртқичликда танҳо, тенгқури ҳатто—
Бае келолмас сира унга ҳеч маҳал,
Чопаркан қўзи бор қўтонга жадал.
Қўй-қўзини тутиб орқалар экан,
Қуну тун тинмайин қон ялар экан.
Қон ичмиш, қон сўриш бўлмишди иши,
Мазлум юрагида озор, ташвиши.
Лекин чўпонлар ҳам ҳар кеча пойлаб,
Қўтонни сақлабди ундан авайлаб;
Бўрига нисбатан бўлиб беомон
Йўлига қўйибди мустаҳкам қонқон.
Очликдан йиртқич ер тирнабди тун-кун,
Увлаб, фиғон чекиб тинмай тортиб ун.
Ваҳимага солиб қўю қўзини
Чидолмай қўтонга урди ўзини.
Шунда нешопасия тешибди бир ўқ,
Жон берди бақрайиб қўзи бўлиб лўқ.

Бўридек кўзласа кимки текин жой
Баднафе, юлғичнинг ҳоли бўлар вой.

1976

Лабларинг ширинлигига жонфидо этсам нетар?
Тўлган ойдек ҳур висолингга шеър битсам нетар?

Гул каби юз узра тушмини зулфия райҳонинг нечун?
Анбарин аtring ёйилмиш,—мушқингга етсам нетар?

Отанин ицқинг тутанган шуълали диллар уза
Тоабад гулхан ичида нур бўлиб ўтсам нетар?

Ой жамолинг нури имоним билан йўғрилганин—
Билмасанг, жоним, нетай, мен ўт бўлиб кетсам
нетар?

Сенсиз эй жону жаҳон, умрим ўтар беқонда,
Бу эса ҳеч арзимас, бир пул қадар йитсам нетар?

Юзларинг ойинасидур бу жаҳоннинг фитнаси,
Шубҳасиз, қозик фикр, ўткир назар, кутсам нетар?

Зулфларинг қайдида ой руҳсоринг-ла боқсанг агар,
Нур аро Холид, қаро зулфингни бир тутсам нетар?

1976

САЛОМ, ФУЗУЛИЙ

Ун олтинчи аерга
қанийди назар солсам,

Бор товуш-ла қичқирсам:
— Устоз Фузулий, салом!

Ўзимни бу дунёдан
отдим жаҳонингизга,

Ҳайрат-ла боқиб қолдим
олов девсонингизга.

Сиз замон фазосида
айланиб ёнган қуёш,

Шеърят чаманида
 қодир меъмор, зўр наққош.
 Аерлар тўфонидан
 ўтдингиз долға-долға,
 Умрингиз чўнг денгиздек,
 шеърингиз бўлди дарға.
 Муқаддас буюк пиренз
 олий фикр — маъбуда.
 Фалсафий санъатингиз—
 нозин, водир мўъжиза.
 Ҳайратлашиб кузатдим
 олий кошонангизни,
 Аерлар бўйи турган
 шеърый нурхонангизни.
 Учқуvingиз қаҳқаион
 юлдузларга баробар,
 Инсонлар юрагига
 бахш этар хушбўй саҳар.
 Илоҳий бир санъатни
 чирмаб олган фикрингиз,
 Сиздан айрилмоқ қийин
 боглаб олган меҳрингиз.
 Хушбахтман—ёшлигимдан
 яшардингиз дилимда,
 Умр бўйи биргасиз
 менинг суюк элимда!

1976

ЯШИЛ ДАЛАЛАР

Сафобахш юртимнинг яшил сийнаси,
 Хаёллар чамани, шони далалар.
 Тунроқ, сув, ўт, шамол, меҳнат тухфаси,
 Табиат неъматин қони далалар.
 Чевеиз уфқларга ёйиб қулочин,
 Елларда тараган ям-яшил сочин,

Кўз-кўз қилиб кунга зумрадли тожин,
Деҳқоннинг шукуҳи, жони далалар.

Мавжудот қудрати қуёш қўр, олов,
Экинзор қўйнида бўлиб ўт, қалов.
Иситар ардоқлаб, бошида ялов,
Гўзаллик қасб этган гулшан далалар.

Хаёлдек бепоён чексиз нахтажор,
Шивирлаб ел эсар, зангор тонг отар,
Чиройда тўлишиб сўлим бир баҳор,
Меҳнатдан яшарган чаман далалар.

Баҳор, ёз қўйнида гуллар парнирар,
Забардаст меҳнатдан борлиқ кўкарар,
Чигитдан ниш уриб уруғ гуркирар,
Туироқнинг сийнаси, кўрми далалар.

Тонг чоғи, далада япроқлар узра,
Шабнамлар йилтирар, гўза қарқара.
Меҳнат қудратидан яшнар минг карра,
Табиат келгани — кўҳлик далалар.

Далалар ажойиб бир дoston каби,
Меҳнаткаш деҳқонлар паҳлавон каби,
Марварид тер тўкар ўт-олов қалби,
Чиройда тенги йўқ кўм-кўк далалар.

Тўрғайлар бетиним кўкда вижирлар,
Еллар япроқларни ўниб шивирлар.
Ҳансираб қуёшда нурлар живирлар,
Юракка солади гулув далалар.

Ҳосилга тан бериб оппоқ сийнаси,
Оқ олтин—бепоён юрт хазинаси.
Қадоқ қўл меҳнатин улкан совғаси,
Ўзбекнинг бойлиги сулув далалар.

Бу менинг юртимнинг кўрки, зийнати,
Чамани, жаннати, бахт-саодати,
Туғанмас бойлиги, абадияти
Яшартар инсонни мангу далазар.

1977

* * *

Созимда Шашмақом, ялла янграса,
Кўнгил қўшиғини ёрим тингласа,
Қўшиқ-ла бирлашиб ҳис жарангласа,
Ғазалга айланамаман.

Тоғлар қучоғида шалоларда,
Шаррос қуйган ёмғир ҳам жолаларда,
Қип-қизил бахмалдек гул-лолаларда

Ғазалга айланамаман.

Арғувон бўй бериб тоғда унганда,
Ёрим ўтовида меҳмон бўлганда,
Заррин косаларда қимиз тўлганда

Ғазалга айланамаман.

Хуш илҳом қўшларнинг хуш бағасида,
Онам Фарғонанинг гулдастасида.

Нозик куй, садолар, кўнгил сасида

Ғазалга айланамаман.

Яйловга ёйилса куй, тавбур саси,

Унда туйилганда элининг нафаси,

Юксалар маъноли дил хазинаси,

Ғазалга айланамаман.

Туйғулар, ҳисларнинг тўлқини ичра,

Оташин юракнинг ёлқини ичра,

Шарафли юртимнинг шовқини ичра

Ғазалга айланамаман.

1977

МАЙ ТАРОНАЛАРИ...

Қор эригач кулимсар
Бош чиқариб бинафша.
Баҳордан хабар берар
Завқ уйғотиб бинафша.

Богимда гүё аста
Бўртиб нозик куртаклар.
Бир кечада бехосдан
Лаб очар гул-чечаклар.

Сирдарёда тўлқинлар
Пичирлашиб жўшаркан,
Ой нурида ёлқинлар
Очар пушти, оқ гулшан.

Сўзлайди: келди баҳор,
Кундуз, кеча зар нигор.
Гуллаб чаман бутонлар,
Атирға тўлди боглар.

* * *

Ўрик, олча, олмазар
Гүё лоқайд турганди.
Бир кечадаёқ гуллаб
Пушти нурга бурканди.
Куртаклардан таралди
Оппоқ, пушти, яшилранг.
Кўзларга зиё бериб,
Олам бўлди ранг-баранг.

Дарёдай тўлқинланди
Нурларда яшил боглар.
Муаттар ҳидга тўлди
Чарақлаб дил, димоглар.

Келди ям-яшил баҳор,

Кундуз кеча зар нигор.
Гуллаб чаман бутоглар,
Атирга тўлди боғлар.

* * *

Тоғда ёмғир-селлардан,
Майин эсан еллардан,
Ўрнак олиб диллардан,
Яшнар долалар жоми.
Кўкларнинг ярашиги.
Қушлар ҳаёт ошмиги.
Нафис гуллар варағи—
Сулув баҳор айёми.
Кўникланган кўлларда,
Яшил майса ерларда
Ғо-ғолар Ғозу ўрдак,
Каналаклар жонсарак.
Қўй-қўзилар подаси,
От-йилқилар тўдаси,
Ҳой-ҳув, наъра, маъраши
Тўкин киздангир дарак,
Келди фаровон баҳор,
Кундуз, кеча зар нигор.
Гуллаб чаман бутоглар
Атирга тўлди боғлар.

* * *

Бирдан момоқалди роқ
Кўкларда чақиб чақмоқ,
Шариллаб ёғар ёмғир
Кўпик сочиб бирма-бир.
Селларга этиб сероқ,
Ерга сингиб беҳисоб,
Сугорар ўтлоқ бўзни,
Пўрелдоқ дала-тузни.

Ҳосилдан берар дарак
Тинмас момогулдирак.
Қайнаб-тошиб илҳоми
Яшнаб кетар ҳар юрак.
Келди паршираб баҳор,
Кундуз, кеча зар нигор;
Гуллаб чаман бутоғлар,
Атирға тўлди боғлар.

1977

ЁМҒИР

Осмон денгизида сузиб булутлар
Адашган карвондай йиқилди Ерга,
Еки тўда-тўда қора булутлар
Епирилиб ёғди, суқулди Ерга.

Деразамдан кирди ёмғирнинг иси
Жонланди эртақлар, қўшиқлар, ўйлар.
Бу кеча хаёлнинг қочиб уйқуси,
Гўё галвирларда сув элар девлар.

Қоп-қора булутдан само тораяр,
Еяр баъзан чақмоқ ўт қулочини.
Булут ёмғирларни челақлаб қуяр,
Дарахтлар яйрайди ювиб еочини.

Борлиқ ёмғир ичра бўлибди сероб,
Бутоқларга инжу қўниб бирма-бир.
Инжу, дур, нурларда ярқираб, порлаб
Ерининг, ҳароратин сезгандай ёмғир.

Ёмғир ёғар тинмай яйлов, бўз ерга,
Тупроқ баҳра олиб ошиб-тошади,
Ёғар орзу каби тоғ, адир, қирга,
Мавжудёт яшариб яшилланади.

Тун бўйи булутлар кўз ёшин тўкиб,
Дейди: — Ер тўйсину яшнасин гиёҳ.
Кўкат пиёласин сувга тўлдириб
Дейди: фаровонлик қучсин бу дунё!

Емгир тиниб тонгда юз очиб баҳор,
Олам чарақлади, тўлди нурларга.
Яшиллик, гўзаллик касб этиб диёр
Кўклам шукуҳи-ла чиқди йўлларга.

1977

КЎКЛАМ МАНЗАРАЛАРИ

Илк баҳор уфурди, боғлар ям-яшил,
Ол-алвон, зангори, кўз очди куртак.
Мунча ҳам дилоро бинафша фасл,
Маъсум қарашлари нозли келинчак.

Оқ, пушти олуца, шафтоли гули
Тутибди қуёшдан ҳарир шамсия.
Уларни оралаб баҳорнинг ели
Гўзаллик ишвасин этди мадҳия.

Зарларда жимирлар боғлар оқ-опшоқ,
Кўнгиладан кўнгилга завқ-ла кечади.
Истиқбол тонггида чайқалган бутоқ
Баҳорнинг лабидан шарбат ичади.

Кўклам булутлари қуйилиб шаррос
Сахрога, чаманга анбар қўшибдур.
Бир учи тоғларда булоқдан қиёс,
Бир учи шеъримга ҳам туташибдур.

Туяман қалбимдан боғ кўчасида:
Баҳор табиатга берибди минг ранг.

Баҳор-ла ўпишган дил дарчасидан
Сизилиб оқади минг куй, минг оҳанг.

1977

* * *

Табиатнинг сулуви, ранго-ранг
Гўзаллиги яшнайдди буткул.
Чизмоқ учун қандай бўёқ, ранг
Тона олсин ошуфта кўнгил?

Осмон билан ўпишиб ётар,
Яшил ўрмон, ўтлоқ чаманлар.
Саф-саф бўлиб чизилган қатор
Узун бўйли, нозик қайинлар.

Бир-бирига аста шивирлаб,
Ҳиллирайди нурда барглари.
Ошноқ бўлиб қолар ялтираб,
Жийдаларнинг барги сингари.

1978

* * *

Нозланиб, одоб билан ёнимдан ўтдинг, дилбарим,
Янги ҳислар тўлқинини қалбимга битдинг,
дилбарим.

Ой юзининг шуъласи қоним билан йўғрилдим,
Шавқ ўти сабрим олиб, гулзорда нетдинг,
дилбарим?

Ранг-баранг гулшан аро гулларга солиб чўнг
нигоҳ,
Чирмовуқ гулхайрила гавғони кутдинг, дилбарим.

Бир чаман раънолиги ой юзларингнинг сеҳри-ла,
Тонгги гуллар атрини ҳам бизга тутдинг, дилбарим.

Бирма-бир гуллар сенга таъзим этарда, эй санам,
Завқ билан омихта бўлдинг-ку, унутдинг дилбарим.

Бир табассум қоп-қора кўзлардами сериштиёқ,
Қалб уйин равшан этиб нени кузатдинг, дилбарим.

Сен бу он жону дилимга бахш этиб мангу жаҳон,
Ёшириң Холидни зор, шайдоини этдинг дилбарим.

1978

* * *

Ҳовлимда гулларнинг хушбўйи нафаси
Сирли ҳислар билан бўлиб омухта
Лаб очар баҳорнинг ойдин кечаси,
Юрагимга чизиб оташ хат-нуқта.

О... гуллар, кечалар очиб гунчалар,
Булбулларни тинмай сайратиб қўйдинг.
Бетиним ҳаяжон дилга шунчалар,
Шовуллаб, гуриллаб ҳисларни қўйдинг.

Хилма-хил рангларда жило қатма-қат,
Ям-яшил дарёдай чайқалиб турар.
Сабзалар бетида инжудай зийнат,
Ватан кўзгусими тинмай ловулар.

Ойдин кечаларда майин шаббода
Тарқатар узумнинг гулларин исни.
Бесором илҳомим, бўлиб гамбода,
Чизасан фикримга изланиш сирин.

Чизолсам илҳомим оташин саени,
Баҳор кечасининг оромбахш, сўлим—
Яратиш онининг ҳар бир лаҳзасин,
Ганжи равон бўлиб кетарди йўлим!

1978

БАҲОРНИНГ ШУКУҲИ

Табиат баҳорнинг қучоғида шод,
Ҳайқирди тун бўйи момақалдироқ.
Чақмоқлар чақдию гуруллаб беҳад
Еришиб кетдилар дала-дашт, боғ-роғ.

Қоп-қора булутлар сурилиб беҳол,
Шивирлаб, шовуллаб ёмғир, сел қўйди.
Сесканиб кетдими—мурғак куртак лол,
Танида жунжякиш, жимирлаш туйди.

Тонгданоқ чаманлар бирдан ям-яшил—
Либосга бурканди, ажиб бир ҳолат.
Қалбимни қамради ҳаяжон, асл
Туйғулар, фикрлар сочиб назокат.

Ёмғир ёғиб ўтгач табиат ниҳол,
Сурма қўйган нозик келин сингари
Чирой очиб боқди. О... парижамол..
Минг бора яшарди мавжудот бари.

Ям-яшил боғ-роғлар нақадар сулув,
Юракнинг бурчида кошона тузди.
Туйғулар тўлқини, бағрида гулув,
Баҳор елларида бўсалар узди.

1978

АНГРЕҢ

Сокин тун. Юлдузли онлар
тантанасини

Кузатмоқ

мен учун

бўлганди насиб.

Чотқол чўққилари порлар,
живирлар,

Дарёдаги нур каби ажиб.
Баҳор елларидай ёқимли кеча,
Ҳарир туман,

дала нафаси.

Нақадар севимли

она-Еримиз,

Яшнаб турар гуллар воҳаси.

Тоғ, ўтлоқ

уфқ-ла туташган,

Юлдузларда акс этар

нилий, яшил далалар,

Юрак тўлқинлари ила бирлашди

Файзга тўла ушбу паллалар,

Осмонўпар қудратли Чотқол

Рўпарама-рўпара,

Жанубда Қурама—

силсилалари

Жарлик, сойликларга уланар бари.

Қуёш, ой, юлдузлар

рангин симириб

Унда жиллоланар ёрқин истиқбол.

Бир-бирига уланар

қир, тепа, жилга-ю, ирмоқ,

Қояларни ўпар

пағама-паға

Кумуш тус булутлар тоғ-тоғ.

Ҳаммаси, ҳаммаси

ҳазина — тубсиз, яцирин.

Оралиқда фусункор юлдузлари-ла

Ярқирайди

ойнакўз, сулув Ангрен.

1979

ЛУТФИНИСО

(Ангрэн педагогика институти битирувчисига.)

Нафисе, нозик оқ гул мисоли
Нозли, сулув Лутфинисо сиз.
Олдингизда ойнинг жамоли
Хираланар, ёрқин зиёсиз.

Қандай гўзал иему жиемингиз?
Сиз онамнинг худди ўзисиз.
Ҳаё, ибo нозик сўзингиз
Юрагимга ташлаб қўйди ҳис.

Яхши тилак тилаб менга сиз
Эҳтиром-ла гул узатдингиз.
Хаста, ҳиссиз юрагимни сиз
Илҳом билан хўб тузатдингиз.

Гулларингиз каби ўзингиз
Намунча ҳам юракқа яқин.
Онам каби ойдек юзингиз
Юрагимда чақибди чақин.

Азиз синглим, нақадар хушрўй,
Очиқ чеҳра назокатлисиз.
Гўё нафисе атиргул, хушбўй,
Фикрлашда латофатлисиз.

Яшнапг хушбахт жаҳонимизда,
Бошингизга қўнсин бахт қуши!
Сўзларингиз руҳ-жонимизда,
Парвоз этсин идрокнинг ҳуши!

Малак сиймо, ҳаёт ниҳоли,
Нозик, латиф Лутфинисосиз.
Меҳрибоним онам мисоли
Фикри ўткир, нурли сиймосиз!

1979

БУ МЕНИНГ ВАТАНИМ!

Булутлар, булутлар,

бу онда

сиз менинг ҳамроҳим.

Фақат сизлардадир икки кўзим.

Сиз шафақ нурларига чўлганган

менинг даргоҳим.

Кезиб юрасизлар фазони

Мен эса хаёлда

устингизда сирғалиб,

Кезиб юраман дунёни.

Неларни кўрмади кўзим дунёда.

Айниқса узоқ элларда—

Яқин Шарқда, Африкада,

сахро чўлларда.

Очлик, ялангочлик, ўта муҳтожлик,

Бир бурда қора нонга зор,

Тупроқларда хор,

Занжий болаларни—

Қип-қизил, ялангоч лолаларни.

Қой-қора қонга беланган,

Дорга осилган

Балиқчи овчи, паллоҳларни:

Зулм-зўрлик таёғи остида инграган

мазлум халқ, ўтли пигоҳларчи...

Лекин бирдан шамол,

бўрон қалқиган,

Шуълаларга бурканган

булутлар узра

Кезиб, кўзим тушар,

Қалбим жўшар.

Ана, яқин жон қўшнимиз

Мард, жасур Афғон халқи,

Апрель Инқилобидан

қуёш каби балқди.

Янги ҳаёт — келажак сари
Озодлик, ҳурлик қучоғида
Шахдам

қадам

босди илғари.

Халқ тўлқини буюк издиҳом,
Ол байроқлар остида
яшнаб борар,

Юзларида табассум,

илҳом.

Сўнгра, сўнгра яна кезиб
Кўзим тушар,

қалбим жўшар,

ҳаяжонда тошар;

Ям-яшил ўрмонлар,

чаманлар ичра яшнаган

гулзор ўлкага

Яшиллик денгизи-да барқ урган

Далалар, шаҳарлар

Ойна кўз бинолар билан тўлган

кўкламга.

Инсон ҳур, озодлик

адолат нурида хушнуд

ва хушҳол;

яшнаб беҳудуд.

Сарви мисол,

Фаровон... Барқ урган умид ва орзу,

тўлқинлар туйғу!

Бу менинг Ватаним—

жон таним

Ўзбекистоним,

Россиям—

Порлоқ бўстоним!

1979

* * *

Улкам баҳорида бодом гуллари
Нимтатир атир гул бўлиб гуллади.
Эс-ҳушни элтувчи хушбўй ислари
Севгимни, ҳиссимни нурга чулғади.

Ҳислар қандай қилиб қўзғалмас шунда,
Ҳаяжон ичида типирчиламас?!
Илк баҳор еллари куртакни қинда
Қандай қилиб бирдан уйғота олмас?!

Табиат, мавжудот уйғониб бирдан
Баҳор ёмғиридан шовуллаб қолди.
Кўклардан уйғонган онамиз — Ердан
Яшиллик дарёси сулувлик олди.

Юрагим, нечун сен шу гўзал айём
Ҳаяжон—тўлқинда типирчилайсан.
Она-табиатдан олиб сен илҳом,
Тўлқинлари аро ҳеч тинчимайсан.

1980

* * *

Ибтидоси, интиҳоси йўқ бу дунёнинг
Оловланган қуёши ҳам сўнса чўғ каби,
Инсон зоти яллиғланган порлоқ зиёнинг—
Заррасидек давом этар тинмай абадий.

Ер бор экан инсон зоти яшил нур ичра
Асрларнинг ташаббускор аждоди каби
Меҳнат қилар заҳмат чекиб чарчамай сира,
Юрагида ёлқинланар орзу талаби.

Зулмат ичра қолганда ҳам топиб янги нур
Ковнолда ўрнатади ихтиро-зиё.

Ер бағрида ёғдулардан қубба-қубба дур
Яратади олтин қаср — янги бир дунё.

Бўронлар ҳам бука олмас продасини,
Тарк этолмас яшовчанлик қондасини.
Ўшанда ҳам куртак очар янги япроқлар.
Мавжудотни мафтун этиб сулув бог-роғлар.

1980

* * *

Ўз ёнинга чақириб мени
Юрагимга ўт ёқиб қўйдинг.
Ишқим узра олов гулхани
Ловуллади, дилга нур қўйдинг.

Жўшқин, ёниқ ёшлик чоғида
Чаманларни бирга кезгандик.
Севгимизнинг нафис боғида
Гулбулларда гуллар тергандик.

Лекин тақдир ўтли қаҳрида
Севгимизни ёндирди жадал.
Айрилиқнинг маҳзун бағрида
Юрак азоб чекди ҳар маҳал.

Ана шундай ҳузунли ҳижрон
Қовжиратди севги гулини.
Йиллар ўтиб тугамай армон
Унутди ҳам ёшлик йилини.

Иккимиз ҳам айри чаманда
Кузатиб гул парваришини;
Улгайгандик қилмайин канда
Татиб ҳаёт навозишини.

Лекин бирдан қаршимда бу он
Табассум-ла бўлдинг намоён.
О, фаришта, яна севгинг-ла
Ениб кетди бу жону жаҳон.

Сен илоҳий муҳаббат, севги,
Юрагимда яшаркан ишқинг;
Илк муқаддас, улуг ҳис сезги,
Мажозий ишқ, қалбимда нақшинг.

1981

ҲОВУЧИМДА ОПНОҚ ЮЛДУЗЛАР

Яшил нимранг пахта даласи,
Опноқ қушлар, турна галаси.
Гувуллаган кемалар узра
Қўнар, гўё хирмон қалъаси.
Қуёш, ер, сув, мусаффо
ҳаво,

Меҳнат билан йўғрилган
зиё.

Кўклам ва ёз, куз
нафасида,

Ҳансиради топиб
нур-жило,—

Айландию қўнғир гўзага—
Беш қиррали олтин кўзага.
Лўппи-лўппи бўлиб очилди
Ва қуюлди олтин ҳавзага.
Ҳовучимда опноқ юлдузлар,
Далаларнинг мангу

достони.

Бу шарафли меҳнат эҳсони,
Жўмард деҳқон дил
армуғони.

1981

УН ТЎҚҚИЗИНЧИ ЙИЛ КЕЧАЛАРИ

Хурпайган паҳмоқ қиш. Совуқ, изғирин,
Бўронлар ўкириб гувуллаганда
Кулранг шинель кийган отам образи
Хаёлимни сира этмайди канда.

Уйчан кўзларида чуқур ўй, маъно,
Иёнкор руҳида Лени даҳоеи.
Сўқмоқ йўллариини ёритиб зиё—
Қутлуғ Инқилобий ҳаёт дунёси.

Жўшқин қонунларида ғайрат-шижоат
Гуририб жўшарди тинимсиз, беҳад.
Қалбида, фикрида олий иштиёқ,
Халқларнинг ишига садоқат, ҳиммат.

Туманли, ташвицли, оташли кунлар
Кезиб юрди Тошкент кўчаларида.
Чақпар экан ўқлар, олов қуюнлар
Ун тўққизинчи йил кечаларида.

Қўлда милтиқ тутиб ғалаба учун,
Жангу жадалларга бағишлаб кучин
Курашди Ватан-чун,
истиқбол учун,

Ҳақиқат,

озодлик

бахт-иқбол учун.

Эслайман шу ҳолда,

тераи хаёлда

Узун кулранг шинель кийган одамни.
Олтин хаёлимни қамраган ҳолда
Кийими ярашган жангчи отамни.

Қорли қуюн ўйнар, совуқ, изғирин
Кезиб юрган Тошкент кўчаларида.

Ҳушбўй тонг юз очган чамандай гулгум
Ун тўққизинчи йил кечаларида!..

1981

ДУТОРЧИ ҚИЗЛАР

Зангори ойнада ўзбек қизларин
Ишва, ноз, ифбатли навозиллари.
Дилбар, юзик адо Ер юлдузларин
Жон олғич назокат, дил ёзиллари.

Дутор, танбур чалиб, дарёдай тошиб
Куйларкан Ватаннинг сулув жамолин;
Қўшиқлар диллардан дилга туташиб
Эркалар кўкеямда умид ниҳолин.

Ҳаёли, иболи қийғоч қарандан
Дилга ларза тушар, шавқ-завқ бағишлар.
Қоп-қора сөчлар-ла ўйнашган рақсдан
Ой чиқиб,
юракда балқир олқинлар.

Латиф рақс, қўшиқлар самога ўрлар,
Тароват тонгидай юрт ифодаси.
Қўшиқда таралган марварид, дурлар
Мард элининг аҳдию чўнг ифодаси.

Уялиб қараш-ла чизиб доира
Ўлтирар латофат сочиб ҳур қизлар.
Уртада Муқаддас — нозли моҳира
Уйнаб, қалбга сингиб, ҳаяжон излар.

Гул юзни ёпмайин райҳоний сөчлар
Куй, қўшиқ, рақслар-ла ҳилпирар нафис,
Бу ажиб санъатга етмас қулочлар,
Вужудда ҳаяжон кўзгар туйғу ҳис.

Оловранг бепоён зангор уфқлар
Дутор, чанг, танбурдан тинмай жаранглар.
Юракни забт этиб янгроқ қўшиқлар
Истиқбол гулларин боғига чорлар.

Ранг-баранг гуллардек чаманда қизлар..
Нақадар жарангдор ашула, рақси.
Гўё кўксимизда ёнар юлдузлар—
Ҳаётнинг шукуҳи, чиройли баҳси.

1982

РАЙҲОН

(Достондан парча)

I

Шиша гардиш, савсан осмондан,
Ойна янглиғ кўм-кўк чамандан,
Гулзорларга қуёш сузилур,
Кумуш ипи — нури чўзилур.
Ватанимнинг гўзал боғлари,
Нурга тўлар ҳар бир чоғлари.
Саҳарларда гул, шабнам—олмос
Ялтирайди ер — яшил атлас!
Бу гўзаллик, бу чаманзорни,
Дил севучи ажиб гулзорни
Яратгандир ўз сийнасида
Қайси улугъ меъморнинг нақши?
Кулар дилда абадий баҳор,
Ватанимиз яшнаган гулзор.
Бунда ҳаёт...

Умид ва севги

Бунда барпо...

Чаман ва кулги!

II

Кеча ойдин... шовуллар дарё,
Қирғоқларда кетар иш гўё.
Сувлар ўйнаб кўпикланади,
Жимжима-ла нур акеланади.
Сувлар ўйнар ой шуъласини,
Ошпоқ кўпик пиёласини.
Кеча баёз... шовуллар дарё,
Қирғоғида турар қиз танҳо.
Ой осмондан сариг шуъла — нур
Тўкар ҳарён, тўкар гўё дур...
Кенг осмонда беш-олти юлдуз
Кўринади кичик ва нурсиз.
Ез кечаси... саррин ҳушҳаво
Юракларга бахш этар сафо.
Чаманзорлар... нурга ғарқ боғлар,
Шивирлайди кўм-кўк япроқлар.
Қиз туради қирғоқда ёлғиз,
Худди кўкда бир зухра юлдуз.
Унинг акси сувда лимиллар,
Юрағида не бор ким билар?
Ёлғиз турар ҳазин ва танҳо,
Кўзларига чўкканми савдо?

III

Руҳи ўксиз... аламли юзи,
Атрофларга тикилар кўзи.
Қирғоқдаги катта чинорга
Суялгандир, сиқилар ўзи.
Гоҳ тикилар кўпирган сойга,
Гоҳ тикилар кўкка ва ойга.
Еллар ўйнар сочин тўзгитиб,
Хушбўй ҳидлар ҳарён таратиб.
Қиз туради паришон, беҳол,
Уни ўраб олмишдир хаёл.

Ўйлар фақат, ўйлайди бу он,
Тушунчалар... севгими, армон?
Уни этган шунчалик ҳайрон
Дилида бор не учун фигон?
Сузилади қоп-қора кўзлар,
Кўкка боқар, ойга тикилар.
Нега сузгин, нималар ўйлар
Кўмир каби қоп-қора кўзлар?

IV

Шовқин солар сув шалоласи,
Кўкда сузар булут галаси.
Шаффоф ҳаво бирдан айнади,
Ой юзини парда қонлади.
Тўда-тўда оқ булутларни
Савалади шамол қамчиси.
Шу дақиқа, шу он, шу минут,
Ёғди ёмғир, булут томчиси,
Сўнгра ҳаво ярқираб кетди,
Атроф кўм-кўк, яшариб кетди.
Қиз ўйлайди, ўйлайди ҳамон,
Тушунчалар эзди ёмон.
Нега ўйлар, хаёлга ботар
Гул баҳорнинг гўзал чечаги?
Нечун ўйлар, гамларда нетар?
Ёки сўнмишимидир тилаги?
Кимни кутар, кўмга интизор,
Кимлар уни бундай этди зор?
Нега ўйлар, сўлгин ва танҳо,
Кўзларида аламли савдо.
Нега ўйлар, гамга мубтало,
Уни ўраб олмишим, бало?
Лекин нола кезмайди асло
Писта каби гунча лабида.
Фақат ўйлар... нетайди даво,
Эрка сувли дарё лабида.

Райҳон ўйлар ўз ёшлигини,—
 Ғам-аламга йўлдошлигини.
 Йиллар эди қоронғи тунлар,
 Азоб билан ўтарди кунлар.
 Ғам-аламлар оқди бир дарё,
 Она бағри тилинган гўё.
 Ота кетди мардикорликка,
 Она қолди яна хўрликка.
 Она-бола кезар оч-наҳор,
 Қани у вақт, унинг кими бор?
 Она-бола балого дучор,
 Иккиси бир парча нонга зор.
 Она-бола чекарди озор,
 Дилда тўла эди оҳу зор.

VI

Кўкда, ерда чақди чақмоқлар,
 Қўзғалдилар шаҳар, қишлоқлар.
 Фикрларга шуъла — нур оқди,
 Буюк қуёш дилга нур ёқди.
 Ота қайтди мардикорликдан,
 Азоб-қулфат, ҳижрон-хўрликдан.
 Лекин бетоб, бағри яра, сил,
 Етди ҳаста кунлар ою йил.
 Оловланди, ёнди, туташди,
 Кундан-кунга дардлари ошди.
 Ота ётар ўринда беҳол,
 Оғирлашар касал, бемажол.
 Баъзан ёнар, «сув» дея куяр,
 Ўлим унга муштани туяр.
 Она йиғлар, Райҳон — қиз йиғлар,
 Утда ёнар, бағрини тиглар.
 Ота беҳуш... она аламда
 Қизнинг дили ёнади ғамда.

Азоб билан олинди бир йил,
Хасталикда ёнар юрак — дил.
Ота юмди беҳол кўзини,
Айтолмайин юрак сўзини.

VII

Азоб чекди она бенаво,
Огир ҳаёт қилди бедаво.
Кўча-кўйда кезди хор-зор,
Бағри эзик, кўз ёш шашқатор.
Йил сўнгида оғриди она,
Оловларда туташди яна.
Алаҳсирар: — қизим, қайдасан?
Бағрим ёнар, бир томчи сув бер,
Жисмим ўтда, ёнади бадан,—
Дейди, танин асло босмас тер.
Қиз аламда сочин юлади,
Юрак-бағри қонга тўлади.
Рамақижон, ранги заъфарон,
Она ҳоли кундан-кун ёмон.
Она ўлар... дил тўла армон,
Торож бўлган кичик хонумон.
Хушбахт йиллар қанот ёзганда,
Она ўлар, тўлади паймон.
Эзилади қайғу аламда,
Етти ёшли гўзал қиз Райҳон.

VIII

Райҳон қолди тоға қўлида,
Қайғу кулфат унинг йўлида.
Кўринади ғамли бу олам,
Айрилиқда дилида мотам.
Онасини эслар, қад дуто,
Гўзалликда танҳо, қоши ё,
Гул юзlidir... қизил ёноғи,

Юрагида ўсар ғам доғи.
Шу йиллари бирдан очилди
Қишлоғида совет мактаби.
Мактаб борди ва билим олди,
Юрагида кулди матлаби.
Миясига нур сочди офтоб,
Юрагидан кетди ғам-азоб.
Ғамгин ҳаёт ўтди бир тушдек,
Шонли ҳаёт кулди қуёшдек,
Мактабида ўқиди хандон,
Комсомол қиз аталди Райҳон,
Ўқишида, бутун ишида,
Райҳон қилди барчани ҳайрон.

1938

МУНДАРИЖА

Туроб Тўла. Шоир ва тадқиқотчи* 8

ШЕЪРЛАР

Йўлда	8
Богда	8
Умр баҳори	9
Пева бўйларида	9
Апрель манзараси	10
Фарғона*	11
Чўлнинг келажаги	11
Толе китоби	12
Ўзбекистон	13
Баҳор	14
Дўстимга	15
Ватан юрагимдир	15
Ажин	18
Тунларда уйғониб*	18
Кўрк	19
Мурабба	21
Колхозчи йигит	21
Жоним ёниши*	22
Қайси гулшан	23
Яшил водий	23
Москва ҳақида қўшиқ	24
Дилоромнинг шеъри	25
Буюк Навоийга	25
Комсомол	27
Октябрь қўшиғи	27
Навбаҳор келганда	28
Меҳнат	29
Яна атлас кеча	30
Рубойилар*	30
Халқ фарзанди	34
Юлдузлар	35
Далаларнинг атлас этаги	35
Лаззат бахш боғларининг	36
Зилол тонгли	37
Қиз ҳиссаси	37
Тиниқ, зилол	38
Шеърим, умрим бўйи	39
Табиатга*	39

Сен ширин уйқуда	40
Мен сени куйлайман	40
Уйласам*	41
Менинг республикам	42
Юзларингми	43
Почтачи қиз	43
Май тонги	44
Илҳомининг париси	45
Тошкент руҳи	46
Кўнглим	47
Қишлоқ оқшоми	47
Ўқитувчи	48
Менинг овозим	49
Оромбахш куз	50
Тановар	51
Бахт нашъаси	52
Устоз	53
Шамол	53
Концерт (О. Туманиядан)	54
Боку	54
Сенинг кўлгинг	55
Тушларим	56
Туш кўрибман	56
Тифлис арчаси	57
Шаҳарли теримчига*	57
Ҳаёт меҳри	59
Бодом гулини ўпиб*	60
Ҳамза Шоҳимардонда*	60
Бештов устида	61
Сен билан суҳбат*	62
Қоя	62
Ҳайкалинг қаршисида*	63
Булутлар (М. Ю. Лермонтовдан)	65
Сени майна дейдилар	65
Тбилиси	66
Зухра	67
Чироглар	68
Умрлар мамнуви	69
Нарзанни тошгаи сўнони	69
Қора кўзга	71
Темиртов*	71
Тинчлик сафари*	72
Ногаҳон чарақлаб	73

Манзара	73
Гўзаликнинг шукуҳи*	74
Ўғил	74
Бўларми?	75
Янги ой*	76
Қалбимга қўнган қуёш	76
Тўлқинлар устида*	77
Шоили йўлланма*	78
Хар дилга яқин	79
Ойнага қарайсан	80
Олима	80
Ёшларга	81
Тиланчи (М. Ю. Лермонтовдан)	81
Андижоним	82
Арафа кечи*	82
Мен сени қайдадир	84
Менинг жону жаҳоним	84
Соғинганда	86
Инсон мадҳи	87
Ёрим кечикиб қолди-ю*	87
Қуёш инжуси	88
Ўрмон ҳақида тўртликлар	88
Хотирангиз сақланур мангу	89
Қўлёзма	90
Чаманда юрардим	91
Қуёшим*	91
Дунё тургунича яшар Тошкентим	92
Ленинград оқ кечаси	93
Сунбул каби*	94
Меҳнатдами яшнар	94
Кечалар	94
Мен унга	95
Ирмоқлар*	96
Мироб*	97
Сурмаранг тун	97
Самолёт осмонга	98
Илк бора	98
Она	99
Илҳом	100
Мовий кабинет	101
Қўл қирғоғида	102
Разлив соҳилидаги ўйлар	103
Гўзалим	104
Қайғурма кўнгил*	105

Самарқанд кузи	105
Оқ гуллар водийси*	106
Қизлар шошилади*	107
Ленин майдони*	108
Дилда шавқ-завқ*	109
Юрагим — ёнар юлдуз	109
Хаёт мўъжизаси	111
Афросиёб санъати	112
Чилонзор*	114
Бахтиёр*	115
Гулнора*	116
Мангу олов*	117
Баҳор юзин очиб	118
Бахт уйида*	118
Келинчак*	119
Куз ранги*	120
Ниначи ва чумоли*	121
Келиним*	122
Уйғонган туйғу*	123
Актёр монологи*	123
Деворда порлайди*	125
Бахт уйига*	126
Байрам тонгги	127
Менинг Тошкентим*	128
Шоир қалби*	132
Норпой меҳмонлари*	133
Дўмбирам*	134
Бўрининг ҳоли*	135
Лабларинг ширинлигига*	136
Салом, Фузулий*	136
Яшил далалар*	137
Созимда шашмақом*	139
Май тароналари*	140
Емғир*	142
Кўклам манзаралари*	143
Табиатнинг сулуви*	144
Нозлаиб*	144
Ҳовлимда гулларнинг*	145
Баҳорнинг шукуҳи*	146
Ангрен*	146
Лутфинисо*	148
Бу менинг Ватаним!*	149
Ўлкам баҳорида*	151
Ибтидоси*	151

Ўз ёнинга*	152
Ховучимда ошноқ юлдузлар*	153
Ўн тўққизинчи йил кечалари*	154
Дуторчи қизлар*	155
Райҳон (Достондан парча)	156

* Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашриёти, 1983 й.

эмлек жомэмдеги рн

ХАЛИД РАСУЛ

ВЕСНА ЖИЗНИ

Стихи

Редактор *И. Мирзамахмудов*
Рассом *Д. Мурсалимов*
Расмлар редактори *А. Бобров*
Техн. редактор *Э. Саидов*
Корректор *О. Турдибекова*

ИБ № 2595

Босмахонага берилди 28.03.83. Босишга рухсат этилди 5.10.83.
Р-23030. Формати 70×90¹/₃₂. Босмахона қоғози № 3. Адабий
гарнитура. Юқори босма. Шартли босма л. 6,14+0,07 вкл.
Нашр. л. 7,05+0,06 вкл. Тиражи 7000. Заказ № 362.
Баҳоси 1 с. 20 т.

Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.
700129. Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича
ЎзССР Давлат комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия
ишлаб чиқариш бирлашмасининг 3-босмахонасининг 1-цеҳи.
Тошкент, Радиал пр., 10.

Ўз Расул Холид.

Р 25 Умр баҳори/[Сўзбоши Туроб Тўланики]. — Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1983.—168 б.

Шоир Холид Расулнинг «Қалб қўшиғи», «Темир қанот», «Шеърлар», «Умр баҳори», «Райҳон», «Тарас Шевченко», «Хаёт илҳомлари», «Бахт нашъаси», «Инсон мэдҳи», «Қуёшли кун» каби шеърий тўпламлари ва поэмалари турли йилларда нашр этилган. У филология фанлари доктори сифатида адабиётшунослик соҳасида ҳам самарали ишлаб келади.

Муаллиф етмиш ёши муносабати билан нашр этилаётган мазкур китобга шоир ижодиётидан энг сара шеърлари жамланган.

Расул Халид. Весна жизни.

Ўз2